

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

STAŠA BOŽIČ

KRATKA PROZA DUŠANA MERCA

Diplomsko delo

Mentorica:

doc. dr. Alenka Žbogar

Študijski program:

Slovenski jezik in književnost

Ljubljana, februar 2015

Zahvala

Kdor je bil kdaj na Finskem, pa četudi ni bil, ve, da tam govorijo finsko. In če je bil tam ali slišal ta jezik, potem mu je jasno, da ne razume popolnoma nič.
(Merc 2003: 7)

Zahvala gre v prvi vrsti gospodu Dušanu Mercu, ki me je v svojih zbirkah kratke proze popeljal onkraj Finske in neznanih jezikov.

V enaki meri pa je bilo pomembno tudi usmerjanje pri mojem raziskovanju in delu, zato bi se za ves trud in čas rada zahvalila svoji mentorici, doc. dr. Alenki Žbogar.

Ne nazadnje pa nobeno delo ne sme minevati brez moralne podpore, za kar se iz srca zahvaljujem možu Juriju, sestri Fanini, mami Tanji in očetu Borutu.

Izveček

Diplomsko delo se osredotoča na kratkoprozni opus Dušana Merca, natančneje na njegove tri zbirke kratke proze *Golo mesto*, *Pega v očesu* in *Akacijev drevored*. Cilj naloge je motivno-tematsko in jezikovno-slogovno predstaviti in analizirati vse zgodbe vseh treh zbirk..

Glavne ugotovitve zadevajo motivno-tematsko podobo zgodb, predvsem pa elemente, ki so prisotni oziroma se ponavljajo v vseh treh zbirkah kot rdeča nit in predmet Merčevega pisanja ter literarnega zanimanja, še posebej so to tematika tujstva, bivanjska tematika, medosebni odnosi, odnosi med materami in sinovi, odnosi med zakonskimi partnerji, zvestoba v zakonu, odnos do smrti, odnos premožnih do pomoči potrebnih itd.

Analiziram tudi Merčev pripovedni slog, ki je humoren, slikovit, poln opisov in metaforike, z razgibano skladnjo izmenjujočih se kratkih in dolgih povedi, naštevanj, ki vsebujejo mnogovezja ali brezvezja, povedi, ki vključujejo celo vrsto podrednih veznikov, pogoste so tudi številne brezglagolske povedi, ki so prisotne domala v vsaki zgodbi.

Ključne besede: kratka proza, Dušan Merc, motivi, teme, jezik, slog

Abstract

My thesis focuses on the short prose collection by Dušan Merc, namely on his three works, titled *Golo mesto*, *Pega v očesu* and *Akacijev drevored*. The main goal is to present and analyse all 50 short stories in terms of themes, motives, language and style of writing.

Main conclusions are drawn from the motif and theme analysis and from the elements that are present and recurrent in all three works of short prose, namely the themes of estrangement and alienation among people, the theme of existentialism, different kind of relations between people, relationship between mothers and sons, between married or unmarried partners, fidelity in marriage, one's relationship towards death, money, to those in need etc.

I also analyse the style of writing, which I find humorous, colourful, full of metaphors and similes, with a complex syntax of interchanging short and long sentences, enumerating examples that include asyndeton and polysyndeton, sentences with a plethora of subordinate conjunctions and clauses. Non-verbal clauses are also very common.

Key words: short prose, Dušan Merc, motives, themes, language, style

Kazalo

1 UVOD	8
2 BIOGRAFIJA IN BIBLIOGRAFIJA	10
ROMANI.....	10
KRATKA PROZA	11
ČLANKI.....	11
INTERVJUJI.....	14
ESEJI.....	15
3 <i>GOLO MESTO</i>	16
3.4. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA.....	19
3.4.1. BITI TUJEC, BITI FIN(EC)	19
3.4.2. BILJETERKINE BRISAČE.....	20
3.4.3. ZLATA RIBICA	22
3.4.4. SANJSKI IZLET	23
3.4.5. POGREB	24
3.4.6. NA ANINO	26
3.4.7. ČRNO-BELA TELEVIZIJA	27
3.4.8. ZLATI ROG.....	29
3.4.9. NEKDO MORA OPRAVITI	30
3.4.10. VALERIJA.....	31
3.4.11. MALA FLINTA	33
3.4.12. LJUBEZEN TRGOVSKEGA POTNIKA.....	34
3.4.13. LJUBIMCA	35
3.4.14. AVTOŠTOP	36
3.4.15. ČASOPISNI ČLOVEK	38
3.4.16. TENISAČI.....	39
3.4.17. DEODAT.....	41
3.4.18. PRIJATELJSTVA	42
3.4.19. SAMOUBOJSTVO	43
3.4.20. BOG SE JE USTAVIL ZA SAVO.....	44
4 <i>PEGA V OČESU</i>	46
4.3. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA.....	48
4.3.1. SLIKA S KRILI METULJEV	48

4.3.2. RAZGLEDNICA.....	49
4.3.3. NIZKO TEŽIŠČE.....	50
4.3.4. PRIORJA.....	51
4.3.5. PES.....	52
4.3.6. GLASOVI IN GESTE.....	54
4.3.7. IMETI V ROKAH.....	55
4.3.8. MALA PREŠUŠTVA.....	56
4.3.9. MARJETICA IN ARKEBUZA.....	57
4.3.10. NEKO BEDENJE.....	59
4.3.11. PEGA V OČESU.....	59
4.3.12. PLES MATURANTOV.....	60
4.3.13. POLVETER.....	61
4.3.14. VZETI KRALJICO.....	63
4.3.15. BLAŽENI ČASI.....	64
5 AKACIJEV DREVORED.....	66
5.3. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA.....	68
5.3.1. AKACIJEV DREVORED.....	68
5.3.2. DELO NA VIŠINI.....	69
5.3.3. NAD MORJEM SIVI OBLAKI.....	70
5.3.4. RAZGOVOR Z ARISTONOM.....	71
5.3.5. PREVOZI NA ČRNO.....	73
5.3.6. JABOLČNI ZAVITEK V JESENI.....	74
5.3.7. VZPOSTAVITI RAVNOVESJE.....	75
5.3.8. PRVI DAN NATAKARSKEGA VAJENCA.....	76
5.3.9. GAME BOY.....	77
5.3.10. IGRA NA ODPRTEM.....	79
5.3.11. ODMEV REČI.....	80
5.3.12. ZVONOVI SVETEGA PETRA.....	81
5.3.13. V POLETJE VRINJENA ZGODBA.....	82
5.3.14. OGNJEMET PLESA IN LJUBEZNI.....	83
5.3.15. MESTO IN GOZD.....	85
6 PREVODI V TUJE JEZIKE.....	87
7 NATEČAJI IN NAGRADE.....	87
Literarni natečaj fabula.....	87

Literarni natečaj kresnik.....	88
8 ZAKLJUČEK.....	89
9 VIRI IN LITERATURA	92

1 UVOD

V diplomskem delu bom predstavila kratko prozo Dušana Merca, natančneje njegove tri zbirke kratkih zgodb z naslovi *Golo mesto*, *Pega v očesu* in *Akacijev drevored*. Za predlagano temo sem se odločila, ker mi je bila Merčeva kratka proza zanimiva, predvsem pa zato, ker specifično o kratki prozi Dušana Merca nisem zasledila nobenega analitičnega dela, ki bi se osredotočalo na vse tri zbirke hkrati.

V drugem poglavju bom na kratko predstavila Dušana Merca in njegovo poklicno in avtorsko pot ter njegovo dosedanje literarno ustvarjanje, ki je vse prej kot "skromno".

V tretjem, četrtem in petem poglavju bom analizirala posamezne kratke zgodbe iz zgoraj omenjenih zbirk. Analiza bo potekala v naslednjih korakih: najprej bom predstavila značilnosti vsake zbirke v "osebni izkaznici", v kateri predstavljam statistične podatke, in sicer, koliko zgodb obsega zbirka, kakšen je obsegovni razpon Merčeve kratke proze med najkrajšo in najdaljšo zgodbo, razmerje moških in ženskih protagonistov (pri čemer me je zanimala predvsem spolna zastopanost glavnih oseb in skozi kakšno perspektivo, moško ali žensko, bo zgodba predstavljena) in obseg naslovov zgodb. Slednje sem vključila med statistične podatke zato, ker sem pri pregledu naslovov zgodb v vseh treh zbirkah naletela na zanimivo neskladje, ki ga bom predstavila v skupni analizi vsake zbirke. Nato bom povzela skupno rdečo nit zbirke, kaj je izstopalo, kaj se je ponavljalo, nato pa se bom lotila še vsake kratke zgodbe znotraj vsake zbirke posebej. Kratki predstavitvi vsebine, oseb in poteka zgodbe sledi motivno-tematska (z navedbo pojavljajočih se motivov in obrazložitvijo tematike vsake zgodbe) in jezikovno-slogovna analiza.

Ob motivno-tematski analizi bom preverila hipotezo, da v Merčevem kratkoproznem opusu prevladuje bivanjska tematika. V ospredje stopajo povprečneži in opisi njihovih vsakdanjih življenjskih problemov. Skušala bom dokazati, da je pogost kraj dogajanja Ljubljana in njena okolica in da se zgodbe odvijajo v sedanjosti. Predpostavljam, da prevladuje vsevedni tip pripovedovalca. Ob prvem pregledu kazal opažam, da je Merčeva kratka proza obsegovno zelo raznolika.

Hipotezo, da v opusu prevladujejo bivanjska tematika, povprečni ljudje in mesto Ljubljana, bom potrdila oziroma ovrgla ob motivno-tematski analizi vsake zgodbe posebej, hipotezo o vsevednem pripovedovalcu pa bo pomagala dokazati oziroma ovreči jezikovno-slogovna

analiza. Z metodo štetja besed najdaljših in najkrajših zgodb pa bom dokazala, da je obsegovni razpon Merčevih zgodb kratke proze kar precejšen.

Šesto poglavje popisuje Merčeve prevode v tuje jezike, sedmo pa predstavlja njegova dosedanja udejstvovanja na literarnih natečajih in nagrade.

2 BIOGRAFIJA IN BIBLIOGRAFIJA

Dušan Merc se je rodil 8. avgusta 1952 v Ljubljani. Obiskoval je Filozofsko fakulteto na Univerzi v Ljubljani, na kateri je diplomiral iz primerjalne književnosti in literarne teorije. Opravljal je različne poklice, najprej je na srednjih šolah poučeval slovenski jezik, potem je slovenščino učil tudi na policijski šoli v Tacnu, vse od leta 1985 naprej pa je ravnatelj osnovne šole na Prulah v Ljubljani (povzeto po Lutar Ivanc 2006: 272).

V slovenskem pedagoškem prostoru je prisoten tudi izven učilnic, saj s svojimi kritičnimi komentarji v člankih, intervjujih in kolumnah brez dlake na jeziku izpostavlja probleme današnjega šolstva ter tudi predloge, kako bi se stanje lahko izboljšalo.

Poleg pedagoškega dela pa je znan tudi po svojem širokem literarnem udejstvovanju. Piše tako romane kot kratko prozo, pojavlja pa se tudi kot avtor raznih kolumn in drugih časopisnih člankov. Njegovo ustvarjanje je izredno produktivno, saj je med leti 1996 in 2011 izdal trinajst romanov in tri zbirke kratkih zgodb ter objavil številne že omenjene časopisne članke.

Dela, označena z avtorstvom Dušana Merca, so povzeta s spletnega portala Cobiss. Najprej bom navedla njegovo daljšo prozo, to so romani, sledi kratka proza s kratkimi zgodbami, nato pa sledi še seznam njegovih člankov, intervjujev in esejev.

ROMANI

Galilejev lesteneč. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 1996.

Sarkofag. Ljubljana: Študentska založba, 1997.

Slepi potnik. Ljubljana: Študentska založba, 1999.

Potažba. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2001.

Čista ženska. Ljubljana: Revija Glamur, 2002.

Jakobova molitev: Roman. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2003.

Potopljeni zvon. Bled: samozaložba, 2004.

Šesta knjiga sanj. Ljubljana: Študentska založba, 2006.

Dantejeva smrt. Maribor: Litera, 2007.

Resničnostna predstava in utopija. Radovljica: Didakta, 2009.

Ne dotikaj se me: Roman o ljubezni. Ljubljana: LUD Literatura, 2010.

Pedagoški triptih. Ljubljana: Beletrina, 2011.

Planet žensk. Maribor: Litera, 2011.

KRATKA PROZA

Golo mesto: Kratke zgodbe. Ljubljana: Študentska založba, 2003.

Pega v očesu: Kratke zgodbe. Maribor: Litera, 2004.

Akacijev drevored. Ljubljana: LUD Literatura, 2006.

Raziskava na terenu, bi rekla. Poletne zgodbe. Delo, 2011.

ČLANKI

Dušan Merc: Raziskovanje lastnega. *Literatura* 19/190 (2007). 109–120.

Dušan Merc: Akacijev drevored. Poletje v zgodbi. *Delo* 46/153 (2004). 15–16.

Dušan Merc: Učitelj kot intelektualec. *Delo* 44/201 (2002). 1.

Dušan Merc: Pedagogika kot politika. *Razgledi: tako rekoč intelektualni tabloid* 5/23 (1996). 10–11.

Dušan Merc: Paradoks avtonomije in pavje perje. *Vzgoja in izobraževanje: revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno izobraževalnega dela* 30/5 (1999). 20–23.

Dušan Merc: Bog se je ustavil za Savo. *Literatura* 83/84 (1998). 15–20.

Dušan Merc: Upanje in verovanje nekega pedagoga. *Pogledi: umetnost, kultura, družba* 1/18 (2010). 7.

Dušan Merc: Milan. *2000: revija za krščanstvo in kulturo* 148/149/150 (2002). 77–81.

Dušan Merc: Pismo o hiši: kratka zgodba. *Delo* 51/273 (2009). 20–21.

Dušan Merc: Mesto in gozd. *Delo* 48/276 (2006). 21–23.

Dušan Merc: Svingali in Rogača te: (odlomek iz romana). *Sodobnost* 2/68 (2004). 206–216.

Dušan Merc: Imeti v rokah. *Literatura* 11/99 (1999). 114–117.

Dušan Merc: Kasandrine noči in žalosti: odlomka iz romana. *Dialogi* 5/6 (1998). 36–46.

Dušan Merc: Spomini in literarni nazori kompilatorja in dvornega norca Stehana: roman. *Dialogi* 36/1 (2000). 41–48.

Dušan Merc: Preskok. *Sodobnost* 48/5 (2000). 790–792.

Dušan Merc: Vrhnika, Galerija Cankarjevega doma: Marjan Bregar – Črta kot spomin. *Likovni svet: mednarodni likovni informator* 142/143 (2009). 45–47.

Dušan Merc: Sanjski izlet. *Sodobna slovenska krajša pripoved* (2006). 130–134.

Dušan Merc: Gnili vonj po smodniku in truplih: dvojnost prenovljene osnovne šole. *Delo* 43/201 (2001). 12–14.

Dušan Merc: Werther in njegovo trpljenje, nič posebnega. *Sodobnost* 48/7 (2000). 1150–1162.

Dušan Merc: Odpovedovanja; Deodat; Na Anino. *Dialogi* 38/1 (2002). 38–49.

Dušan Merc: Priorja; Avtoštop. *Nova revija: mesečnik za kulturo* 21/241 (2002). 107–117.

Dušan Merc: Prijateljstva; Mala flinta. *Sodobnost* 66/2 (2002). 201–213.

Dušan Merc: Sanjski izlet. *Delo* 44/86 (2002). 16.

Dušan Merc: Hamlet in devetletka. *Ampak: mesečnik za kulturo, politiko in gospodarstvo* 2/4 (2001). 33–34.

Dušan Merc: Junaki romanov in njihova domovina. *Sodobnost* 48/4 (2000). 662–671

Dušan Merc: Nova svoboda zaradi novih zgodb in novi strahovi, čakajoč na poslednjo sodbo. *Literatura* 12/109 (2000). 26–43.

Dušan Merc: Slep potnik. *Literatura* 11/91 (1999). 30–41.

Dušan Merc: Nekdo mora opraviti. *Literatura* 14/127 (2002). 33–40.

Dušan Merc: Vprašanje kompetenc - ali pomembno je imenovati se SK. *Literatura* 16/154 (2004). 1–10.

Dušan Merc: Jabolčni zavitek jeseni. *2000: revija za krščanstvo in kulturo* 177/178/179 (2005). 119–128.

Dušan Merc: Prevozi na črno. *Literatura* 17/165 (2005). 35–49.

Dušan Merc: 25 lekcij v parafrazah, kako (ne)napisati roman: kratka zgodba o junakih romanov in njihovi domovini. *Literatura* 23/235 (2011). 140–160.

Dušan Merc: Ljubezenski fragmenti: (odlomek iz romana). *Literatura* 21/213 (2009). 57–70.

Dušan Merc: Game boy. *Apokalipsa: revija za preboj v živo kulturo* 97/98/99 (2006). 82–92.

Dušan Merc: Slovenski podnaslov bi lahko bil: Temna zarja: mladi in šolstvo, italijanska in slovenska resničnost: Umberto Galimberti: Grozljivi gost (nihilizem in mladi) ... *Delo* 51/291 (2009). 17.

Dušan Merc: Šolar, ta mala lokomotiva: reforma osnovne sole – skok brez padala? *Delo* (1999). 33.

Dušan Merc: Pes. *Sodobnost* 67/11 (2003). 1403–1410.

Dušan Merc: Sarkofag (odlomek iz romana). *Literatura* 9/73 (1997). 12–22.

Dušan Merc: Del dnevnika in ljubezenska izpoved nekega pesnika. *Apokalipsa: revija za preboj v živo kulturo* 37/38 (2000). 19–31.

Dušan Merc: Naš "praoče" je Koseski. *Dnevnik* 56/32 (2006). 14.

Dušan Merc: Oni so fevdalci, oni ukazujejo! *Jana* 47/40 (2014). 6–9.

INTERVJUJI

Tadej Čater in Dušan Merc: O romanu s tipično slovenskim junakom: pogovor s pisateljem Dušanom Mercem. *Delo* 292 (1997). 15.

Blaž Lukan in Dušan Merc: Problem je vedno v zmagovalcu: nominiranec za Delovo nagrado kresnik - Dušan Merc. *Delo* 46/139 (2004). 9.

Vanja Pirc in Dušan Merc: Dušan Merc, ravnatelj Osnovne šole Prule, pisatelj in publicist. *Mladina* 9 (2011). 34–38.

Valentina Plahuta in Dušan Merc: Zlo, ki je neizogibno: Kresnik 98 - Dušan Merc. *Delo* 40/139 (1998). 7.

Matevž Kos (ur.) in Dušan Merc: Bila je tam in bila je lepša kakor na sliki: pred izidom. *Delo* 67 (1996). 14–15.

Jožica Grgič in Dušan Merc: Šola ima večje probleme s starši kot z otroki: Dušan Merc, ravnatelj Osnovne šole Prule. *Pogledi: umetnost, kultura, družba* 2/6 (2011). 16–19.

Igor Bratož in Dušan Merc: Ljudje in univerzalnost zla: kresnik '97 - Dušan Merc. *Delo* 39/133 (1997). 8.

Vanesa Matajč in Dušan Merc: Presežek se ustvarja nekje v motnjah, v nesporazumih med vsemi resničnostmi. *Literatura* 10/82 (1998). 30–43.

Igor Bratož in Dušan Merc: Nikdar pomirjeni demiurg svojega sveta. *Delo* 42/142 (2000). 9.

Katja Klopčič in Dušan Merc: Katja Klopčič z Dušanom Mercem. *Sodobnost* 70/5 (2006). 596–607.

Dušan Merc: Moj Jaz in jaz sam sva pod kontrolo drug drugega: šest vprašanj za Dušana Merca. *Pogledi: umetnost, kultura, družba* 2/6 (2011). 6–7.

Dušan Merc: "Še zdaj se neprestano učim": intervju z Dušanom Mercem. *Didakta* 14/84 (2005). 4–7.

Dušan Merc: Intervju z Dušanom Mercem. Apokalipsa: revija za preboj v živo kulturo 2002. 48/50 (2001). 209–218.

ESEJI

Dušan Merc: *Resničnostna predstava in utopija: (eseji o pedagogiki)*. Radovljica: Didakta (2009)

Dušan Merc: Revolucija še traja – kje je moje mesto v njej: kratek esej o državi, ljudeh in osnovni šoli. *2000: revija za krščanstvo in kulturo* 119/120 (1999). 84–93.

3 GOLO MESTO

Kratkoprozna zbirka vsebuje 20 zgodb. Njihova dolžina se giblje med približno 1100 besedami (najkrajša: *Sanjski izlet*) in med približno 6600 besedami (najdaljša: *Tenisači*).

Zgodb, v katerih je protagonist moškega spola, je 12 (*Biti tujec, biti Fin(ec), Biljeterkine brisače, Zlati rog, Pogreb, Časopisni človek, Nekdo mora opraviti, Valerija, Ljubezen trgovskega potnika, Samoubojstvo, Avtoštop, Deodat, Prijateljstva*). Zgodbe, v katerih je protagonist ženskega spola, so tri (*Na Anino, Ljubimca, Bog se je ustavil za Savo*). Zgodb, kjer je protagonistov več oziroma ni enega izrazitega, je pet (*Zlata ribica, Sanjski izlet, Mala flinta, Črno-bela televizija, Tenisači*).

Kar se tiče dolžine naslovov zgodb, se pojavljajo enobesedni, in sicer osemkrat (*Pogreb, Valerija, Ljubimca, Avtoštop, Tenisači, Deodat, Prijateljstva, Samoubojstvo*), dvobesedni sedemkrat (*Biljeterkine brisače, Zlata ribica, Sanjski izlet, Na Anino, Zlati rog, Mala flinta, Časopisni človek*) in večbesedni petkrat (*Biti tujec, biti Fin(ec), Črno-bela televizija, Nekdo mora opraviti, Ljubezen trgovskega potnika, Bog se je ustavil za Savo*).

Motivov in tem je v zbirki zaradi nabora kar dvajsetih zgodb seveda veliko, se pa pojavlja skupna tematska rdeča nit. Ni zgodbe, kjer ne bi bili na nek način prisotni tematika tujstva ter bivanjska tematika, s čimer sem potrdila tezo o prevladujoči prisotnosti bivanjske tematike, najsi bo to odtujenost med partnerjema, ki jo prinese dolgotrajen zakon, odtujenost med mladima partnerjema zaradi skrivnosti in nezaupanj, odtujenost med prijatelji, odtujenost med ljudmi, ki se sicer ne poznajo, a jih naključni življenjski trenutki privedejo skupaj in se med njimi ustvari prepad prepričanj (tako imamo na primer v zgodbi *Bog se je ustavil za Savo* mlado romkinjo, ki prosi za hrano, a ji starejši moški pomoč odkloni zaradi trdosrčnosti). Tujstvo je prisotno tudi v svoji dobesednosti, ko gre za komunikacijske prepreke različno govorečih ljudi, najsi so to njihovi nasprotni nazori in prepričanja, lahko pa tudi dobesedno dva različna jezika (*Biti tujec, biti Fin(ec)* ter *Samoubojstvo*). Ravno tako pogosta je tudi bivanjska tematika, in sicer vprašanje o človeškem obstoju, večkrat se pojavi motiv pokopališča, ljudje hodijo na pogoře, razmišljajo o življenju, smrti, minevanju (v *Samoubojstvo* protagonist celo razmišlja o nasprotju med smrtjo kot nečim statičnim in vojnimi letali kot nečim, kar je najboljša posebitev živega); v drugih zgodbah se bivanjska tematika pojavi v ozadju skozi pripoved o zdaj že starih ljudeh in poteku njihovega življenja,

v primerjavi med mladimi in starimi, v odnosu osebe do sveta, ker zaradi tragične izkušnje v preteklosti (posilstvo v zgodbi *Avtoštop*) zdaj hodi po robu varnosti in nevarnosti, da bi se počutila bolj živo, da ima svoje življenje bolj pod nadzorom ipd.

Ker me je zanimala zastopanost spolov v Merčevi kratki prozi, sem bila pozorna tudi na spol protagonistov in stranskih oseb. Več kot polovica zgodb ima protagonista moškega spola, več, večinoma je to starejši moški, zato predpostavljam, da se je Merc s takšnimi liki lažje poistovetil in jih predstavil v luči nekoga, ki pozna prednosti in slabosti tako moškega spola kot zrelejših let. Vseeno niso njegovi (glavni ali stranski) ženski liki nič manj prepričljivi, tudi mlajše osebe so ravno tako večplastne in kompleksnih značajev. Potrdila sem tudi tezi o tem, da Merca zanimajo predvsem sodobni, povprečni ljudje z ljubljanskih ulic.

Zanimivo je, da v zgodbah velikokrat manjkajo imenska poimenovanja glavnih in stranskih oseb. Na začetku sem pogrešala ime in priimek oseb, nato pa sem skozi branje spoznavala, da pri Mercu imena sploh niso eden od nujnih elementov oznake oseb. Osebni zaimki in druga nanašalna sredstva ne oropajo likov njihovih značajskih lastnosti in tipičnega obnašanja, ravno tako se osebe ne zdijo tuje, čeprav si skozi zgodbo spremljal dogodke in čustva nekoga, ki ga poznaš samo kot "njega". V nekaterih zgodbah (*Nekdo mora opraviti*, *Valerija*, *Deodat*) je celo tako, da protagonist ni poimenovan z imenom in priimkom, stranska/e oseba/e pa.

Potrdila se mi je teza o vsevednem pripovedovalcu, v tej zbirki je prisoten v malodane vsaki zgodbi, postavljen je nad celotno dogajanje in nam o dogodkih poroča in pripoveduje; redkokatera zgodba je napisana v prvi osebi in izpovedna, protagonist nam redko pripoveduje zgodbe prvoosebno, vendar je večinoma tako, da pripovedovalec ve le toliko, kolikor ve glavna oseba – tako bi mu lahko morda rekli "nekaj-vedni", ne pa vse-vedni.

Zunajliterarne snovi je v zgodbah v zbirki *Golo mesto* precej, večinoma se izraža skozi resnične kraje (predvsem slovenska mesta in pokrajine, se pa pojavljajo kraji iz cele Evrope in preostalega sveta), včasih pa se prikaže kot omemba družbenih redov, svetovnih nazorov in raznih političnih ideologij in prepričanj.

Pripovedni slog Dušana Merca je brez izjeme ves čas izjemno slikovit, uporablja veliko opisov, nenavadnih metafor in primerjav (v zgodbi *Biljeterkine brisače* kot asociativni spomin skozi vonj omenja celo Marcela Prousta in njegove "magdalenice"), tudi skladnja je zelo razgibana; v vsaki zgodbi so prisotne dolge povedi z veliko podrednimi ali prirednimi vezniki (včasih se pojavlja tudi brezvezje, ko veznikov ni, je pa veliko naštevanj, ločenih samo z

vejicami); dolgi povedi takoj lahko sledi zelo kratka, sestavljena samo iz glagola ali samostalnika, včasih uporablja celo daljše povedi, ki glagola sploh ne vsebujejo (primeri za slog sledijo pri vsaki zgodbi posebej).

Primerjavo dolžine naslovov med zbirkami sem vključila po pregledu vseh treh zbirk in ugotovitvi, da se Merčev slog naslavljanja razlikuje od zbirke do zbirke. V prvi zbirki, tj. *Golem mestu*, je največ enobesednih naslovov, zdi se, da avtorju že ena sama dotična beseda zadostuje za opis zgodbe in izpostavitve njenega bistva, vendar pa se v ostalih dveh zbirkah izkaže, da enobesedno poimenovanje zamenja z daljšimi naslovi bolj opisnega stila.

3.4. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA

3.4.1. BITI TUJEC, BITI FIN(EC)

Gledam, nič ne razumem, kaj piše, nič. Potem pa le. Jasni znaki in črke, razumem. Sekret. Kabina. Taka, podobno kot v Ljubljani, nekoč. Vržeš vanjo eno finsko marko in je. Pa ni. Vrata se ne odprejo. (Merc 2003: 10)

Uvod, jedro in zaključek so precej natančno začrtani. Dogajanje se začne v mestu na Finskem, pripovedovalec se umesti vanj kot obiskovalec, ki je tam prvič, vendar so mu stvari hkrati znane in neznanе (znan je predvsem hotel in kako deluje, malo manj znan mu je jezik, saj se finščina zaradi druge jezikovne skupine precej razlikuje od slovenščine). Jutro začne skoraj obredno s sprehodom po ulicah, ki jih opiše kot lepše od ljubljanskih, in jutranjo kavo, ki spodbudi njegovo prebavo, kar sledi do drugega obreda v njegovem dnevu. V jedru se problem zagate predstavi pri gospodu-pripovedovalcu, ki se nikoli ne identificira, lahko bi bila tudi ženska, vseeno gre verjetno za starejšega gospoda zaradi njegovega stališča o stvareh, državah, mestih, počasnega in uglajenega načina miselnega toka o problemih, njegova edina naglica, sicer tako značilna za mlajše ljudi, se pojavi šele, ko ga pesti težava telesne narave in je pritisk dejanski, konkreten, v prebavilih, ne v njegovi glavi ali srcu. V zaključku se stvari hkrati razjasnijo in ostanejo neznanе; pripovedovalec ugotovi, da je sam storil napako, ko je zaprl vrata javnega stranišča in da se ta potem ne morejo več odpreti, in ko je to ugotovil, je začutil olajšanje po celem telesu.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv tujega mesta, motiv domačega mesta (njuna primerjava), motiv tujstva v neznanem koncu sveta, motiv polnih prebavil, motiv olajšanja, motiv mrzličnega iskanja, motiv naglice in spoznanja.

Tematika, ki v delu prevladuje, je tujstvo; tujstvo v finskem mestu in iskanje nekaj tako banalnega, kot je javno stranišče za opravljanje jutranje potrebe po kavi. Pojavlja se pritisk znotraj človeka samega, tokrat dejanski, fizični pritisk, ne pa čustveni ali moralni.

Ideja je premagati neznanu in nepoznano ter priti do olajšanja. Olajšanje na koncu res pride, vendar v obliki komičnega spoznanja, zakaj je bil protagonist tako blizu cilja, vendar mu je zaradi lastnih zadržkov znova spodletelo.

Pripovedovalec je prvoosebni, veliko tudi uporablja 2. osebo: »Z njimi si nimaš kaj povedati« in »Potem v notranjost mesta in okoli, gledaš veličastne secesijske zgradbe [...]« (Merc 2003: 8); protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, stranske osebe so prebivalci neznanega finskega mesta. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Finska kot umestitveni prostor zgodbe, Slovenija kot domovina ves čas v mislih protagonista, veliko primerja ti dve državi, omenjata se tudi Ljubljana in ljubljanska tržnica.

Venomer se pojavljajo izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Sedaj si že na takšni stopnji potrebe, da lahko temu rečeš tudi tako, ne? Stvar je vendar jasna. Srat« (2003: 9). Veliko je slikovitih opisov, na primer jutro v novem mestu: »Zgodnji jutranji sprehod po ulicah, izgnan iz dolgočasnega in nepomembnega hotela, kjer je okno do tal, in ker si v visokem pritličju, je pa že zgodaj svetlo, in ker ne preneseš zagnjenih zaves, spiš tako, malo vsem na očeh, kar niti ni zoprno, zoprno ni niti to, da ob vstajanju z genitalijami najprej pogledaš na cesto in cesta vate« (2003: 7). V zgodbi je prisotno tudi mnogovezje: »In se vrnem. In čaka me kapučin in pritisk v črevesju je vedno hujši in tudi vedno težje ga tlačim nazaj« (2003: 10), na drugi strani pa tudi brezvezje: »Tam je človek anonimen, tam lahko, tam mora biti« (2003: 10). Veliko je tudi povedi brez glagolov: »Ne, hvala« (2003: 7), »Seveda ne« (2003: 9), »Nič«, »O, sranje« (2003: 10).

3.4.2. BILJETERKINE BRISAČE

In njena podoba na teh slikah srečna. Nekje na morju. Ali se mora za ljudi res vse odvijati na morju, ali tam res doživijo najsrečnejše? Ne, tudi v hribih. Spomnil se je slik svoji staršev, tet in stricev, oni so vendar vedno slikani v mestu, v parku, na mostu v mestu. (2003: 15)

Tudi v drugem proznem delu te zbirke so jasno vidni uvod, jedro in zaključek: v uvodu precej zanimivega začetka (pripovedovalec pove, da ni vedel za Marcela Prousta in njegove "magdalenice" in reminiscenco – »Kdo pa ve zanj in za tiste upognjenčke ali piškotke in dežavu« 2003: 13) se razjasni podoba njegovega življenja; je ločenec, žena ga je zamenjala z nekom, ki se pripovedovalcu res ne zdi primeren, in to ji je tudi najbolj zameril. Sledi jedrni del, ko se protagonist zaplete z biljeterko iz naslova, on hodi v kino na ogled filmov, ona mu vedno pretrga karto. Zbližata se in postaneta ljubimca, čeprav je ona poročena in mu da to tudi vedeti. Glavni problem zgodbe je, ko protagonist ves čas razmišlja o njenem možu – nikoli ga ni videl ali slišal, v njenem stanovanju ni sledi o njem, čez čas se celo odloči, da

njen mož ne obstaja. Vrh zgodbe je nekega zgodnjega jutra, ko je protagonist prespal pri biljeterki in ji mož sporoči, da prihaja zgodaj domov iz nočne službe – takrat ugotovimo, da mož dejansko obstaja, ona pa našega ločenca skriva ven na vrt. Tam se mu razjasni stvar, ki je osebno sploh nisem dojemala kot problematično, vendar se na koncu izkaže, da ga je to še bolj motilo kot nek mož-prikazen, in to je bil vonj brisač, ki ga je venomer duhal v njenem stanovanju. Med skrivanjem na vrtu postane mož njegove ljubice postranska stvar, ko ugotovi, da je v brisačah vonj mesta. Tako se zgodba začne in sklene z motivom Marcela Prousta iz njegovega romana Combray, ko čutna zaznava nečesa (pri Proustu okus magdalenice, pri Mercu vonj v brisačah) sproži nehotni spomin in razsvetljenje.

Motivi v zgodbi so motiv nezvestobe, motiv mesta, motiv vonja po mestu, motiv brisač, motiv ne-domačnosti v tuji hiši, motiv vedno odsotnega moža, motiv sumničenja, motiv reminiscence, motiv spoznanja.

Prevladuje tematika tujstva v medosebnih odnosih, zazibanje v lažen občutek varnosti v skakanju čez plot ter pereča, na-koncu-jezika asociacija nekega vonja, ki mu je treba priti do dna.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena ali znane izobrazbe, a verjetno ne ravno visoke: »Bral ni že od srednje šole, tudi tam pod prisilo, bolj malo« (2003: 13), med stranske osebe spada predvsem ženska, s katero trenutno ljubimka ter njen venomer odsotni mož. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi kinematografov in mesta Ljubljane.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Če je vonj po drugem moškem v brisači, bi se lahko zgodilo, da se spomni iz kakšne takšne prilike. Pa ne, ni šlo. Lahko bi bilo, pa ni bilo pravo« (2003: 16). Veliko je slikovitih opisov, kot je naslednji o neznanen moškem: »Vendar ga je mikalo, da bi kaj več zvedel o tem možu, ki ima tako lepo ženo in ki je že več kot pol leta varan, pa ne ve nič, ne ukrene nič, ne reagira na to, da hodi nekdo v njegovo stanovanje, da je nekdo v njegovi postelji z njegovo žensko, da mu zjutraj vdano skuha kavo, preden gre, da ga objame, preden gre, ga pospremi do vrat« (2003: 16), pojavi se tudi brezvezje: »Nista pomislila, to je greh, to je kraja, to je prepovedan sad, to ni dobro, to ni moralno, to ni v redu« (2003: 14). Kar veliko je povedi brez glagolov, nekaj primerov: »Ravno s takšnim« (2003: 13), »Nikoli« (2003: 13), »Nekje na morju« (2003: 15), »Vonj po mestu« (2003: 18).

3.4.3. ZLATA RIBICA

Poslovi se od zlate ribice. Od otroštva ni videl nobene, bogvedi, kdaj bo naslednjo. Malo utehe mu daje, ko lebdi tam. Preživlja svoj vek. In nekega dne jo bodo našli plavajočo s trebuhom navzgor, otrokom bodo rekli, da spi, potem pa jo bodo nesli v stranišče, v školjko. (2003: 26)

Razdelani uvod, jedro in zaključek ter ponovno odprt, nerazjasnjen konec. V uvodu spoznamo starejši poročeni par, ki se ne razume več ravno najbolje. Od njegovega skoka čez plot je vedno huje, veliko se prepirata, ona je predstavljena kot materialistka, on kot vase zaprt možakar globokih misli in realnega pogleda na svet. V jedru se njun odnos še bolj zaplete, pokažejo se še večji prepiri ter njun poizkus, kako stvar "rešiti" – z njene strani je to nakup dragega stanovanja, ki si ga pravzaprav ne moreta privoščiti, kar seveda pelje v njeno obtoževanje, da je mož ne ljubi dovolj, drugače bi poskrbel, da bi se stanovanje dalo dobiti; mož pa se je reševanja zakona lotil drugače: čeprav ve, da nimata dovolj denarja za stanovanja v centru, pristane na ogleda, saj misli, da bo ženo srečala pamet, ko se ji bo zbistrilo, da so nastanitve predrage. Po pričakovanjih je ženi najbolj všeč najdražje stanovanje na Kotnikovi v Ljubljani, kjer se navdušeno pogovarja s trenutno lastnico, mož pa precej letargično tava po stanovanju brez cilja ali življenja v sebi, dokler ne zagleda okrogle posode z zlato ribico (simbol zlate ribice kot izpolnitve želja, mogoče, vendar je protagonist realist in čeprav ga ribica pomirja, o njej razmišlja kot o minljivem bitju in ne o mitski živali, ki izpolni tri želje, ter tako sam pretrga edini pozitivni žarek v zgodbi, ki vnese neko nedoločljivo upanje za prihodnost). Konec je znova odprt, ne vemo, kaj se bo zgodilo, ali bosta kupila stanovanje ali se bosta spet samo ponovno sprla in nadaljevala svoj začaran krog ujetosti v življenjskem obdobju naveličanosti in preutrujenosti po iskanju nečesa boljšega.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv mesta, motiv dragih stanovanj, motiv skoka čez plot, motiv nezvestobe in nezaupanja, motiv vztrajanja v izžetem razmerju, motiv čustvenega izsiljevanja, motiv zlate ribice, motiv naveličanosti, motiv zatiskanja oči.

Tematika je tujstvo v medosebnih odnosih; podrti medsebojni odnosi para v srednjih letih zaradi njegovega skoka čez plot in njenih zablodelih idej o zaupanju in dolžnostih. Pojavi se tudi tematika o premoženju, o upravljanju z denarjem, ki je peljalo tako državo kot tudi ljudi same v krizo, in kako rešiti nastali problem, ko pogovor ni več možna rešitev.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, vendar je tudi njegova žena nazorno opisana in pomembna za zgodbo, predstavljena sta v zanimivem samouničujočem tandemu, zato bi bila protagonista pravzaprav lahko oba. Ostali liki so drugi ogledovalci stanovanj in lastniki, ki stanovanja prodajajo, nič manj pomembna pa ni niti zlata ribica, ki da protagonistu misliti o življenju, kakovosti le-tega in minevanju. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, omembe dejanskih ulic v Ljubljani (predvsem v strogem centru mesta), na primer Kotnikova (kot predel, kjer lahko živijo samo tisti, ki imajo veliko pod palcem), omenja tudi Bežigrad, Moste in Kodeljevo.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Sodeluje z njo v njenih utvarah, je miren, nemočen, ne upira se več, njenih samoprevar in iluzij ne poskuša rušiti aktivno, s prepričevanjem, pogovori, pač pa tako, da bi sama spoznala dejstva. Pa jih ne. In to je škodljivo, da jih ne« (2003: 19). Kot vedno je veliko slikovitih opisov, na primer opis stanovanj v Ljubljani: »Sedaj pa Kotnikova. Nouveau riche. Creme de la creme. Tukaj je lepo, garaže so nekje spodaj, kar z dvigalom do stanovanja iz garaž, mir, imajo varnostnika, takoj si v centru, pravzaprav živiš v centru. Vse zastekljeno, vse v ložah, pripravljeno za zimske vrtove po stanovanjih, vse logično in lepo členjeno« (2003: 23). Prisotnih je veliko veznikov znotraj ene povedi: »[P]onovile se bodo čudne trditve, da on ima denar, da se to tako ve, da to vsi vedo, da ga samo zanjo nima, za druge pa ga ima« (2003: 22), veliko je tudi povedi brez glagolov: »Do kdaj?« (2003: 19), »Do tistega končnega« (2003: 19), »Ne more« (2003: 19), »Nobeno več« (2003: 28).

3.4.4. SANJSKI IZLET

O tem pravzaprav nikoli nista govorila. Mogoče, ker sta živela v prepričanju, da sta ustvarjena drug za drugega, ali pa zato, ker sta res bila. Kaj se ve. (2003: 31)

Spoznamo starejši par, znova tako povezan, da je težko govoriti samo o enem protagonistu, saj se skozi njega zrcali ona in obratno; dogajanje je postavljeno na neznan kraj, odšla sta na izlet z neznanimi ljudmi in ugotovila, da je druženje zanju dobro in koristno. Bolj, kakor sam izlet, je v ospredju opis njunega dolgoletnega razmerja – ustaljena rutina podnevi in ponoči, sploh obred spanja je opisan do potankosti. Ko se odpravita spat, avtomatsko zavzameta položaje drug ob drugem, ki so jih oblikovali dolgoletno zaupanje, stvar navade, udobje ob poznanem človeku ter občutek varnosti ob človeku, ki te ne vznemirja več, vendar predstavlja

toplino in udobje doma. Tudi bralec je zaziban v občutek varnosti skozi počasen ritem poznanega in predvidljivega, potem pa sledi vrh zgodbe, ko protagonist ponoči na pol v snu reagira na ženo ob sebi, kot da je ne pozna, nenadoma si je močno zaželi, in ona se odzove na enak način. Ko se čez nekaj minut popolnoma prebudita in ugotovita, da sta to vendarle vseeno "le" onadva, se nenadoma počutita kot tujca, ki se ne moreta več pogovarjati.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv zakonskega življenja, motiv izleta, motiv udobja in ustaljenih navad, motiv večerne rutine, motiv nočnih spalnih položajev, motiv prebujenja v glavi, ne v telesu, motiv šoka.

Tudi tokrat prednjači tematika tujstva pri medosebnih odnosih. Starejši, zadovoljen par se po dolgih letih rutine življenja neke noči prebudi – tako telesno kot tudi v glavi in se zave, da človeka ob sebi ne pozna več. Ljudje "zaspimo" drug ob drugem in mehansko opravljamo stvari, jih ne doživljamo več.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je tudi tukaj pravzaprav kar par, ki ga sestavljata moški in ženska srednjih let brez imena ali znane izobrazbe, med stranske osebe spadajo drugi ljudje z izleta, ki se ga udeležita. Zunajliterarne snovi v smislu konkretnih geografskih poimenovanj v tej zgodbi ni: dogajanje je ponovno postavljeno v neznan kraj, saj mesto pravzaprav ni pomembno. Dejansko dogajanje je postavljeno med štiri stene doma, skoraj kateregakoli doma, v spalnico, kjer se opiše tipičen odnos med dvema človekoma, ki sta skupaj že več desetletij.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Oba sta poslušala, oba sta vedela, da oba slišita, in vedela sta, da je tudi pri njiju tako. Dolga leta. Zaenkrat še ni strahu, da še dolgo ne bi bilo tako« (2003: 32). Slikoviti opisi, na primer njun nočni obred spanja: »Najbrž imata že vonj drug drugega, verjetno imata bitje srca istočasno, nedvomno pa se hkrati obračata, poznata gibe tistega telesa zraven, vonj po njem, dotik z njim, kožo na kožo, splet nog in rok« (2003: 32). Znotraj posameznih povedi je tudi veliko podrednih veznikov: »In vedela sta, da bosta še šla, da je treba hoditi na izlete, da je treba spoznavati nove ljudi« (2003: 31). Na eni strani imamo tako pogosto rabo podrednih veznikov, na drugi pa tudi brezvezje: »Zelo preprosto, varno, obredno« (2003: 32). Prisotne so še povedi brez glagolov: »Leta in leta« (2003: 32), »V postelji« (2003: 33), »Tudi izven postelje, v avtu, zunaj, med drugimi ljudmi« (2003: 33), »In sanje« (2003: 33).

3.4.5. POGREB

Pogrebi pomembnih ljudi so popoldne, ne okoli trinajstih. Takrat pokopavajo nepomembne ljudi, upokojence, ljudi, ki jih kakor odvečni komunalni odpadek pripeljejo iz domov za onemogle ali kako rečejo domov za starejše občane. Za pomembne je popoldne, ko gredo ljudje iz službe. (2003: 35)

Na začetku se pojavi protagonist, ki je namenjen na pogreb, v jedru se pogreb zgodi, v zaključku pa doživimo spet tisto tipično odprtost, ki se zdi za to zbirko kratke proze tako značilna. Protagonist skozi celotno zgodbo razmišlja tako o pogrebu, minevanju in smrti kot tudi o morebitni bližajoči se vojni, njegovo mnenje pa se skozi zgodbo ali v zaključku ne spremeni – smrt je neizogibna, pogrebi so nesmiselni, vojna pa je, če se zgodi ali ne, edina poživljajoča stvar v tem sivem mestu.

Motivi so motiv pogreba, motiv ure pogreba, motiv nesmiselnosti, motiv žalovanja, motiv samomora, motiv grozeče vojne, motiv pozabljenih prijateljev, motiv tišine.

Tematika tujstva, medosebni odnosi so prazni, pojavlja se tematika bivanja z (ne)smiselnost pogrebov, še posebej ob zgodnjih popoldnevih, kar označuje nesmiselnost samo po sebi, saj se teh nihče ne udeleži, ter (ne)smiselnost vojne, za katero so mislili, da je ne bo, vendar jim sedaj preti. Primerjava tišine pokopališča in mirnosti pogreba ter glasnosti, ki jo povezuje z vojno, od televizorjev po vseh gospodinjstvih, ki vsak dan ob istih urah naznanjajo poročila, do glasnih vojnih letal, ki jih protagonist sliši na robu ljubljanske kotline. Smrti je nasprotna vojna, kar je sicer paradoks, saj se vojno povezuje z minevanjem, koncem, negativnim, s smrtjo, pa vendar protagonist vojna letala označi za »Edina živa in glasna reč sta bila« (2003: 40).

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, med stranske osebe spada oče pokojnega in drugi udeleženci pogreba. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, pokopališče Žale, omenjena je avtocesta na Dolenjki ter cesti proti Zagrebu in Beogradu.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »In ura je bila za odhod. Treba bo iti na poslednjo pot za njim. V redu. Toliko pogrebov, vedno več jih je, starejši ko si, pa še tega sošolca. Seveda« (2003: 39). Slikoviti opisi, na primer mesta: »Mesto je bilo tiho, kakor osamljeno zapuščeno naselje sredi tihega prostora, sredi velike kotline. Bilo je kakor središče otomanskega cesarstva v osemnajstem stoletju, ko menda nisi slišal niti korakov ljudi na cesti, le sem in tja len pasji lajež« (2003: 37). Precej značilne so znova povedi z veliko podrednimi vezniki:

»Kljub temu da niso vozili niti avtobusi, da je bil promet povsem ustavljen, da se ni dalo z osebnim avtom, da so bila ob 13.00 zadnja poročila o dogodkih v novi državi« (2003: 39). Na drugi strani imamo znova brezvezje: »[S]e je kakor po čudežu iz vseh stanovanj slišal isti glas, iste napovedi, isto govorjenje« (2003: 37); povedi brez glagolov: »Mogoče« (2003: 36), »Nezvestoba v zakonu« (2003: 38), »Pogosto«, »Vdove« (2003: 36).

3.4.6. NA ANINO

Na zidu je sicer visel Kristus, stari pa je imel nad posteljo razprostrt srednje velik šolski zemljevid Evrope in svojo ročno uro, kaj je pomenilo, da je tisto posvetno za njegovo življenje veliko več. (2003: 46)

V uvodu nam vsevedni pripovedovalec predstavi Anino družino in njihovo vsakoletno rutinsko druženje na njen rojstni dan; seznanani nas tudi z njenim težkim življenjem (že skoraj 50 let vztraja ob nasilnem možu, v katerega se je kot mlada zaljubila, družina pa ji je kljub premožnosti odrekla doto) in na kratko z življenjem večine članov družine, ki se vsako leto snidejo. V jedru je opis tega obrednega dneva, od tega, kako stara mati Ana sama zjutraj zakolje dve kokoši, do potankosti opisanega jedilnika, ki je vsako leto isti, ter kaj počnejo posamezni člani družine po kosilu v vasi. Vrh je v novici, da je Ani umrl še zadnji živeči član njene primarne družine, to je njen brat Jakob. Nihče ne ve, kako se bo Ana na to odzvala, ko pa ji končno povedo, ona le skomigne z rameni. Njenemu pravemu odzivu, ko misli, da je sama, je v zaključku dogajanja priča le njen najmlajši vnuk. Ana prekolne pokojnega brata in mu zažuga, da se je storila pravica.

Motivi, ki se pojavljajo v zgodbi, so motiv stare domačije, motiv dežele (kot nasprotje mesta), motiv vsakoletnega običaja, motiv revščine, motiv (Aninega) trpljenja (»Vsi so vedeli, da je bilo njeno življenje ob hišnem gospodarju trpko, grozljivo« 2003: 42), motiv družinskega nasilja, motiv razdedinjenja, motiv prazničnega kosila, motivi starih, po spolu določenih običajev (»Na mizo so ženske hrano nosile družno, pospravljale sproti« 2003: 45), motiv molitve, motiv smrti, motiv olajšanja.

Tematika tujstva v medosebnih odnosih, tujstvo med sorodniki in partnerji; stare razprtije in težke odločitve iz mladosti so bile za protagonistko Ano veliko olajšanje šele, ko je umrl še njen zadnji brat in član družine Jakob, ki ji je prizadejala takšno krivico in bolečino. Tujstvo, ki je prisotno v vseh prvih petih zgodbah zbirke Golo mesto, je razvidno tudi v tej – skozi

odtujitev Ane od njene družine, ki jo je praktično zavrgla, ker starši in bratje niso odobraval njene ženin, konec pa je z razliko ostalih zgodb do sedaj manj odprt in nepredvidljiv.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonista zgodbe je težje določiti, saj ni zgodba predstavljena skozi oči nikogar, vseeno pa sem za protagonistko izbrala naslovno osebo, to je Ana, o življenju katere zgodba pravzaprav govori. Tudi vrh zgodbe je podrejen njeni reakciji o bratovi smrti. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, Bled, Zagreb kot kraji, kjer je Anin mož Florijan delal kot sezonski gradbeni delavec in zidar.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Kdo bo tisti, ki bo slavljenci povedal to grozno novico. Zdelo se jim je, da bo to zelo hudo, ker je umrl brat. Zadnji brat« (2003: 46). Slikoviti opisi, kot primer navajam Anino klanje kokoši: »Kokoš je stisnila med kolena in jo z eno roko prijela za vrat, z drugo pa zarezala z nožičem, ki ga je stari oče ponavadi uporabljal za rezanje posebno trdega usnja, ki je bilo za podplate. Kura je hitro izkravela, kri je kapljala v posebno posodo, potem še trzala in se kmalu umirila« (2003: 44), veliko podrednih veznikov: »In se vrnem. In čaka me kapučin in pritisk v črevesju je vedno hujši in tudi vedno težje ga tlačim nazaj« (2003: 10); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Dolga miza, najboljši porcelan, globoki krožniki na plitvih, beli z enako zlato obrobo, bel prt, dve vrsti kozarcev, poseben svečan pribor, vse vedno samo za to priložnost« (2003: 44). Kot vedno do sedaj Dušan Merc uporablja tudi povedi brez glagolov: »Vsako leto na Anino« (2003: 41), »Simbolno« (2003: 41), »Vsaj več kot štirideset let« (2003: 41), »In ne slabo« (2003: 43).

3.4.7. ČRNO-BELA TELEVIZIJA

In vedela je, da ga ona ženska ne ljubi, kakor ga ne zmore in ne zna ljubiti nobena ženska, da mu je ostala samo še ona, da je le poklical. Vse bo pozabljeno, samo malo naj potrpi, samo toliko, da se ta zamuda na poti odpravi.
(2003: 61)

V uvodu nam vsevedni pripovedovalec predstavi čas črno-bele televizije, počasen vzpon radio in televizijskih zvezd, da so bile to v tistih časih starejše mlade ženske in ne rosno mlade, kot je to v navadi danes; sledi opis ene od protagonistov zgodbe (poleg nje tudi Bojan in njegova mati), lepe in nadarjene napovedovalke večernih poročil, ki je bila vseč praktično vsem gledalcem. Spoznamo tudi Bojana, ki je opisan kot precej manj talentiran novinar, a delno uspešen v svetu žensk zaradi svoje lepote in obnašanja. V jedru je predstavljena njuna "javna" avantura (ona poročena z dvema otrokoma, on mlad in samski), ki jo je večina ljudi obsojala

zaradi njene vezanosti in zglednosti pri večernih poročilih. Razkrije pa se tudi druga plat Bojana, in sicer spoznamo njegovo mamo, ki je do sina izredno zaščitniška (»Tako je še v šestem razredu hodila z njim na šolske izlete [...]« 2003: 53), njegovega najnovejšega razmerja ne odobrava in krivi izrecno njo, izvemo tudi, da je Bojan že od mladih let nagnjen k depresiji in da kliče mater za denar ter grozi s samomorom, če mu denarja ne bo prinesla. Sledi razhod popularne TV voditeljice in Bojana, Bojan ponovno kliče mater za denar, mati je nanj tako jezna, da mu denarja noče dati. Ko Bojan odloži telefonsko slušalko, si mati – kot vedno – premisli, vzame denar in se s taksijem odpravi k njemu. Vrh v proznem delu je pravzaprav v njegovih izdihljajih, ko je taksi tokrat pozen zaradi nepredvidenih postankov na poti (pripovedovalec nam pove, da mati za pot ponavadi potrebuje med 15 in 18 minut, ter da to vesta tako mati kot Bojan). Zgodba se konča z materjo še vedno v taksiju, zato ne vemo, če je prišla pravočasno, ali se je Bojan tokrat res obesil.

Motivi so motiv televizije, motiv večernih poročil, motiv lepote, motiv talentiranosti, motiv povprečnosti, motiv zakonske nezvestobe, motiv nevrotične matere, motiv depresije in samomora, motiv zaščitniškosti, motiv vožnje z avtom na cilj, motiv denarja, motiv čustvenega izsiljevanja.

Tematika tujstva v medosebnih odnosih in bivanjska tematika; spopadanje povprečnega, k depresiji nagnjenega mladega moškega z življenjskimi problemi; pogoste grožnje o samomoru, mati, ki je na sina preveč navezana in ne zna vzpostaviti prepotrebne distance (nobena druga ženska ni dovolj dobra zanj, samo ona); kako mati in sin skupaj drvita v destruktivni konec.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonistov zgodbe je tudi tukaj več, ves čas se dogajanje vrti med tremi osebami, in sicer med parom novinar in TV voditeljica in njegovo mamo, vse tri so za dogajanje ključne. Stranskih oseb skoraj ni, morda drugi gledalci poročil in novinarjevi sodelavci. Kot zunajliterarna snov je mesto Biafra in njegovi stradajoči prebivalci; dejansko dogajanje pa je v nedoločenem mestu, povsem verjetno v Ljubljani (zaradi govora o radiu in televiziji in napovedovalcih, ki tam delajo).

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Lepotni ideal ni bila ravno žena predsednika države in partije, bila pa je očarljiva, recimo. Za mnoge. Za tiste, ki ni bila, so bili bolj tiho« (2003: 49). Slikoviti opisi, na primer tv voditeljice: »Lepa je bila, svetlolasa v nasprotju z ženo predsednika države in partije, bila je poročena, imela je čudovito oprsje, globoko oprsje in tudi nekoliko moten nizek glas za žensko. Ogromno las, vedno urejene ali v konjsko figo,

včasih tupe, nikoli spuščene« (2003: 44). Znova veliko podrednih veznikov: »Nekateri so se spraševali, če bi mogoče lahko kakorkoli posegli vmes, da gre za javni osebi, ki morata biti za zgled državljanom, in da je ona vendar vsak večer na programu in da se lahko reče, da bi se propagiralo kaj takega, če ne bi [...]« (2003: 51); na drugi strani pa tudi brezvezje »Potem sta se le peljala in taksist si je nekaj prepeval, žvižgal, nekaj govoril, [...]« (2003: 61). Primeri povedi brez glagolov: »Vendar ravno tam« (2003: 53), »Ne za to žensko« (2003: 58), »Tukaj« (2003: 59) itd.

3.4.8. ZLATI ROG

Povedala je, da že tri leta živi tam, da se še ne bo kmalu vrnila v Kranj. To se jim je zdelo čudno. Tuje, izdajalsko. Poleg tega je bila nekako zoprna, nekoč že njihova, ena od njih. Svobodna odločitev posameznika? (2003: 66)

V uvodu spoznamo možakarja srednjih let, ki se nenadoma zaradi želje po nečem novem odloči, da odide na tridnevni izlet v Istanbul v Turčijo. Skozi večino zgodbe spoznavamo njegovo doživljanje tujega mesta ter tudi doživljanje mesta skozi oči njegovih so-izletnikov. Podan je opis začetnega nevtralnega zadovoljstva, ker so v novem mestu, potem pa se čedalje hitreje lep vtis mesta degradira na banalne kritike, kot so slab hotel, čeprav ni z njim nič konkretno narobe, da je premrzlo v obmorskem mestu, kar ne upraviči pričakovanj, čeprav se na vreme ne da vplivati, piha, vendar ženske ne bodo nosile rut, saj ne želijo biti podobne domačinkam, hrana je slaba (tudi tista, ki je enaka kot doma, na primer jogurt) in tako dalje; nergajo predvsem drugi, protagonist se drži bolj pri strani in ni tako aktiven v kritiziranju kot drugi, on je tukaj zaradi sebe, zaradi nečesa novega, da se izgubi v dogajanju in se ne potrebuje družiti in pogovarjati z nikomer. Vseeno se zanj začne zanimati štiridesetletnica, ki je prav tako izletnica, ki se mu pridruži na pohajkovanju po mestu in na večerji ter na koncu tudi preživi noč z njim. Konec je že kar "klasično" odprt, saj se skupina izletnikov vrne v Slovenijo brez protagonista. Kar naenkrat bralec izve, da se ni prikazal na letališču za let proti Sloveniji, domnevamo lahko le, da se je odločil ostati, kaj več o njegovi odločitvi pa ni znanega.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv potovanja, motiv tujega mesta, motiv utesnjenosti hotela, motiv domačinov, motiv domovine in tujine, motiv spominkov, motiv pobega od vsega poznanega, motiv vodičke, motiv izselitve iz domovine, motiv izdajalstva, motiv splošnega nezadovoljstva: »In tako je je skeptični, nekoliko neprilagojeni del skupine počasi in vztrajno

kritiziral vse, kar se je le dalo. Nekateri so se bili spočetka še pripravljene upreti vsesplošnemu negodovanju in so pohvalili hrano in prijaznost ljudi in občudovali arhitekturo, drugi pa so udrihali po vsem« (2003: 67), kot nezadovoljni slovenski nergači tudi znajo.

Tematika, ki se pojavlja, je tujstvo, tisto v odnosih in tudi dobesedno; kratek izlet v tujino, za katerega se odloči možakar srednjih let zelo na hitro zaradi želje po novem in neznanem, doma pusti celo telefon in večino denarja. Tematika te zgodbe se zdi tudi »tipično« obnašanje Slovencev – ko so doma, ves čas nergajo čez domovino in situacijo v njej, ko gredo v tujino, da bi se sprostili, tam najdejo nove stvari, čez katere se pritožujejo, in nenadoma začnejo hvaliti prelepo domovino, kjer je vse boljše.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je neimenovan možkar srednjih let, ostali liki so njegovi sopotniki na tridnevni izletu, vodička, domačini. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana in Kongresni trg, Kranj, Brnik, Bližnji vzhod, Azija, Istanbul, hotel Sunlighthotel, Piyerloti Caddesi; Bazar, Hipodrom, Sveta Sofija, palača Topkapi (vse Istanbul), ožina Bospor, preverljive zgodovinske osebe Agatha Christie, Ataturk, Pier Lotti.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Sedela je ob njem, njeno oprsje je bilo primerno odgrnjeno, imela je dobro postavo, to si je moral priznati, in govorila je o Agathi Christie, ona je vse prebrala. V originalu. Veste, spoznam se na angleško literaturo« (2003: 71). Slikoviti opisi, kot je opis rta: »Taksistu je komaj razložil, da hoče prav na rt mesta, na skrajni konec, tam, kjer se morje vidi na obeh straneh. Tja, kamor kopno sili v morje kakor zlati rog« (2003: 74), mnogovezje: »Noč je bila jasna in dobro se je videlo Trzin in Mengeš in Smlednik in druge vasi in osvetljene cerkvice sv. Roka in sv. Martina in druge cerkvice in pokopališča ob njih« (2003: 75); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Pravo morje« (2003: 64), »Do ponedeljka« (2003: 64), »Potem mogoče« (2003: 75) itd.

3.4.9. NEKDO MORA OPRAVITI

Čaka jo. Danes se bo pač dokončalo, kar je bilo začeto. Samo to. Spominjal se je njenih oči in lepe postave in polti in rok. In kmalu mora priti ven, povabil jo bo, da gresta kam na pijačo ali pa da jo kar takoj pelje domov. To bo malo bolj zoprno, ker jo mora zadržati do teme. Tema je zaveznica. (2003: 80)

V uvodu spoznamo policista v poznih dvajsetih, ki je še z dvema kolegoma na patrolji. Prejmejo novico o poizkusu posilstva in odidejo na preiskavo. Izkaže se, da se je lepa mlada

(pozna najstniška leta, še ne v dvajsetih) Magdalena zlagala, da napada praktično ni bilo, in da je bila pot policije zaman. V jedru sledi dogajanje naslednji dan v nedeljo, ko jo je mladi policist pričakal v lokalu, kjer je Magdalena delala kot natakara in jo povabil na pijačo, in ker je bil Magdaleni mladi policist všeč, je odšla z njim. Pod pretvezo, da Magdalena ne rabi ujeti zadnjega avtobusa, saj jo bo on sam zapeljal do doma, policistu uspe Magdaleno zadržati do mraka in jo napasti v avtomobilu. Dekle je kljub obrambi zanj prešibko, zato jo policist v tepežu fizično pohabi in posili, nato pa še zadavi in zažge. Konec je razmeroma odprt, saj ne vemo, kaj po napadu in umoru sledi – vemo le za njegove zadnje misli in trdno prepričanje, da ga za zločin ne bodo ujeli, saj je imel sposojen avto, sledi pa je zakril z ognjem.

Motivi so motiv napada, motiv zlorabe, motiv posilstva in umora, motiv policije, motiv prikritega psihopata, motiv laži, motiv mladega telesa, motiv borbe, motiv nemoči in premoči.

Tematika tujstva in medosebni odnosi; laž mlade ženske o fizičnem napadu, policist jo spregleda in se zaradi svoje motene narave odloči, da je potrebno napad izpeljati tako, kot je treba – s posilstvom in umorom.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je policist v poznih dvajsetih, stranske osebe sta njegova sodelavca, Magdalena in njena starša. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Glavni trg, magistralka.

Veliko slikovitih opisov: »Borila se je, praskala, tolkla, niti ni čutila, kako močno jo je dvakrat udaril, da ji je pritekla kri iz nosa ali iz ust, ni čutila več, mogoče ji je izbil zob, tega se je malo ustrašil in za trenutek zastal, kar je bilo dovolj zanjo, da se je izvila in odplazila izpod njega« (2003: 82). Raba podrednih veznikov znotraj posameznih povedi: »Več ali manj po resnici, da sta jo spremljala do doma sošolca in da so bili dobre volje in da sta stalno nekaj poskušala, saj se ve, ne, in da njej ni bilo preveč do tega in da sta malo pred domom postala bolj nasilna, da sta ji hotela odpeti hlače in da se je uprla in začela kričati« (2003: 80); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Ne, nikar se ne boj, nič ne bo, ni dovolj, nikoli ni dovolj« (2003: 82); povedi brez glagolov: »Dobesedno« (2003: 79), »Več kot deset let mlajša« (2003: 81), »Seveda, seveda« (2003: 81), »In ne slabo« (2003: 43).

3.4.10. VALERIJA

Spredaj je bilo njeno telo od prsi navzdol vse razbrazdano, na koži so bili veliki kožni ocvirki, koža vsa nagrbančena, skrčena, vsa rdeča, vijoličasta, vsa

razbrazdana. Od davne opeklina. Od podprsi do stegen. Počasi jo je pobožal po tej čudni koži, preletel jo je s prsti, čutil je vozle, cela gorovja in doline. (2003: 89)

Na začetku zgodbe spoznamo študenta brez imena, našega protagonista, ki govori o Valeriji, enemu od svojih deklet. Opiše jo do potankosti, zelo dodelano in slikovito, nato pa šele pove, da je to tista punca, ki jo ima "za zraven". Omeni tudi deklet, katero smatra za svojo resno zvezo, vendar je to njena edina omemba v celotni zgodbi. Sledi opis, kako je Valerija skoraj staromodno plašna in sramežljiva, saj se vedno družita le v kinu ali skozi pogovor, nikoli pa med njima še ni bilo nič telesnega. Nekega večera pa protagonist začuti, da si tudi Valerija želi njega, in ker drugam ne moreta, najameta hotelsko sobo za eno noč. Ko se Valerija sleče, se hitro uleže na trebuh in se na njegove dotike ne odziva več. Vrh je skoraj tik pred koncem, ko študentu uspe Valerijo izbežati ven iz njene lupine, in se le-ta obrne ter mu pokaže sprednji del telesa. Študentu zastane dih, saj je njen trup pokrit z brazgotinami zaradi opeklin, ki jih je morala utrpeti kot mlajša, vendar je konec le delno odprt (v smislu, da ne vemo, ali bo študent ostal z Valerijo ali se bo vrnil k svoji resni puncici), saj se mu njeno telo ne gabi in si želi z njo ponovne združitve.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv starostne razlike, motiv telesa, motiv varanja, motiv mesta, motiv hotelske sobe, motiv spolnosti, motiv sramu, motiv iznakaženosti, motiv zaupanja.

Tematika tujstva in medosebni odnosi; skrivanje telesa zaradi slabe samopodobe in počasno odpiranje človeku, ki si s teboj vzame čas.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je mlad študent brez imena, stranski osebi sta njegovo deklet in naslovna oseba te zgodbe Valerija, s katero vara svoje deklet. Konkretnih geografskih poimenovanj kot zunajliterarne snovi ni, zgodba se dogaja v mestu, liki hodijo na univerzo in v kino, neimenovan je tudi hotel kot zadnje prizorišče dogajanja.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Z veliko silo in strastjo se je predajala, se tiščala nanj. Oživila je. V igri ji je šel z roko med lase, si jo pritiskal nase tako, da jo je za rameni pritiskal k sebi, njena hrbtenica pa je bila živahna in močna, čutil je njena stegna od zadaj« (2003: 88). Slikoviti opisi, kot je na primer opis Valerije: »Imela je lep obraz, velike, nekoliko žalostne oči, temne, lase je imela zelo črne, tanke in črne, obrvi zelo izrazite, ni si jih pulila kakor večina žensk, vsa je bila temna, le kožo je imela povsem svetlo« (2003: 85). Raba podrednih veznikov: »In ko ji je šel enkrat z roko po vratu, ko ji je pomagal obleči plašč, je

samo za trenutek postala, kakor da se hoče prepričati, da je to naredil namenoma, ali kakor da pričakuje, kaj se bo še zgodilo, vendar je trenutek ušel in se ni več vrnil« (2003: 85); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Do spodnjega perila« (2003: 86), »Ne veliko« (2003: 85), »Sploh ne« (2003: 86), »Rdeč potni list« (2003: 86), »In stegna« (2003: 87) itd.

3.4.11. MALA FLINTA

Staša je vedela, da vse to ne more biti v reportaži. Ne nesposobni komandir, ne živahni in očitno tudi malo problematični Samo, ne ta čudni človek, ki se je pokončal na tak lep poletni dan. Ko ni slabo vreme, mračno, depresivno, ko je sončno in toplo. In v reportažo tudi ne bo šlo, da so ljudje tam okoli obirali ribez. (2003: 99)

V Srednji vasi zaradi majhnosti kraja razmišljajo o ukinitvi policijske postaje. Zaradi propagande, da bi se postaja ohranila, lokalni časopis pošlje neko nedeljo tja novinarko Stašo, da spozna policiste, se malo razgleda in potem napiše o njih reportažo v pozitivni luči. V jedrnem delu komandir novinarko odpelje naokoli, vendar dobi novico o najdenem truplu, zato se skupaj odpravita tja. Na kraju zločina se izkaže, da je pokojni možki napravil samomor, in da ni pravzaprav kaj poročati. Tudi v tej zgodbi je konec odprt, saj se po preiskavi novinarka vrne domov brez reportaže in naslednji dan v službi sliši sodelavce govoriti o samomoru, na kraju zločina katerega je bila. Ne vemo, kaj se bo zgodilo s policijsko postajo, ali se bo reportaža vseeno morala napisati, ali bo Stašo policist Samo kdaj poklical, še vedno se tudi ne ve, zakaj se je pokojni – znan pod imenom Mala Flinta – obesil.

Motivi so motiv časopisa, motiv novinarstva, motiv policijske postaje, motiv ugleda in nepokorščine, motiv samosvojega policista, motiv umora, motiv preiskave, motiv trupla, motiv brezbržnega starša ob pokojnem otroku.

Tematika je bivanjska, samomor na nepomembnem majhnem slovenskem podeželju in kako poročati o takšni tragični, prazni novici.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je novinarka Staša, stranskih likov je kar nekaj, med drugim komandir policijske postaje, ostali policisti, od katerih je najpomembnejši Samo, kmet in drugi očitvidci, truplo neznanega možkega. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, Tržec, Srednja vas, Spodnje selo.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Imel je lepa usta, lepo tanko svetlo črto med ustnicami in kožo, videla je njegov nos in lepe roke, na katere je bil naslonjen, videla je brezhibno očiščene čevlje, urejene hlače. Vse. On pa je bil tiho« (2003: 99). Slikoviti opisi: »Groza starša, bolečino starša, da je njegov otrok mrtev. Zaželela si je, da bi se zmotili in da ta dostojanstveni, mogočni starec ni oče tega nesrečnega človeka. Prihajal je blizu, kakor bi prišel na ogled bojišča« (2003: 100). Številni podredni vezniki znotraj ene povedi: »Nekaj je možato robantil, da bodo morale tatvine poljščin počakati, pa ravno danes, ko je nedelja in ko bi lahko kaj naredili, ker prihajajo ljudje od drugod in bi mogoče kdo kaj opazil« (2003: 97); tudi povedi brez glagolov: »Tudi veliki« (2003: 90), »Pisarniško delo pač« (2003: 92), »Tega pa ne« (2003: 96), »Skoraj gotovo« (2003: 98).

3.4.12. LJUBEZEN TRGOVSKEGA POTNIKA

In razume tudi njihove može. Zelo. One so suženjske, vedno nezadovoljne, nezadovoljene ali pa so jim tiste stvari odveč, boli jih glava, polne so skrbi za otroke, rade bi neko romantiko, pa se pozabijo urediti, pozabijo na svojo postavo, da so debele in težke ali pa povsem shujšane trlice. Najbolje je biti sam.
(2003: 101)

Protagonist zgodbe je trgovski potnik s kozmetiko, ki je na začetku predstavljen kot ločenec in zaprisežen samotar, a hkrati tudi zaprisežen ženskar. V podrobnosti opisuje klasičen zakon med moškim in žensko, ter kaj oba spola počneta narobe, in zakaj nihče od njih zakona ne konča. Dogajanje se prične, ko protagonist najde novo majhno trgovinico, kjer bo predstavil in promoviral svoje izdelke, tam pa spozna tudi novo poslovodkinjo. Nad njo je popolnoma očaran, še posebej so ga prevzele njene oči, ki jih opisuje kot vlažne in smehljajoče in vedno korak pred njim. To ga spravi v nemoč in statičnost, saj je navajen, da je on tisti, ki zna brati žensko in se obnašati tako, da bo sam sklenil najboljši posel, tokrat pa je ravno obratno. Konec je le delno odprt, saj protagonist ugotovi, da je poslovodkinja že vzela kozmetiko od nekega drugega trgovskega potnika in je njega odslovila, vendar je on tako šokiran, da je tokrat potegnil kratko, in ravno pri tej ženski, da se poraja vprašanje, če bo sploh še vztrajal v tem poslu, zdaj ko je bil nadigran.

Motivi so motiv spoznavanja žensk, motiv zakonskega življenja, motiv vztrajanja v zakonu, motiv prodajanja kozmetike, motiv odnosa do poslovodkinje, motiv oči, motiv nadigranosti.

Tematika tujstva v medosebnih odnosih, tujstvo v zakonu in igrice med samskimi; obojestranska čustvena manipulacija dveh trgovcev v poslovnem svetu.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je trgovski potnik, stranska oseba je lastnica trgovine, katero želi očarati. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, Moste, Prvomajska ulica, Proletarska cesta.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi in veliko slikovitih opisov: »In v njenih očeh je bilo nekaj posebnega. Bile so zalite, kakor prevlečene z dodatno tekočino, kakor da bi bile polne solz. To ga je očaralo. Vlažnost oči. Vedno vlažne oči in vedno nekako zastrt pogled« (2003: 105). Veliko podrednih veznikov: »In zdelo se mu je, da ona o tem govori nekako površinsko, da mu zadaj dopoveduje nekaj drugega, da hoče narediti vtis nanj kot dobra poslovodkinja, nanj, ki je star in prekaljen maček, da pa to še ni vse, da mu sporoča, da je zaželen, da hoče stik z njim, drugačen stik« (2003: 106); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Malo opolzlosti, malo nadlegovanja, malo namigovanja« (2003: 101). Veliko je tudi povedi brez glagolov: »In male impotentneže« (2003: 101), »Preprosto« (2003: 101), »Odnosa torej« (2003: 103), »Povsem nova« (2003: 104), »V resnici lepa ženska« (2003: 105).

3.4.13. LJUBIMCA

Ko so odhajali, se je še enkrat ozrla, tudi Zalka se je, in videli sta, kako se Slavko in moški objemata in poljubljata pri odprtem oknu. Pokvarjenci in neokusneži, se je posmehnila Zalka, Olgica pa je skoraj omedlela. V trenutku je zasovražila to državo, te ljudi, to mesto, to popoldne, to cesto, ta vlak, te vrtove. Vse. (2003: 116)

V uvodu spoznamo Olgo, hči slovenskih staršev, ki so pred prvo svetovno vojno prebegnili v Belgijo. Tam je spoznala Slavkoto, mladega slovenskega krojaškega vajenca, s katerim sta se zaljubila in si po njegovem odhodu pisala ljubezenska pisma, ki so jima jih prevajali njuni sorodniki. Olga z vlakom prispe v Slovenijo, vendar je na postaji ne pričaka Slavko, temveč njegovi sorodniki. Ti vedo, da nekaj ni v redu in si Olgo med seboj podajajo, do Slavka pa jo odpeljejo šele naslednje popoldne. Ker morajo večino poti peš, Olga pa je precej debela in tudi brez kondicije, se ji zaradi trenja kmalu vname koža na stegnih. Pot nadaljuje v precejšnjih bolečinah samo zato, ker ve, da bo končno prispela do svojega bodočega ženina. Ko končno prispejo do vile, v kateri prebiva, se ji Slavko opraviči in zaroko prekine. Olga ne

razume, kaj je narobe, in zakaj jo je zavrnil, dokler ga ne vidi na balkonu se poljubljati z drugim moškim. Olga prekolne to državo in ljudi v njej.

Motivi so motiv Ljubljane iz starejših časov (čas tramvaja), motiv ljubezenskih pisem, motiv potovanja, motiv jezika kot komunikacijske ovire, motiv tujstva, motiv dolge hoje, motiv nejevere, motiv homoseksualnosti, motiv razočaranja.

Tematika odtujenosti v medosebnih odnosih, otežena komunikacija zaradi različnih nacionalnosti; ljubezen med človekoma, ki ne govorita skupnega jezika, na koncu pa se izkaže, da jima je skupno samo to, kateri spol preferirata pri svojih partnerjih.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je Olga, mlada ženska iz Belgije slovenskih izseljenskih staršev, med stranske osebe spadajo Slavko, Viktor, Zalka, Ivanka. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, Dunajska cesta, ljubljanska Opera, Ig, Belgija, Zagorje, Trbovlje, Šiška, Rožnik.

Veliko slikovitih opisov, sploh opis Olge: »Bila je precej debela, bunka, živahna, rjavolasa bunka. Polt je imela rožnato, kakor so s sladkorjem posute slašičarske breskve, oči pa temno rjave, nugat, živ, topel, dehteč nugat« (2003: 110). Podredni vezniki znotraj ene povedi: »[O]lgica je stalno spraševala, kdaj pride Slavko in kje stanuje, Zalka pa ji je odgovarjala, da bodo šli popoldne vsi k njemu, da jo bodo peljali tja in da bosta dotlej počakali« (2003: 111); pojavlja se tudi mnogovezje »[Š]e jedli unra pakete, sir in margarino in moko in jajca v prahu, ki so jim pravili trumanova jajca« (2003: 111).

3.4.14. AVTOŠTOP

Stalno se je spraševal, če je njegova ženska vedela, kaj se je zgodilo. Mogoče je vstala, prisluškovala ali celo videla, potem pa šla nazaj ležat, kot da se ni nič zgodilo. Ko je prišel izpod tuša, sta obe sedeli pri kavi v kuhinji. Nobenih sledov dogodka ni bilo. Samo njegov hrbet. (2003: 122)

Protagonista te zgodbe sta dva, mlad moški in ženska, par komaj nekaj mesecev, pa še to v zelo širokem smislu. Čeprav nista imela pravil o monogamnosti, je on zaradi njene privlačnosti kar naprej razmišljal, če je poleg njega ljubimkala še s kom. Poleti sta se na njeno pobudo skupaj odpravila na avtoštop v Nemčijo do njene prijateljice. Ko sta prispela, je ta prijateljica njega brez težav zapeljala, on pa je pozneje brez obžalovanja razmišljal, če njegovo dekle ve za dogodek ali ne. Med potjo nazaj domov je tudi izvedel za njeno tragično

preteklost, ko je kot precej mlada štopala po Jadranu in bila posiljena od dveh moških, zdaj pa štopa po celi Evropi že deset let, da se zoperstavi strahu in prevzame nadzor nad svojim življenjem. Ko sta štopala nazaj domov, jima je ustavil premožen Nемеc v Mercedesu in jima med potjo predlaga postanek pri njemu doma in seks v troje. On je bil nad ponudbo ogorčen in je želel, da z dekletom izstopita, mnenje dekleta pa nam do zadnjega odstavka ni jasno – dokler ne izvemo, da je izstopil samo on, ona pa se ni niti obrnila, temveč se je z Nemcem skupaj odpeljala naprej. Konec je odprt, saj ne vemo ne tega, ali je ona vedela za njegov skok čez plot, ali se bosta še kdaj videla, kaj namerava storiti ona in kaj on – razen tega, da se čisto na koncu dogajanja on vrne v Ljubljano.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv svobodnega razmerja, motiv neobvezujočega seksa, motiv ljubosumnja, motiv avtoštopa, motiv sumničavosti, motiv ljubezenskega trikotnika, motiv prevare, motiv neobžalovanja, motiv posilstva, motiv premagovanja strahu, motiv dragega avtomobila in denarja, motiv ponudbe, motiv šoka in ogorčenosti.

Tematika tujstva v medosebnih odnosih in odtujenost ljudi, kaže se v spolni svobodi (mladih) ljudi, v nasilnosti posilstva, ko človek prevzame oblast nad nekom drugim.

Pripovedovalec je vsevedni; še ena zgodba, kjer bi lahko za protagonista šteli kar oba elementa para, tako on kot ona (oba brez osebnih imen) sta pomemben del zgodbe, predvsem pa njenega razpleta. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi München, Trst, Nemčija, Frankfurt, Italija, Toskana.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »In kadar sta bila skupaj zunaj, je opazil, da privlači moške. Vse po vrsti. Čutil je, kako je vzpostavila očesni stik z natarjem, z njegovim kolegom, s policajem, s komerkoli je govoril ali je govorila ona. Razumel je to« (2003: 118). Slikoviti opisi: »Avto je bil sanjski. Mercedes brez oznake. Erkondišen. Kakor v kinu, kakor bi sedel sredi kina. Izjemna moč motorja, voznik prepričan sam vase, v Nemčiji ni omejitvev hitrosti, stalno so bili na zunanjem pasu, hitrosti se ni čutilo, voznik močan, nekoliko, kakšnih deset let starejši od njiju« (2003: 123). Veliko podrednih veznikov znotraj ene povedi: »Slutil ga je, čeprav ni mogel reči, da je zelo opazen, da je viden, da bi jo lahko vprašal, zakaj ravno s štopom« (2003: 120); na drugi strani pa tudi brezvezje, »V očeh je videl, kako mu pripada, kako so žive in tople, kako so radostne, kako so zapeljive; kako ga pričakuje, kako si ga želi« (2003: 118); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Z avtoštopom« (2003: 119), »V Nemčijo« (2003: 119), »Samo njegov hrbet« (2003: 122), »Pa nič« (2003: 122).

3.4.15. ČASOPISNI ČLOVEK

V časopisih je drugače, tisti ljudje so, dogodki so. Niso v podrobnostih, to ni mogoče, vendar so, niso izmišljeni in niso lažni. In tam z analizo vsega napisanega in prebranega vsekakor prideš do nekega rezultata. (2003: 127)

Glavni lik proznega dela je starejši gospod, precej uspešen analitik, ki pa bo kmalu odšel v pokoj. Spoznamo njegovo edino strast v življenju, hobi, ki mu pomeni več kot vse drugo in ki ga opravlja vsak dan že skoraj obredno. Vsak dan prebere tri časopise, to so Večernik, Dnevnik in Delo, tudi zjutraj ne želi spiti kavice med pogovorom s sodelavci, temveč gre v pisarno in v tišini prelista časopise, najraje in najprej od vsega pa prebere osmrtnice. Pride do zapleta, ko protagonist opazi novico, da je bil v Ljubljani v Argentinskem parku umorjen starejši moški. S tem postane praktično obseden, razmišlja samo še o tem, v časopisih išče vesti o tem, počuti se tesnobno – še sploh, če o tem razpravljajo drugi ljudje, in ko čez nekaj dni v parku odkrijejo novo truplo, vse postane zanj še huje. Vrh pripovedi se zgodi precej pri koncu, in sicer gre protagonist eno popoldne skozi Argentinski park in razmišlja, če bo tam koga srečal in če se bo kaj zgodilo. Tam res naleti na mlajšega moškega, ki ga prosi najprej za uro, nato pa še za drobiž. Napada ni in protagonist odide dalje, še vedno venomer premišljuje o tem. Čez nekaj dni je v časopisu ponovno vest, da je bil v parku najden umorjen starejši moški.

Zakaj bi lahko protagonist bil morilec? Govoril je o tem, kako imata z ženo kupljen najdražji abonma za opero, vendar je po operi naslednji dan v časopisu vseeno prebral kritike o predstavi – ne zato, ker bi hotel vedeti, ali je bila opera pozitivno ali negativna sprejeta, temveč zato, da si je dokazal, da se je dogodek res zgodil. In potem je ves čas preverjal časopise glede umorov.

Motivi so motiv Argentinskega parka, motiv starosti, motiv upokojitve, motiv razlike med časopisom in fikcijo, motiv osmrtnic, motiv obreda branja časopisa, motiv umora, motiv serijskega morilca, motiv tesnobe.

Tematika je bivanjska, pojavi se tudi tema umora; z novico o serijskem morilcu je starejši moški tako obseden, da to postane njegova edina misel in predmet razmišljanja. Poraja se seveda vprašanje, če ni morda morilec kar on sam.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je starejši gospod tik pred pokojem, stranski liki so njegovi sodelavci, tajnica (s katero protagonist nikoli ni prevaral žene, kar je bila osvežujoča novica), neznani ljubljanski morilec. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana: Argentinski park, hotel Lev, Štefanova ulica, Slovenska cesta; časopisi Delo, Dnevnik, Večer.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »V zadnjem času, ko sta odrasla, pa je bilo jasno, da bodo mlajšega omenjali kot umetnika, slikarja in arhitekta, starejšega pa kot politika in pravnika. Tudi prav. Zelo dobro« (2003: 131). Slikoviti opisi: »Verjetno so takoj po drugi vojni požagali kovano ograjo, kakor so to naredili po vsem mestu, pred realko na primer, o čemer so nemo pričali že zdavnaj s podlago povsem zlizani in zarjaveli mali čepki, ki so se po dolgem betonskem tudi že rjavkastem in sivkastem zidcu vrstili v dolgi vrsti in bili kakor stari gumbi na orumenelem, nekdam belem robu stare srajce. Nizek zidec pač, ki ločuje park od pločnika in ceste in na katerega tako radi splezajo otroci, da gredo vštric s svojimi starši in se jih držijo za roko« (2003: 126). Številni podredni vezniki znotraj posameznih povedi: »Mislil je, ko je to opazil pri sebi, da zato, ker kakor večina ljudi bere časopise od zadnje strani k prvi, zaradi nekega nedoločenega stališča, da je zadaj vse najbolj pomembno, da je drugačna selekcija« (2003: 129); na drugi strani pa tudi brezvezje, »Sorodstvo, socialni status, starost, naključnost itd« (2003: 135); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Ni kaj« (2003: 127), »Dolga leta« (2003: 129), »Samo to« (2003: 133) itd.

3.4.16. TENISAČI

Mogoče ni nihče opazil, ob vsej tej samopotrjevalni govoranci, da je domači moški postal bolj zadržan. Lahko da je to zaznala gostujoča ženska, in zazdelo se ji je, da je mogoče domača ženska postala zelo živahna in razigrana. On se ni počutil dobro, ona pa je za odtonek bolj vzcvetela. (stran 149)

Na začetku spoznamo dva prijateljska para v zgodnjih tridesetih z otroki, ki sta vsako poletje nekaj tednov skupaj preživljala počitnice na morju. Sledijo dolgi opisi njihovih dni na morju, kaj počnejo skupaj ali v intimi vsak par zase, kako so razporejena gospodinjska dela (po pričakovanjih ženski kuhata in čistita) ter druge aktivnosti (skupaj veliko ljubiteljsko igrajo tenis). Zaplete se, ko se v njihovi počitniški hiši ustavita dva moška prijatelja »domače« ženske, od katere poletna vila tudi je. Eden od njiju – imenovan kot hokejist, njegov prijatelj pa judoist – veliko govori in se še rajši posluša in je nasploh izredno samovšečen. Oba para

opazita, da se mu izredno dopade domača ženska in tudi on njej, malo pozneje pa tudi sama odideta dol na plažo. Vsi v mislih predvidevajo, njen mož pa celo ve, kaj sta odšla počet. Že prej jo je sumil varanja s tem moškim, saj je v Ljubljani velikokrat hodila z njim igrat tenis, tam pa ji je podaril hokejist tudi zelo drago teniško torbo. Naslednji dan gostov ni, saj sta imela teniški turnir, odnosi med paroma – predvsem znotraj domačega para – pa se ohlajajo in zastrujejo. Gostujoči par se že odloči, da naslednji dan odide nazaj v Ljubljano, zvečer pa se jim pri večerji pridružita tudi hokejist in judoist in povesta, da v turnirju nista daleč prišla. Obsedeli so za mizo in se ob vinu pogovarjali, vsi pa so opazili, da se ta večer hokejist tokrat dobrika ženi gostujočega para. Ta je njegove nakane samo odsmejala, ker pa je hokejstu v glavo stopilo preveč vina, ji je nasilno strgal dol majico, pod katero ni imela ničesar. Njen mož ga udari, domača žena začne vpiti, hokejist in judoist pa odideta. Konec je delno odprt, saj ne vemo, kaj se bo med zakonci po temu dopustu zgodilo.

Motivi so motiv dopustovanja, motiv morja, motiv ustaljenega ritma med dvema paroma, motiv prijateljstva, motiv tenisa, motiv porušenja ustaljenosti dopusta, motiv samovšečnosti, motiv ljubosumnja, motiv nezaupanja, motiv varanja, motiv tišine in tujstva med zakoncema, motiv nasilja in zlorabe.

Tematika odtujenosti, prazni medosebni odnosi znotraj zakona, ki peljejo v dolgočasje in varanje.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonista zgodbe sta tokrat celo dva para, dve dokaj mladi družini (oba para imata še majhne otroke), glavni liki so tako predvsem mož in žena obeh parov ter tudi teniški igralec, s katerih žena enega para prevara svojega moža, ter njegov prijatelj, prav tako športnik. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Avstrija, Italija, Sredozemlje, Ljubljana, Jesenice.

Izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Lahko da ne. Če je vprašanje postavljeno, potem je najboljši odgovor nedvomno tak, da je v prid njemu samemu in ženi tudi. Torej ne. Ne?« (2003: 150). Slikoviti opisi pokrajine: »Tam daleč, zunaj, je bil nek otok in skalovje in v njegovi bližini povsem mirna jadrnica, bila je videti neobljudena. Očitno so bili vsi spodaj, v senci, tukaj pa je bila senca tistega skrivenčenega sredozemskega hrasta in zrak, prepojen z nevidnimi kapljicami morske vode« (2003: 154). Podredni vezniki znotraj ene povedi: »Med potjo nazaj, ko sta malo zaostali, je rekla ženski gostujočega para, da je sita vsega tega, da si želi v Ljubljano in da ji je tega morja dovolj in da bi takoj šla, če ne bi bilo otrok, da za otroke je pa morje res koristno, da bi morali sprejeti povabilo nekih drugih prijateljev in iti z njimi na

dopust v Španijo, da pa že leta in leta hodijo sem in da je res duhamorno« (2003: 155); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Nič« (2003: 158), »Pa nič« (2003: 158), »Pri obeh« (2003: 159).

3.4.17. DEODAT

Televizije nista prižgala. Brez besed sta ležala na zakonski postelji. Oba sta vedela, da bedita. Čuden občutek je, takole ležati na zakonski postelji z moškim. Tako je bilo pri vojakih. Večkrat. In ustvari se posebno vzdušje. Ko govoriš, ko poslušáš. Očitno je tudi Deodat to poznal. (2003: 171)

V uvodu spoznamo mladega učitelja na gimnaziji, ki samo nadomešča nosečo kolegico. Učiteljski zbor ima tridnevni izlet v Budimpešto, protagonist pa na avtobusu spozna večino učiteljev. Med njimi je tudi vase zaprt, miren in resen učitelj fizike po imenu Deodat Majcen, s katerim si na izletu z novim učiteljem delita sobo. Prvo noč Deodata ni, vendar učitelj predvideva, da je bil pri knjižničarki, saj je slišal, da se med njima nekaj plete. Drugo noč ga ni pričakoval, vendar je Deodat prišel in mu izpovedal v temi in skozi tihe solze svojo žalostno življenjsko zgodbo – očeta so mu na Madžarskem ubili Rusi, sam z mamom pa je potem živel in prišel v Slovenijo. Zjutraj Deodata ni bilo nikjer, popoldne pa so ga našli madžarski otroci obešenega pod mostom.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv sindikalnega izleta, motiv učiteljev, motiv čustvenega monologa, motiv samomora.

Tematika je bivanjska; tujstvo v novi državi in praznost življenja, ki peljeta v smrt.

Pripovedovalec je vsevedni; težko se je odločiti, če je protagonist eden ali sta dva – neimenovani moški, skozi katerega nekako spremljamo zgodbo, in njegov učiteljski kolega Deodat Majcen, stranski liki pa so ostali učitelji na izletu. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Budimpešta, Madžarska, Ljubljana, Blatno jezero.

Veliko podrednih veznikov v slikovitem opisu učitelja: »V Ljubljani je prisedel k učitelju fizike, ki je bil nekam mrk in tih človek, za katerega se je govorilo, da dobro uči, da pa je nekoliko neživljenjski, da od dijakov zahteva preveč in preveč nedosledno« (2003: 168), veliko je tudi povedi brez glagolov: »Ne« (2003: 171), »Ti tudi« (2003: 172), »Tukaj klanje in izdaja« (2003: 172), »Da, politična navigacija« (2003: 173), »Vstaja. S tanki. Rusi. Vse« (2003: 173) ipd.

3.4.18. PRIJATELJSTVA

Novo leto je in novo leto je za vsa živa bitja na svetu. Tudi zanj in zanje. Vedel je, da so mu odpustile, da bodo prišle, nežno, boječe, vljudno, kulturno, in vestno bodo vse pojedle, skorajda počistile in odšle. In potem bo že novo leto in on bo šel spat. (stran 185)

Protagonist je starček, ki je izgubil zanimanje za vse ostale ljudi na tem svetu. Zoprna mu je celo lastna družina, njegovi otroci in vnuki. Odklanja stik s komerkoli in je izredno samozadosten, samote in tišine se celo veseli in meni, da je to le za izbrance, samoto imenuje kot "mogočno". Razen boksa in bikoborbe po televiziji ga nič posebno ne veseli, vsakoletno zimsko idilo mu zmotijo le hišni škodljivci – poljske miši, ki mu spodjedajo pod, grizejo ovratnike na srajcah in po zmikavtsko izmaknejo hrano dol z mišjih pasti, ki jih posebej za njih skrbno postavi. Starec se v svoji samoti nenavadno naveže na miši in jih, ko jih ni več, pogreša, in si jih želi nazaj. Če razkuži hišo, dobi slabo vest, in čistila pobriše, da ne bi močan vonj motil miši, ter da se bodo vrnile. Zgodba se konča s klicem njegovega sina na silvestrovo; sin ga povabi na družinsko večerjo, starec pa ga zavrne, saj je pripravil pojedino zase in za miši.

Motivi so motiv staranja, motiv tujstva med ljudmi, motiv samote, motiv letnih časov in minevanja, motiv hišnih zajedavcev, motiv miši, motiv preganjanja, motiv uničene lastnine.

Prisotna je tematika tujstva, starec občuti odtujenje do celotnega sveta, razen do miši.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je starec, ki živi sam in se vsako zimo bojuje z mišmi v svoji hiši, stranski liki so tako miši ter njegov sin, ki ga občasno pokliče po telefonu. Zunajliterarne snovi v tej zgodbi ni.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Ozračje se je pomirilo, vse se je pridušilo in postalo enako. Lepo. In potem pomlad in sedaj pride še jesen z žarečimi barvami« (2003: 176). Slikoviti opisi, sploh opis njegovega dožemanja samote: »Zima se je začela pozno, a ostro. Nenavadno mučno ga je zdelovala samota. Nič se ni mogel tolažiti, da je samota odličnost duha. Nagledal se je televizije, nabral časopisa in ostajal sam. Včasih po cel dan ni slišal svojega glasu« (2003: 180). Številni podredni vezniki znotraj ene povedi: »Mirno mu je razložil, da pričakuje obisk, miši, da je vse pripravil, da sicer pri njem alkohola ne bo, da pa je mleko in da je vse zelo svečano in da se bodo vsi dobro imeli« (2003: 185); na drugi

strani brezvezje: »Čista, lepa, mogočna samota« (2003: 176); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Čeprav tudi ne« (2003: 175), »Vsemu« (2003: 175), »Najprej tem ljudem« (2003: 175), »Norost« (2003: 176), »Štirideset let dela« (2003: 176), »Naenkrat« (2003: 181) ipd.

3.4.19. SAMOUBOJSTVO

Tisti trenutek se mu je zazdelo, da je bolje, da se ne pozdravita, ker je razlika med njim, ki je živ, in sinom tega človeka, ki je mrtev, še večja, še veliko bolj očitna. In za očeta nedvomno zelo boleča. (2003: 191)

Ne zgodi se veliko, dogodke je tudi težko razporediti v neko hierarhijo po pomembnosti; edini prizor, ki bi lahko služil kot nekaj pomembnejšega, je, ko protagonist na pogrebu sreča očeta pokojnega, in ne ve, kaj naj stori.

Protagonist je mlad moški, ki se odpravlja na pogreb sošolca iz osnovne šole, ki je takrat živel v sosednji stolpnici. Spominja se njunih šolskih in gimnazijskih let, ter tega, da ga ni maral. Klical ga je Medo, saj se mu je fant zdel velik, debelušen, okoren, neroden, preveč pravičniški in preveč strahopeten, da ne bi kdaj prekršil pravil. V preteklosti je bil ravno protagonist tisti, ki se je najbolj spravljal nanj, mu najbolj nagajal, stvari pa so prerasle celo v medvrstniško nasilje. Na pogrebu sreča očeta pokojnega in si želi, da se to ne bi zgodilo; ne kaže sicer nobenih znakov obžalovanja za svoje početje, zdi se, da v nekem zanimivem smislu tega starejšega moškega spoštuje zaradi njegovega dostojanstva, mirnosti in resnosti, ne pa zato, ker je bil oče umrlega. Teden dni pozneje sreča Ratomirja, ki je bil z Medom v vojski, ta pa mu pove, da je Medo storil samomor, čeprav je bil protagonist prepričan, da ga je nekdo umoril s strelom v glavo od zadaj. Nekaj dni pozneje se udeleži pogreba očeta od svojega sodelavca, na pokopališču pa znova sreča Medovega očeta. Tokrat si moška resno sežeta v roke.

Motivi so motiv sošolcev, motiv prevlade nekaterih sošolcev nad drugimi, motiv zastraševanja, motiv vrstniškega nasilja, motiv strahopetnosti, motiv vojske, motiv napada, motiv umora, motiv samomora, motiv pogreba, motiv žalujočega očeta, motiv odraščanja.

Tematika je bivanjska, pristona je tudi tematika tujstva med ljudmi, ki skrha dobre odnose; medvrstniško nasilje vpliva na oblikovanje človeškega značaja, zlom pod težo skrbi in strahopetstva.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je ponovno brez imena, mlad moški v zgodnjih dvajsetih, stranska lika sta predvsem pokojni sovrstnik Medo in njegov oče. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana, Žale, Cerkev pri svetem Križu, Bled, Nemčija, Afrika, Rusija.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi s slikovitimi opisi, tudi brezvezje: »Tuj mu je bil. Vedno. Zdel se mu je počasen, preveč lepo vzgojen, nekam preveč vljuden, iz drugega sveta, nič proletarski, nebojevit, slab pri športu, vedno je vse pokvaril, ker je hotel dosledno uveljavljati pravila, stalno se je pritoževal, da ga vsi faulajo, stalno je bil žrtev, zato je vsako tekmo pokvaril, preveč priden, discipliniran, tečnoba. Medo so mu pravili« (2003: 187). Veliko podrednih veznikov znotraj posameznih povedi: »[V]zvišeno, ker je bil naučen ali mogoče celo prepričan, da je zanje pripravljen dati tudi življenje, če bi jih kdo napadel, mogoče je verjel, da jim jamči s svojim delom ali s svojo borbena pripravljenostjo svobodo, in da brez njega [...] « (2003: 193); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Dober zaslužek.« (2003: 186), »Po koncu študija.« (2003: 186), »Sedaj pa tole« (2003: 187), »Vedno« (2003: 187), »Za vsako stvar« (2003: 187), »Naslednji dan« (2003: 190).

3.4.20. BOG SE JE USTAVIL ZA SAVO

Ko se je vzravnala, ko si je popravljala bluzo, ko ji je pomagal vzravnati sedež avtomobila, ko si je v vzratnem zrcalu urejala lase, ko je čutila umirjeno telo, je videla tam Ciganko z otrokoma.[...]Videla je izraz na njenem obrazu. Bil je miren, pomirjujoč, z rahlim, nežnim, komaj opaznim nasmeškom. Mogoče zarotniškim. (2003: 203)

V uvodu izvemo, da se na precej velikem prostoru nekje za Savo kar naprej prirejajo pikniki veliko različnih družb, podan je opis odpadkov in tudi ljudi, ki so za te odpadke odgovorni, v jedru pa se dogajanje osredotoči na prav določen piknik oziroma na prav določeno žensko iz družbe, ki piknikuje. Vsi so že v srednjih letih, tudi v poznih srednjih letih, neimenovana protagonistka se z možem ne razume več dobro, odtujila sta se, njo še posebej prizadane njegova trdosrčnost, kar se pokaže na zelo dobrem primeru: romkinja z otrokoma ga prosi za malo drobiža, on pa ji ga odreče. Protagonistka gre zbrat nekaj hrane, ki je na pikniku ostala in išče romkinjo, vendar je ne najde več. Vrh je proti koncu, ko pride do hudega naliva, tudi do toče, in vsi iščejo svoje zatočišče – mož protagoniste za zateče v njun avto, vendar ona ne želi biti takrat z njim. Najde moškega, s katerim se poznata še iz šolskih dni, vedno sta si bila

všeč, na koncu se skupaj v njegovem avtomobilu predeta željam in strasti, ki sega nazaj že vrsto let. Na koncu zgodbe, ko si protagonistka popravlja obleko in lase, vidi romkinjo, ki se ji zarotniško nasmehne.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv idile narave za Savo sredi mesta, motiv reke, motiv vremenskega pritiska, motiv pričakovanja naliva, motiv piknika, motiv starajočih se teles, motiv odtujenosti v zakonu, motiv stanovanjskih kompleksov z identično notranjostjo, motiv beraštva in pomanjkanja, motiv Romov, motiv (ne)usmiljenja, motiv spora, motiv brezna med partnerjema, motiv kljubovanja, motiv naveličanosti, motiv vdanosti v usodo, motiv stare romance, motiv varanja, motiv Boga, motiv greha: »Če Bog ne vidi trpljenja, potem tudi ne vidi greha« (2003: 202).

Tematika tujstva v zakonu med človekoma ter med ljudmi nasploh (moški ne želi pomagati Romkinji, čeprav ima sam dovolj vsega).

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je starejša ženska, pozna srednja leta, stranski liki so njen mož, dolgoletni prijatelj, s katerim prevara moža, ciganka z otroki in drugi udeleženci piknika. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Šiška, Julijske Alpe, Tomačevo.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »V službo se ni mogel zmuzniti to soboto, ona pa je bila muhasta in trpeča, in tako je povabilo prišlo prav. Če piknik, pa piknik. Tudi zanj. Zanj se je vse spremenilo, vse se je predrugačilo« (2003: 199), veliko slikovitih opisov z elementi brezvezja: »Opuščeno gradbišče ob reki in nenaravno nagrnjene skale iz pozabljeni melioracijskih projektov, ki naj bi zavarovali breg, ko bo dovolj denarja, so zožali tok reke, da bi dober fantovski lučaj kamna gotovo dosegel drug breg. Ob velikih skupinah grmovij in ob gručah dreves so bila smetišča plastičnih steklenic, vakumskih zavitkov za meso, plastificiranih krožnikov, pločevink piva, napitkov, ledenih čajev, rdeče in črne modre in srebrnkaste pločevinke, kar tja na kupih [...]« (2003: 16). Kar nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Če piknik, pa piknik.« (2003: 199), »Tudi zanj.« (2003: 199), »Kamorkoli.« (2003: 202), »Nežno.« (2003: 202), »Mogoče zarotniškim« (2003: 203) ipd.

4 PEGA V OČESU

Kratkoprozna zbirka vsebuje 15 zgodb. Njihova dolžina se giblje med približno 1200 besedami (najkrajša: *Nizko težišče*) in 7400 besedami (najdaljša: *Marjetica in arkebuza*).

Zgodb, v katerih je protagonist moškega spola, je 14 (*Slika s krili metuljev, Priorja, Pes, Nizko težišče, Glasovi in geste, Imeti v rokah, Razglednica, Mala prešustva, Neko bedenje, Ples maturantov, Vzeti kraljico, Blaženi časi, Pega v očesu, Imeti v rokah*). Zgodb, v katerih je protagonist ženskega spola, v tej zbirki ni. Zgodba, kjer je protagonistov več oziroma ni enega izrazitega, je ena (*Marjetica in arkebuza*).

Kar se tiče dolžine naslovov zgodb, se pojavljajo tako enobesedni, in sicer štirikrat (*Razglednica, Priorja, Pes, Polveter*), dvobesedni šestkrat (*Nizko težišče, Mala prešustva, Neko bedenje, Ples maturantov, Vzeti kraljico, Blaženi časi*) in večbesedni petkrat (*Slika s krili metuljev, Glasovi in geste, Imeti v rokah, Marjetica in arkebuza, Pega v očesu*).

Tako kot v prejšnji zbirki se tudi v tej pojavlja pester nabor motivike in tem, pa vendar se zdi, če primerjam obe zbirki, da sta Dušanu Mercu še posebej ljubi dve tematiki, ki sta večinsko prisotni v obeh zbirkah, tako v *Golem mestu* kot *Pegi v očesu*, in to sta tujstvo ter bivanjska tematika, kar tudi pri *Pegi v očesu* potrdi hipotezo, da ta tematika prevladuje. Tudi v tej zbirki Merc odpira vprašanja odtujevanja ljudi v medsebojnih odnosih, najsi so to izgubljena prijateljstva, ohlajanje družinskih odnosov ali strasti med partnerjema, ali pa je odtujenost človeka občutena skozi njegovo dojetje sveta. Zgodbe in njeni protagonisti so prežeti z vprašanjem o lastni minljivosti in minljivosti drugih, tako kot minljivost življenja samega pa se jim porajajo vprašanja o smislu njihovega početja, minljivosti ljubezenskih razmerij in minljivosti časa.

Če je v *Golem mestu* slaba tretjina protagonistov ženskega spola, se pri *Pegi v očesu* ta številka še občutno zmanjša. Ženske protagonistke ni niti ene, izpostavila bi le zgodbo *Marjetica in arkebuza*, kjer je Marjetica ne samo naslovni lik, temveč tudi izredno pomembna oseba za celotno dogajanje in razplet. Tudi v tej zbirki ima le peščica glavnih (*Vzeti kraljico*) in stranskih (*Marjetica in arkebuza, Glasovi in geste*) likov lastna imena.

Pripovedovalec je ponovno večinoma vsevedni, kar zopet potrди hipotezo o pripovedovalcu, nekajkrat pa se celo uporabi prvoosebni tip pripovedovalca (*Razglednica, Nizko težišče, Glasovi in geste, Imeti v rokah, Pega v očesu*), kar je bila v prejšnji zbirki redkost.

Hipoteze glede dogajalnega mesta in glavnih oseb ter sodobnosti kot dogajalnega časa se potrdijo tudi v tej zbirki, saj Merc ohranja svojo navezanost in ljubezen do Ljubljane in dobro poznavanje njenih povprečnih prebivalcev, saj je Ljubljana center dogajanja večine njegovih zgodb, poleg Ljubljane pa se v zgodbah pojavljajo tudi druga slovenska ali svetovna mesta kot zunajliterarna snov, tako so skoraj vse zgodbe umeščene v resničen, preverljiv kraj, le nekaj jih je takih, kjer je mesto neimenovano (*Nizko težišče, Imeti v rokah*). Dogajalni čas je sedanost.

Slogovno se zelo pogosta raba metafor ohranja, povedi so razgibane, dolge, kratke, opisno bogate, dialoga pravzaprav ni, umika se monologom, opisovanju, dožemanju, čustvovanju.

Z razliko od enobesednih naslovov *Golega mesta* v zbirki *Pega v očesu* prednjačijo predvsem večbesedni, opisni naslovi, in sicer kar v dveh tretjinah zgodb. Zanimivo je s stališča sloga, da se je Merc odmaknil od enobesednega poimenovanja zgodb k bolj opisnim naslovom, kot da ena beseda ne povzame več bistva zgodbe.

4.3. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA

4.3.1. SLIKA S KRILI METULJEV

Ne, si, hodiš, se voziš, bivaš in nič, nič slabega se ti ne zgodi. In vendar si ji zavezan. Dana je nam vsem, pticam, drevesom, krtom, insektom, bakterijam. Vožnja in zemlja. (Merc 2004: 9)

Neimenovani protagonist se vozi z vlakom vsakič tja in nazaj ob isti uri, razvije rutino obiskov pri materi v domu za ostarele, v zgodbi pa ga spoznamo na njegovi zadnji vožnji, saj je mati preminula. Na poti tja mu nasproti sedi neznana privlačna ženska, ki si je zaželi, saj mu diši, dobesedno, zanima pa ga tudi zato, ker je nanj napravila nekakšen vtis, ki gre mimo samo fizičnih atributov. Ko mora protagonist izstopiti, obžaluje, da je ne bo nikoli več videl. V jedrnem delu se spopada z izgubo mame, ki jo je pravzaprav pričakoval, saj je bila mati bolna in stara. V njeni sobi je lastnina, ki je sam ne potrebuje, s stene vzame le sliko, ki pravzaprav ni slika, temveč okoli sto kril metuljev, prilepljenih na podlago. Ne ve, zakaj je vzela ravno ta spomin in slika mu niti pretirano všeč ni, a jo vzame s seboj nazaj na vlak. Po čudnem spletu naključij, ki se v realnosti ne bi zgodila, na vlaku spet sreča skrivnostno žensko. Dobro uro do Ljubljane se pogledujeta, stikata kolena in vmes kar tako malo pogovarjata, na koncu pa izstopita skupaj. Konec je povsem odprt, ni razloženo, kaj bo sedaj z njima, zgodba se konča tako, da skupaj dasta sliko z metulji v koš za postaji kar tam na železniški postaji.

Motivi so motiv vožnje z vlakom, motiv ustaljenega ritma, motiv točnosti, motiv sopotnikov, motiv neznane dišeče ženske, motiv poželenja, motiv hrepenenja, motiv potovanja, motiv smrti, motiv zemlje, motiv doma za ostarele, motiv zapuščenih stvari, motiv slike metulja, motiv skupne postaje.

Tematika je bivanjska, protagonistu umre mati, tematika tujstva (in tudi zблиžanja na drugi strani), protagonist na vlaku sreča veliko tujcev, a se z neko prej nepoznano žensko zблиžata.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, ostali liki so njegova pokojna mati, sopotniki na vlaku in med njimi neznana privlačna ženska, osebje v domu za ostarele. Pod zunajliterarno snov spada geografski pojem Ljubljana.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »In občutek krivde? Z lahkoto ti pomagajo, da greš čezenj. Nič. Zanje nič nenavadnega, žalostnega ali grozljivega. Ni« (2004: 14). Slikoviti opisi, sploh, ko protagonist opisuje svoje sopotnike na vlaku: »Ljudje so se menjavali. Prišel je star par, zelo star, čuden, molčeč, jezen drug na drugega, usodno povezan, nergaški drug do drugega, seveda. Pa je kmalu odšel, prišla je mati z otrokom, ki je silil k oknu, pa ni bilo možno« (2004: 7). Veliko podrednih veznikov znotraj posameznih povedi: »[V]e, da so samo gore skalovja pod nami, ve, da je tam nekje sredi vsega tega vroče in da se pretaka kakor gosta vroča čokolada, ki pa nima barve, ker ni svetlobe, ker ni ljudi, da bi videli« (2004: 20); pojavi se brezvezje: »V slovenščini, hrvaščini, francoščini in nemščini« (2004: 7); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Definitivno zadnja« (2004: 7), »Logično, ne?« (2004: 7), »Te vožnje, te ljudje« (2004: 10), »Samo to« (2004: 10), »Čudna beseda, zelo čudna« (2004: 12) ipd.

4.3.2. RAZGLEDNICA

Takoj za njo sem zapustil stanovanje in nesel do poštnega predala še eno staro razglednico, na katero sem napisal – krilo in visoke pete. In vprašaj. Torej deluje. Komaj sem dočakal pol ure, da sem poklical številko v Šiško. Dvignila je in čakala. Ni hotela spregovoriti. Potem pa je le rekla: Kdo ste? (2004: 47)

Tudi to delo kratke proze ima protagonista brez imena, neimenovana pa je tudi ženska, ki postane predmet njegovega poželenja. On je njen šef, in ker se mu zdi izredno privlačna, se odloči, da jo bo začel nadzirati, kaj počne. Tako ji vsak dan po končanem delu pregleda predal in računalnik ter išče, kje ima spravljene razglednice, ki ji jih on piše iz Ljubljane, Medvod in Pirana. Uspe se mu tudi dokopati do njenih telefonskih števil, zato jo vsako popoldne kliče in samo tiho diha v slušalko. Ljubosumen je tudi na druge moške, ki jim sodelavka posveti vsaj malo pozornosti. Zdi se mu, da ga sodelavka sumi, vendar ni prepričan, dokler enega dne ona ne dobi nove razglednice od njega, jo pusti na mizi in ga pokliče po telefonu. On ji ne reče ničesar drugega kot mesto in uro njunega zmenka pozneje tistega dne.

Motivi so motiv sodelavcev, motiv novega člana kolektiva, motiv zapeljive ženske, motiv odnosa med starejšim moškim in mlajšo žensko, motiv igre psihološke pre-moči, motiv dopustniških razglednic, motiv brskanja po tujih rečeh, motiv zalezovanja

Tematika tujih odnosov med ljudmi, deloma tudi ljubezenska, saj si šef zaželi mlajše uslužbenke in jo potem zalezuje. Pričakovala sem drugačen konec, saj se mi je njegovo

početje gabilo, njej pa je očitno laskalo, saj se je bila pripravljena dobiti z njim kljub temu, da je vedela, da je bil on tisti, ki ji je pisaril razglednice in in jo klicaril na prenosni in hišni telefon.

Pripovedovalec je prvoosebni; protagonist zgodbe je neimenovan šef srednjih let, med ostale like spadajo njegovi sodelavci oziroma podrejeni, imenovana sta Marjan in Jožica, pomembna je tudi predvsem nova sodelavka brez imena. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi jezero pri Medvodah (Zbiljsko jezero), Ljubljana, Šiška, Amerika, Piran.

Slikoviti opisi, predvsem njegovi opisi ženske uslužbenke: »In imela je dobro hojo. Središče, tam ob zarezi, je bilo stalno na miru, vse ostalo, boki in joški in roke in tudi nekoliko glava, se je gibalo. Ni imela takšne hoje kot nekatere, ki hodijo, da se tudi središče giblje v nekakšnem ekscentričnem loku in da potem ženska zgleda kot mali prenosni mešalec za beton, ne, nasprotno, njeno središče je mirovalo in bilo zato takoj opazno« (2004: 32); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Od začetka.« (2004: 30), »Ne manj, več.« (2004: 31), »Nedvomno.« (2004: 31), »Umazane želje« (2004: 35), »Samo lep pozdrav. V službo.« (2004: 36) ipd.

4.3.3. NIZKO TEŽIŠČE

Spomin in staranje. Spomin na telo ali spomin telesa? Nikoli se nisem ločil od nje. Zdaj pa jo vidim. Vidim jo. Koliko se je spremenila od spomina, koliko se razlikuje, kaj je drugače? Še vedno je mlada, še vedno ima moč in znanje in sposobnost in dar zapeljevanja. Tega ne bo nikoli izgubila. (2004: 50)

Ta kratka proza nima klasičnega uvoda, jedra in zaključka: na začetku spoznamo protagonista (ponovno neimenovan) na enodnevnem smučarskem oddihu, ki čaka v vrsti na ponovni spust. Pred sabo zagleda žensko, spozna jo pravzaprav od zadaj, s katero je neko poletje (ni jasno, ali je bil to že pred leti, ali le prejšnje poletje) ljubimkal. Preostale čas zgodbe se je spominja v prijetnem duhu, predvsem njenega telesa, ki ga opiše do potankosti – »Pa vendar, te široke ženske, široke v boke, niti ne velikih prsi, se mi zdijo nekam varne, da se da z njimi zaplesti brez nevarnosti, da te čakajo, poznajo užitek telesa, moč telesa in vsega, kar iz tega izvira« (2004:51) – da je bolj močna, ji šteje v dobro, saj naj bi takšne ženske imele »nizko težišče«, boljši karakter, so nepootročene in bolj varne za resno razmerje. Razmišlja tudi, kako bi se bilo vrniti v njen objem, ko je njegov spomin še tako močan, vendar ne vemo, kaj se bo med njima zgodilo naprej, saj na koncu le odide do nje in jo pozdravi, ona pa se ga spomni.

Motivi so motiv smučanja, motiv telesa v smučarskem kombinezonu, motiv telesa poleti v morju, motiv spomina, motiv oblin, motiv trpljenja, motiv skomin.

Tematika medosebnih odnosov, tudi ljubezenska, moč telesa, odtujenost bivših ljubimcev.

Pripovedovalec je vsevedni, na trenutke tudi prvoosebni; protagonist zgodbe je neimenovan moški v srednjih letih, stranski lik je ženska, s katero se je v preteklosti enkrat že zapletel. Do sedaj je to prva zgodba, ki ne omenja nobenega konkretnega, pravega, preverljivega kraja iz resničnosti, ki bi ga lahko smatrali za zunajliterarno snov.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Zdaj pa jo vidim. Vidim jo. Koliko se je spremenila od spomina, koliko se razlikuje, kaj je drugače? Še vedno je mlada, še vedno ima moč in znanje in sposobnost in dar zapeljevanja. Tega ne bo nikoli izgubila. Priklene te« (2004: 50). Slikoviti opisi: »Moj spomin je prepoznal njeno telo, nekam košarasto je, amforasto, gibanje pa lahkotno, mehko« (2004: 49), in »Takšne košaraste ženske so se mi zdele vedno bolj poželjive kakor tiste drobne, suhe, ki so kakor paličnjaki, ki jih gojijo otroci v kozarcih za marmelado. Te amforaste se mi zdijo kakor bogomolke, ki te ujamejo kakor muho in te počasi žrejo, da se jih nikoli več ne rešiš« (2004: 51). Pojavi se brezvezje: »In vendar so jo kazale, razkazovale, razgaljale« (2004: 50); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Najbolj poletje in zima.« (2004: 49), »Ali pač.« (2004: 49), »Gibko.« (2004: 50), »Radost telesa.« (2004: 50), »Smeha in ljubezni.« (2004: 51) ipd.

4.3.4. PRIORJA

Nikoli ne veš. Naučeni so, da nikoli ne povedo vsega, da ne pokažejo svojega vedenja. Tako mora biti pri njih. Verjeti pa jim tudi, seveda, ne smeš. Ne njemu ne časopisom. On laže, časopisi v bistvu molčijo. Takrat ni bilo možno spregovoriti o resnici. (2004: 60)

V uvodu spoznamo ponovno neimenovanega starejšega moškega, doma iz okolice Ptuja, ki se je vnovič poročil. Svojo novo nevesto je pripeljal domov na kmetijo spoznat starše, čeprav je vedel, da imata, sploh mati, še vedno rada prejšnjo snaho. Ona je veliko časa preživela z mačeho v kuhinji, on pa se je vdajal spominom svoje kraja in družine. Nekega popoldneva sta odšla na sprehod okoli umetno ustvarjenega jezera na Ptuju, kjer sta srečala priorja minoritskega samostana Ignaca. Protagonist ga začne spraševati, kaj je bilo s tistim zločinom izpred skoraj 50 let, ko so priorja Benedikta s sekiro pobili. Ignac reče, da ga je hlapec Matej

po naročilu Udbe ali Ozne, ko pa protagonist pride nazaj domov, izvemo, kaj se je zgodilo v resnici. Matej je bil brat njegovega očeta, prior Benedikt pa ga je spolno zlorabljal kot mladega fanta. Oče pove, da brat ni prenesel več tega, in da ga razume, ker bi tako ravnal tudi sam. Na koncu izvemo še, da se je potem Matej v zaporu obesil, ker tudi iz tam ni videl več prihodnosti.

Motivi so motiv jezera, motiv neveste, motiv prejšnjih neuspešnih zakonov, motiv staršev, motiv spominov, motiv priorja, motiv zločina, motiv zlorabe, motiv pedofilije, motiv samomora.

Prevladuje bivanjska tematika, pojavljaja se tudi preteklost in spominjanje, iznakaženost in odtujenost osebnih odnosov, kar se še posebej pokaže v zlorabi dečka od cerkvenega dostojanstvenika; pokvarjenost cerkvenih dostojanstvenikov in prikrivanje zločinov Cerkve.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist je starejši gospod, verjetno v srednjih letih, starša ima še živa, stranski liki so njegovi starši in njegova nova žena, prior minoritskega samostana na Ptujju Ignac Ž., hlapec Matej (protagonistov pokojni stric). Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Ptuj, Ljubljana, reka Drava, Rim, Afrika, Avstrija; zločini Cerkve.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Nista imela kaj delati, pa sta jo mahnila v mesto. Na Ptuj. Pokazal ji je, kje so stanovali njegovi bratranci, ki so izdelali veliko maketo prekooceanske ladje in so jo spuščali po reki« (2004: 54). Slikoviti opisi: »Med tem se je že popolnoma stemnilo. Očitno je nebo oblačno, da ni bilo več lune. Nista se videla, dobro pa sta se čutila« (2004: 60); veliko podrednih veznikov znotraj ene povedi: »In on je vedel, da jo bosta sprejela zelo lepo, da poznata vse možnosti v življenju in da ničesar ne obsojata in da med njima velja to, da je zanju najbolje, če je njunim otrokom dobro.« (2004: 53); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Veliko, ogromno jezero.« (2004: 53), »Novo nevesto.« (2004: 53), »Samo to, samo občutek.« (2004: 56), »Seveda, seveda.« (2004: 57), »Potem pa to!« (2004: 58), »Groza, groza.« (2004: 58) ipd.

4.3.5. PES

Vsako leto so šli na grobove. Nikoli ni čakal na duhovnike, ki so prihajali med ljudi in jim nudili nekakšno tolažbo. Tolažbo? Kaj naj bi bilo to na teh mestih, kjer v geometrijskem redu ležijo mrličji, drugega kot tolažba, češ, saj so samo trupla. Ali kaj? Duš ni več. Duše so preseljene. (2004: 70)

Tudi tokrat neimenovani protagonist v uvodu razmišlja o starih časih, ko je kot otrok živel na kmetiji na vasi, zdaj, ko je odrasel, pa je vas že zdavnaj zamenjalo manjše mesto. Starši, zgarani od kmetije in vojne, so umrli pred svojim časom, njega pa je na preteklost spominjal le še hišni pes, ki se mu je zdel prisoten že od nekdaj. Jedrni del se vrti okoli – izredno slovenske, se zdi – tradicije obiskovanja grobov vsakega prvega novembra, ko večina ljudi želi iz tega praznika narediti več, kot ta dan dejansko je. Protagonist ima zdaj družino, do katere se zdi povsem odtujen, tako do žene kot do otrok, enkrat vmes je ženo celo prevaral, čeprav mu je bilo potem za to celo žal. Kljub vsemu se z ženo nista uspela nazaj zblížati, povrhu vsega pa se je začel vdajati tudi alkoholizmu. Edina poznana konstanta v njegovem življenju, ki ga ni maral, je bil še vedno pes. Konec zgodbe je presenetljivo neodprt in šokira: namesto nekkih na pol specifičnih opisov ljudi ali dogodkov ali projekcij za prihodnost po prepiru z ženo in po tem, ko noben od njiju ne more zaspati zaradi nenehnega in neutolažljivega pasjega laježa, protagonist vstane, ga gre ven počohljat, potem pa vzame kramp in ga z enim udarcem pobije. Nato se vrne k ženi v posteljo.

Morda je bil umor psa kot edine stalnice v njegovem življenju edini način, da je on lahko zaživel dalje brez spon preteklosti.

Motivi so motiv mesta, motiv ruralne pokrajine, motiv smrti staršev, motiv spominjanja, motiv psa – edine stalnice v njegovem življenju, motiv zakonske nezvestobe, motiv krivde, motiv odtujenosti, motiv prvega novembra – dan mrtvih, motiv pokopališča, motiv samote, motiv alkoholizma, motiv uboja živali

Tematika tujstva, odtujenosti človeka do okolja, v katerem prebiva, do soljudi, do zakonskega partnerja in otrok.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je starejši moški, izredno pomemben pa je tudi lik psa; ostali liki so njegova žena in otroci, ženska, s katero je prevaral ženo in malodane kar steklenica alkohola. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Sava in Zasavje.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Nikoli ni čakal na duhovnike, ki so prihajali med ljudi in jim nudili nekakšno tolažbo. Tolažbo? Kaj naj bi bilo to na teh mestih, kjer v geometrijskem redu ležijo mrličiči, drugega kot tolažba, češ, saj so samo trupla. Ali kaj? Duš ni več. Duše so preseljene« (2004: 70). Slikoviti opisi, tudi mnogovezje je prisotno: »Omare, omare, polna hiša omar in postelj in miz in stolov in vaze in skodelice in svečniki in krožniki in ... niti s pogledom ni hotel pobožati vseh teh predmetov. Izogibal se jim je, njim,

njihovim zgodbam, nemim pripovedim. Zbal se jih je« (2004: 68); pojavlja se brezvezje: »Verige, lestve, cepini, motike, lopate, krampi, sekire, vile, grablje, komati za konje« (2004: 64); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Tolažbo« (2004: 70), »Ali kaj« (2004: 70), »Ta pes« (2004: 63), »Včasih. Redko. Mogoče v luno, mogoče v svojih sanjah« (2004: 64), »Niti tega« (2004: 64), »Ali za kaj? Kar tako? Tudi. On raje ne« (2004: 67).

4.3.6. GLASOVI IN GESTE

In veliko so se smejali, si kazali radost. To mi je bilo všeč. Preskočil sem še dva avtobusa. Prijetna pijanost, sproščujoča. Bil sem brez komunikacije z njimi, bil sem tiho med njimi. Ljudje so nas gledali, odvrčali so se z nekim tiho izraženim prezirom, nekim neodobravanjem. Imeli so me za enega od njih in zdelo se mi je dobro. (2004: 85)

Skozi zgodbo neimenovani protagonist samo niza spomine od Rudija, prijatelja iz otroških let, ter pripoveduje, kako ga je še nekajkrat pozneje v življenju srečal. Dogodki, ki se jih spominja, gredo po vrsti takole: spominja se, da je bil pri njemu doma, da je imel Rudi lepo hči in ženo, pozneje pa je izvedel, da je bila to bivša žena, saj Rudi ni imel obstanka pri ženskah; nekaj časa pozneje je naletel na Rudija v trgovini, potem pa se je Rudi peljal z njim do Ljubljane in med prehitevanjem po cesti ves čas ženskah v drugih avtomobilih zelo prostaško in nazorno kazal, kaj bi z njimi počel; spominjal se je, da je nekega prvega novembra na pokopališču srečal Rudijevega očeta, Rudija pa ni bilo nikjer; nekega dne je srečal Rudija z vrsto njegovih, tudi gluhtonemih, prijateljev, ki so ga povabili zraven na pijači in je šel in se dobro imel; protagonist se je spominjal tudi nekega davnega poletja, ko sta počitnice preživljala skupaj pri Rudijevih starših na morju; potem se je spominjal svojih lastnih neuspehov v osnovni šoli, še posebej pri matematiki in slovenščini, kako je bila njegova mama jezna, in kako ga je Rudi znal razvedriti; zadnji spomin je bil o tem, kako ga je z Rudijevo mamo obiskal v zavodu za gluhoneme, kot osnovna šola za invalide, in kako se je bal strogega paznika in splošnega nemira ter živalskih glasov, ter kako je Rudijo dobro šlo, a je za glasilke potreboval še nek poseben aparat iz Amerike – ko pa so aparat dobili, so ugotovili, da Rudiju ne bo pomagalo niti to.

Motivi so motiv hendikepiranosti, motiv tišine, motiv ločenih partnerjev, motiv drugačne komunikacije, motiv pokopališča, motiv pijače, motiv prezira, motiv spominjanja, motiv težav v šoli, motiv zavoda za gluhoneme

Prisotna je tematika tujstva, najprej je kot drugačen Rudi označen že v prvem odstavku zgodbe: »[P]ravi rdečelasec, povsem kakor iz drugega, neslovanskega plemena« (2004: 79), nato pa tudi v nadaljevanju, ko izvemo, da je skorajda nem in skoraj povsem gluhi. Komunikacija s sočlovekom mu je tako izredno otežena.

Pripovedovalec je najprej vsevedni, nato pa postane prvoosebni; protagonist je neimenovani moški srednjih let, poleg njega nastopa tudi Rudi, nem in gluhi moški prav tako srednjih let, pojavljajo se še Rudijeva hči in bivša žena, Rudijeva mati ter njegovi prijatelji. Pod zunajliterarno snov spadajo predmetje Ljubljane, cesta Zagreb-Ptuj-Maribor, Prizren, Rogatnica, Tivoli.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »In sprejeli so me kot svojega otroka, Bilo je lepo. Z domačim sinom, Rudijem, sva bila dobra znanca že od prej, bil je moj vzor, bil je starejši« (2004: 86), veliko slikovitih opisov: »Posebno veselje je kazal, kadar sva prehitela avtomobil, ki ga je vozila ženska. Kar poskakoval je od veselja in vznemirjenja. Izjemno je bil prostaški v svojih gestah. Vsaki je kazal, da bi rad z njo tisto, s kazalcem in palcem je naredil obroč, potem pa kazalec druge roke strastno vtikal v tako narejeno luknjo« (2004: 82). V spominu mi je ostal tudi opis amputirane noge z zanimivo primerjavo: »Videl sem štrcelj noge, odrezane pod kolenom, koža na zaključku je bila enako prepognjena, kakor je mati zaključevala zvitek testa pri potici ali pri jabolčnem zavitku [...]« (2004: 86); povedi z veliko vezniki: »Takrat nisem mogel razumeti, da je bil nemški vojak, kakor moj stric, da je bil invalid, da je dobival nemško vojaško invalidnino, kar precej denarja za tiste čase, in da je bil zato doma od oblasti osovražen« (2004: 87); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Njegova žena« (2004: 79), »Starejši primerek mlajše« (2004: 80), »Kavo« (2004: 80), »Nikoli« (2004: 80), »Še vedno« (2004: 81) ipd.

4.3.7. IMETI V ROKAH

Zatilje je imel povsem mehko, oblika glave je bila nekako privzdignjena. Nikjer, samo na dlaneh je bil ves krvav. Ko so ga odpeljali, je bil mogoče še živ. Potem smo zvedeli, da ne več. (2004: 96)

V uvodu spoznamo pripovedovalca, mladega fanta, ter njegove prijatelje, ki so bili prav tako mladi fantje. Govori o odraščanju, o plesih, na katerih so fantje spoznavali dekleta, o dekliškem internatu, ter o vikendih, ko se z dekleti niso mogli družiti, saj so bila zaklenjena v stavbo. Na neko soboto pa se eden izmed njih, Boris, odloči, da bo po strelovodu splezal gor

do okna, na katerem so slonela dekleta. Plezanja se je najprej lotil z lahkoto, nekje na polovici vzpona pa so mu pošle moči, in začel se je njegov še težavnejši sestop. Dve nadstropji nad tlemi je Boris omagal in strahotno padel; na koncu zgodbe se pripovedovalec spominja, da je imel krvave roke in premaknjen vrat, in da so pozneje izvedeli, da je umrl.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv dekliškega internata, motiv odraščujočih fantov in deklet, motiv simpatij, motiv zaklenjenih vrat, motiv tekmecev, motiv plezanja po strelovodu, motiv vzpenjanja, motiv omaganosti, motiv padca, motiv krvi, motiv smrti.

Tematika je bivanjska, precenitev lastnih moči in zmožnosti ter omahnitev v tragičen konec.

Pripovedovalec je prvoosebni; protagonist zgodbe je mlad fant brez imena, ostali liki so drugi mladi fantje in dekleta, redki med njimi imajo imena, na primer Miran, ki je imel vespo, in Boris. Resničnih preverljivih geografskih krajev kot zunajliterarne snovi v tej zgodbi ni, kaj je pri Mercu redkost.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Lahko bi se smejale, videl bi, kakšne sobe imajo. Več pa ne. In lahko bi prišla vzgojiteljica in ga nagnala in katera od deklet bi dobila ukor. To bi bilo vse« (2004: 95), veliko slikovitih opisov: »Spomin telesa na ples je dajal obljubo na nekaj več, na tisto pravo, ples sam je bil dosti premalo, ples je bil samo nekakšna obljuba, upanje« (2004: 93), tudi brezvezje: »Zoprn, predirljiv, nemočen, histeričen.« (2004: 96); mnogovezje: »Grozo in strah in nemoč in neko prošnjo.« (2004: 96).

4.3.8. MALA PREŠUŠTVA

Vedel je, od nekda je vedel, da spogledovanje ni nikoli nedolžno. Spogledovanje je kazanje želje, je začetek, je misel, ki prežema telo. Ni samo nekaj zadaj, je tisto vidno, je akt. Spogledovanje povečuje privlačnost, spogledovanje je tudi obljuba. (2004: 97)

Protagonist v uvodu razloži, da je imel prvo manjšo krizo po dobrih treh letih zakona. Privlačila ga je lepa sodelavka in vedel je, da je bil zanimanje obojestransko. Dolgo časa sta se samo vrtela drug okoli drugega, vedela sta, da prijateljstvo ni mogoče, veliko sta se gledala in pogovarjala, nihče od njiju pa ni naredil prvega ali odločilnega koraka. Šele, ko je v službi prišlo do kadrovskih sprememb in sta se zavedala, da se po novoletni zabavi ne bosta več videla, sta po zabavi odšla k njej domov. Tam navkljub želji obeh do česa drugega kot poljubljanja ni prišlo (ona je načela temo o njegovi lepi ženi, on se je strinjal, da ni razloga, da

bi svojo lepo ženo varal). Nekaj mesecev pozneje je bivšo sodelavko spet srečal in jo odpeljal k njej domov, kjer ga je ona povabila gor, vendar je on odklonil. Drugi del zgodbe pa govori o še enem njegovem spodrsrljaju, tokrat z veliko resnejšimi posledicami: tokrat ga žena zasači. V zaključku izvemo, da se je žena izselila, njemu pa se zdi njen jok zaradi druge ženske nepotreben.

Motivi so motiv spominjanja, motiv ljubimkanja na delovnem mestu, motiv zakonske nezvestobe, motiv monotonosti zakonskega življenja, motiv spogledovanja.

Tematika bivanja; teme so čas, spremembe, spominjanje, tujstvo med zakoncema.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, pojavita se še žena in dve ljubici, vse brez imen. Tudi v tej zgodbi ni nobene konkretne zunajliterarne snovi, čeprav se da slutiti mesto, in pod mesto Merc večinoma pojmuje Ljubljano.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Gledal je druge ženske, delovale so nanj, seveda, tudi na ulici si jih je ogledoval. In v službi. Vendar se ni nobene dotaknil. Skoraj petnajst let. Na začetku zakona, v prvih treh letih, je imel majhno, čudno, zdaj smešno krizo, dogodek, ki niti ni bil dogodek. Bilo je nič« (2004: 97), veliko slikovitih opisov z elementom brezvezja: »Jok. Vsak trenutek jok. Jok zvečer, v postelji, jok za mizo, jok pred prijatelji, jok pred otrokoma, jok ob štedilniku, likanju, pranju, kadarkoli. Solze so močile vse. Po joku vedno kujanje, notranje sklicevanje na ponos, na lasten jaz, sovraštvo vseh do nje, odpoved svetu.« (2004: 105). Povedi brez glagolov: »Skoraj petnajst let« (2004: 97), »Veliko« (2004: 97), »Pričakovanje« (2004: 97), »Vendar ne, nič« (2004: 100), »Dokončni konec« (2004: 104), »Tja čez« (2004: 104).

4.3.9. MARJETICA IN ARKEBUZA

Nekajkrat so njen napad posmeha in vztrajnosti, da ne vedo, kaj je to, uspešno prešli, nihče se ni zmenil zanjo. Pa ni prenesla, da bi se končalo tako, da bi jih ne osmešila in jim dala vedeti, da nečesa ne vedo. Nič ni pomagalo, da so ji dopovedovali, da je to nesmisel, kaj pa naj bi pomenila tako bedasta beseda. Arkebuza. (2004: 127)

Tudi tokrat je protagonist brez imena, o njem pa vemo druge stvari, na primer to, da prihaja iz Trbovelj, da študira strojništvo v Ljubljani, da ima cimra Bojana, ki je iz primorske in veliko govori »ma«; v uvodu spoznamo njegovo veselje nad selitvijo v študentski dom v Ljubljano,

da je šele v Ljubljani lažje zadihal (zanimivo nasprotje vas – mesto in da je v mestu lažje), saj je bil tam samo še en izmed mnogih, ne tako kot na vasi, kjer je vsak poznal vsakogar in se vtaknil v vse. V jedrnem delu je njegova mama, ki sicer že dolga leta boleha za aritmijo, hospitalizirana v Kliničnem centru v Ljubljani, on pa jo vsak dan obišče. Njegova mama je bila nanj zelo navezana in ga je najprej, ko se je odselil v Ljubljano, klicala vsak dan, potem pa se je sčasoma malo navadila na njegovo odsotnost. Protagonist se tudi zbliža s študentko zgodovine Marjetico, vendar ne izvemo, ali je bilo njej do njega kaj več, ali samo trenutna simpatija. Isti dan, ko je njegova mama boljše in jo pošljejo iz bolnice nazaj domov v domačo oskrbo, je protagonist na pijači z Bojanom, Marjetico in drugimi študenti. Marjetica ostale ves čas sprašuje, če vedo, kaj je to arkebuza, in ker nihče ne ve, jim čez čas da namig, da je spravljena v Mestnem muzeju nedaleč stran, zato se protagonist in Bojan odtihotapita tja, vlomita, in odkrijeta, da je arkebuza stara puška. Zmagoslavna jo prineseta nazaj, Marjetica je poražena a vesela, vsi se zabavajo in smeji, protagonist ima tri neodgovorjene klice od matere, nato pa se arkebuza ponesreči sproži direktno v prsni koš protagonista, in on umre.

Motivi so motiv sostanovalcev, motiv bolne matere, motiv zaskrbljene matere, motiv samote, motiv študija, motiv simpatije, motiv arkebuze, motiv tragične smrti.

Tematika je tujstvo med družinskimi člani (oče – sin), prenavazanost med družinskimi člani (mati – sin), medvrstniško tekmovanje za popularnost.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je študent brez imena, ostali liki so drugi študentje in študentke, na primer njegov cimer Bojan in ljubezenski interes in naslovna oseba zgodbe Marjetica. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Primorska, Ljubljana, Trbovlje, Aškerčeva cesta, Trg francoske revolucije, Mestni muzej, Auerspergova palača, Križanke, staro mestno jedro Ljubljane, Šmarna gora.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Ja, prav kradljivo je vstopil, tatinsko. Ni pomembno, če se kaj dogovarja z njim. Ne. Zdaj ne več« (2004: 70). Slikoviti opisi, kaj bi arkebuza lahko bila: »Posebna steklenica, ki jo poznajo samo Primorci? Deviški pas kot posebna starodavna oblika boja proti aidsu? Ali pa nova vokalno-instrumentalna skupina s Primorske? Nič od tega, se je smejala« (2004: 128), brezvezje: »To se mu je zdelo tako čarobno, privlačno, posebno [...]« (2004: 112); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Vendar ne tako izrazito« (2004: 109), »Nekajkrat čez dan« (2004: 109), »Bolj kot samota hiše in ljudje v njej« (2004: 110), »Vsaj na začetku« (2004: 111), »Tukaj pa ne« (2004: 111) ipd.

4.3.10. NEKO BEDENJE

Za nohte je privrela kri, da so bili črni. Vse med spanjem. Bolečina je bila realna, pripisana pa strašnim sanjam. Trda vsebina medvedka, ki mu jo je nekdo hotel iztrgati iz rok, da ga je držal z nečloveško močjo, ki je bila možna samo v sanjah. (2004: 145)

Spoznamo protagonista v srednjih letih, ki ima težave s spanjem, v službi pa je dobil povišico in ima zdaj svojo pisarno, to pa je tudi vse »razložljivo«, ki se zgodi. Zaradi nespečnosti protagonist veliko blede, sledijo dolgi opisi njegovih delirijev, ko je najprej tik pred spanjem in razmišlja o nelogičnih stvareh, venomer nekoga čaka, vendar ne ve, koga čaka, potem pa se zdi, da že spi in sanja sanje, ki se jih nobeno jutro ne spomni več.

Motivi so motiv prebujanja, motiv novega delovnega mesta, motiv zaspanosti, motiv nespečnosti, motiv pozabljenih sanj.

Tematika tujstva med ljudmi – otopelost odnosa do sodelavcev, do družine; tudi bivanjska, protagonist se sprašuje, kdo je, zakaj sanja, zakaj venomer nekoga čaka v sanjah, sprašuje se, kaj se mu bo v sanjah zgodilo.

Pripovedovalec je prvoosebni, kar je precej redko pri Mercu; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, ostali liki so njegovi sodelavci, žena, otroci, omenjata se pokojna starša. Zunajliterarne snovi ni, kar je tudi redkost v Merčevih kratkoproznih zgodbah.

Pojavljajo se slikoviti opisi: »Čutil se je, kako spi. Videl se je, kako spi, čutil je spanje. Dnevno spanje, nenavadno spanje, spanje kakor v smrti, spanje, kakor da odhajaš in ne moreš oditi. Še je pogled na svet v tebi. Kakor velika reka se plazi in vse preplavlja sovraštvo, razliva se to sovraštvo preko robov, zaliva vse, kar se da videti, vse, kar biva« (2004: 138). Veliko podrednih veznikov znotraj ene povedi: [Da]a dobiva nek smisel, ker nekaj zasleduje, da nekaj pričakuje, da se odziva na nekaj, da ni vse mrtvo, da ni vse nepomembno, da ni vse na čakanju, da pride dan in da se razvrsti v neko pomembnost, potrebnost« (2004: 143); nekaj je tudi povedi brez glagolov, na primer: »Samota? Ne« (2004: 138), »Večno isto« (2004: 138), »Nič, samo tema, samo noč« (2004: 146).

4.3.11. PEGA V OČESU

Mučno je, da se že vse ve. Zato sem za temeljni postopek v sebi razglasil redukcijo. Vsega. Tudi tega pritlikavca, ki mi pravi, da naj si kupim psa. Znotraj sebe, do vsega zunaj, izven, kar nisi sam. Pripadati vsemu zreduciranemu, da lahko sploh dojemaš in da lahko poskušaš razumeti. Vse je potem samo stvar izvedbe, stila. (2004: 153)

Ena od zgodb, ki se večinoma dogaja v glavi protagonista, in malo manj na ulicah Ljubljane, kot je to v navadi večini Merčevim zgodbam. Neimenovani protagonist se sprehaja po Ljubljani, kupuje čevlje, potem pa v izlozbi zagleda odsev človeka, imenuje ga za pritlikavca, ki ga pozna, vendar nista v prijateljskih odnosih. Pritlikavec se mu posmehuje, naj si dobi psa, da ne bo tako sam, protagonist pa potem večino zgodbe razmišlja o svojem samotarjenju, smislu psa, smislu življenja, smislu pege v očesu, ki jo ima kot varilec in delavec z ognjem, steklom in kovinami.

Motivi so motiv posmehovanja, motiv samote, motiv telesne deformacije, motiv pritlikavca, motiv psa, motiv pege v zrklju.

Tematika tujstva do drugih ljudi, do drugih družinskih članov, do samega sebe.

Pripovedovalec je prvoosebni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, med ostale like spada pritlikavec, ki ga protagonist pozna, izvemo tudi, da ni zares pritlikav, da je le moški manjše rasti;

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Zakaj naj bi si kupil psa, da ne bom sam? To mi pravi pega, nič drugega kakor nadležna pega. Zakaj nadležnega psa? Pes je samo pes. Sam po sebi. Kako« (2004: 151). Slikoviti opisi, sploh opis pritlikavca: »Smejal se je še vedno v tistem odsevu, pritlikavo se je smejal. Slutil sem grbo v njegovi duši. Vtisnil se je vame kakor tista pika v očesu. Čudna pika, ki živi v tebi, ker je ne moreš izbrisati, ker je in ne gre ven« (2004: 149). Številni podredni vezniki znotraj ene povedi: »Niti se nisem dobro ovedel, da so šli, kdaj so šli, kako so šli, kam so šli« (2004: 152); brezvezje: »Tava, hrepeni, trpi, sanja« (2004: 156) in tudi mnogovezje: »Otroci in žena in oni, vsi ti ljudje« (2004: 152); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Pega pravzaprav« (2004: 149), »Sami« (2004: 150), »Mogoče res, samota« (2004: 150), »Otožno, vedno enako zaporedje« (2004: 150).

4.3.12. PLES MATURANTOV

Začela se je prireditve. Same neumnosti. Predstavili so se, vsak razred, vsak razrednik, same pohvale in rože in večinoma retorične nespretnosti, da se je človeku koža naježila, veliko laži, in vendar tudi nekaj iskrenih in pikrih pripomb. (2004: 164)

V ospredju je le en dogodek. Na začetku se neimenovani protagonist pripravlja na maturantski ples svojega mlajšega sina, izbira obleke in želi izgledati karseda dobro, saj bo po dobrega pol leta prvič spet videl svojo ženo, s katero sta se razšla. Z lepim videzom in mirnim obnašanjem ji želi sporočiti, da mu gre brez nje dobro. Ko družina prispe na ples, se zvrsti klasični program z nagovorom ravnatelja, predstavitevijo razredov, Gaudeamusom, četvorko, plesom maturantov s starši in plesom staršev. Na vse to protagonist gleda s prezirom, nikoli mu ni bilo do teh reči, še posebno do plesa ne, njegova (bivša) žena pa je izredno rada plesala, čeprav je bila tokrat zaradi vsega, kar se je med njima zgodilo, pri plesanju nekarakteristično toga in zadržana. Po večerji protagonist odide in od daleč gleda ženine lepe noge.

Motivi so motiv maturantskega plesa, motiv izbire oblek, motiv vojne med zakoncema, motiv plesa staršev.

Tematika tujstva, očetova odtujenost od družine.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, ostali liki so njegova bivša žena in oba sinova ter drugi udeleženci maturantskega plesa. Pod zunajliterarno snov spada petje Gaudeamusa in plesanje četvorke.

Tudi v tej zgodbi se venomer izmenjujejo krajše in daljše povedi: »Zdaj se je dotakniti, jo prijeti za roko in okoli ledij, ooo. Muka. Strašno. V vseh pretepih in mučenjih in sovraštvih in tudi po vseh seksih. O« (2004: 166). Slikoviti opisi: »Gledal je te mlade ženske, godne, in vendar ne zapeljive. Takšne jih bo šele naredilo vse, kar jih čaka. Nedvomno imajo že v večini kaj za seboj, pa to še vedno ni razvneto, izdelano, dodelano, vpeljano« (2004: 165), veliko podrednih veznikov: »Čakali so, da nekdo spregovori ali pa da maturante pokličejo na oder, da se predstavijo, da se začne svečanost« (2004: 263); veliko je tudi povedi brez glagolov: »V skladu z dnevom« (2004: 158), »V sivem? Temnomodrem? Bela srajca« (2004: 158), »Kakšna bedarija« (2004: 159), »Pa tudi, zakaj pa« (2004: 160), »Čista fasada« (2004: 162) ipd.

4.3.13. POLVETER

Drugače bi lahko rekel, veter ga je zanesel k njej. Tisti stalni, ki meša ljudi med seboj. Naključni veter, veter brez imena, ki ne piha stalno. Veter, ki pomeša ljudi med seboj. Tako je v svoji preproščini rekel usoda. (2004: 171)

Protagonist na železniški postaji čaka vlak in premišljuje o vseh svojih ženskah. Najprej spoznamo neimenovano simpatijo, od katere se je ravnokar odpravil. Očitno je, da mu ženska veliko pomeni, želi si je, spominja pa ga tudi na preteklo prijateljsko zvezo izpred dvajset let. Takrat je bil poročen z neko drugo (tudi neimenovano, če sta tudi v sedanjosti še poročena, ne izvemo), hkrati pa je bil dober prijatelj Zdenke, s katero nikoli nista imela nič, saj se je za božične praznike pred dvajsetimi leti ponesrečila med padcem z manjšim letalom. Ta grenak priokus in kakor spremljevalec vsako leto med prazniki je ostal z njim, in za novo simpatijo ga ravno tako skrbi, saj odhaja v Latinsko Ameriko za tri tedne, kamor bo letela z letalom. Protagonist se po premisleku vrne do stanovanja in skrivnostne ženske, saj se odloči, da med njima ne sme ostati nič neizrečenega in nedorečenega, tako kot med njim in Zdenko.

Motivi so motiv železniške postaje, motiv nedoročenega razhoda z dekletom, motiv spominjanja, motiv prejšnje ženske, motiv novega leta, motiv letalske nesreče, motiv smrti, motiv vračanja.

Tematika tujstva znotraj zakona, tematika bivanja zaradi umrle kolegice in njegove zle slutnje, da se bo nekaj slabega, tragičnega zgodilo tudi trenutni simpatiji.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, med stranske osebe spada (bivša) žena, pokojna Zdenka, trenutni ljubezenski interes. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Latinska Amerika, Pragersko, Izola, Sečovlje.

Pojavlja se zanimiva izbira dveh poti, eno je (železniška) postaja, drugo je postelja kot dva antipola njegovih želja, postelja kot prostor, kjer bi on in njegova simpatija lahko zaužila ljubezen, postaja kot prostor, kamor ve, da bi bilo prav oditi, vendar si tega ne želi toliko kot druge izbire: »Tam so vrata v sobo. In v sobi je postelja. In ona leži v tej postelji, kadar leže spat. Treba bo vstati in oditi. Na zadnji vlak. Koliko je še do zadnjega vlaka. Ne bo se dalo iti skozi tista vrata in leči v njeno posteljo« (2004: 173); veliko slikovitih opisov, ki vsebujejo besedo »pol«, tudi paralelizem členov se pojavi: »In Zdenka je bila verna, to se je spomnil. Nekako polverna, bi se reklo. [...] Mogoče je polneverna. Saj ne ve. Do zdaj ni opazil, da bi bila. Verne, polverne, polneverne, ateistke« (2004: 172), veliko podrednih veznikov: »Težko se je dvignil s stola, ker ga je pregajnjalo vprašanje, zakaj ima do te ženske pred njim, ki mu

je skuhala kavo, tako nedoločljivo enak odnos, kot ga je imel do Zdenke« (2004: 173); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Samo še malo« (2004: 173), »V vseh pogledih« (2004: 174), »Njegovega tihega sveta« (2004: 174), »Eno novo leto« (2004: 177), »Zadnji pogled« (2004: 177) ipd.

4.3.14. VZETI KRALJICO

Ampak kazen je bila še strašnejša, ko je šef dodal: Kaj morete, nekateri pač spregledate kraljico. Podarite jo, ne? To je bila ona. Zanj je šlo. Njo je hotel rešiti. Govorice o njej. (2004: 187)

Protagonist Vinko je nadarjen šahist že od mladih let. Nikoli se ni profesionalno posvetil tej karieri, čeprav šaha nikoli ni nehal igrati – dokler se ni zgodil emocionalno (ne poslovno) izredno težak poraz. Vinko je do takrat premagal praktično kogarkoli, s komer je igral, tudi dotedanjega šefa, potem pa je slišal o sodelavki, s kateri je na skrival ljubimka, grde govornice, zato se je odločil s šefom odigrati še eno partijo, ter mu jo prepustiti. To je tudi napravil, vendar mu ne šef na koncu rekel, da mu je Vinko prepustil kraljico – kot kraljico pa je dojemal svojo žensko. Od takrat naprej je redko igral šah, bil je v nekakšnem čustvenem krču, potem pa je nekega dne prišel domov, ker je bila njegova partnerica bolna, in jo je želel presenetiti. Našel jo je v družbi njenega prijatelja, oba na pol slečena (v zgodbi ni pojasnila, da pa se sklepata na »slačiči-šah«, prav tako se mi zdi, da se med njima ni zgodilo nič drugega, lahko pa se motim), med njima pa po dolgem času odprt njegov šahovski set in nedokončana partija.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv obrednega obiska Tivoli parka, motiv šaha, motiv profesionalnosti in ljubiteljskosti, motiv ljubezni, motiv kraljice.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je Vinko, moški srednjih let, ostali liki so njegova žena, bivši šef, starša, prijatelj, ki na koncu obiskuje njegovo ženo. sopotniki na vlaku in med njimi neznana privlačna ženska, osebje v domu za ostarele. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Tivoli, Ljubljana, Kairo. Zanimivo je, da se oče izmisli fiktivni kraj Tičistan po predelu Tivolija, kjer je vilo ptic. Tičji-stan kot Tičistan.

Pojavlja se veliko slikovitih opisov, na primer opis poletnega dne: »Vse je bilo popoldansko zaspano, dolgočasno, razvlečeno, nikjer oblačila, nikjer nikogar, nekaj ljudi v sencih senčnikov, nekaj na barčicah, vse mirno, brez hrupa« (2004: 190), veliko podrednih veznikov:

»Čutil je, da v igri ni vse prav, da ne preračunava dovolj, da pozablja variante, da pogosto nima prave ideje, kako nadaljevati, da se ustraši kakšne male zanke« (2004: 183); brezvezje: »[B]ili pa so mestni šahovski mački, lisičji, zviti, trdoživi, nepopustljivi, duhoviti in nesramni.« (2004: 181); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Ni še čas« (2004: 181), »Ves čas« (2004: 181), »Čudno« (2004: 182), »Brez vsega. In potem« (2004: 185), »Govorice o njej« (2004: 187) ipd.

4.3.15. BLAŽENI ČASI

Tam še zanj ni. Bal se je samo mraza, jutranjega in nočnega mraza jeseni in celodnevne mraza pozimi. To je strašen čas. Boji se samo bolečine telesa. Potem se lahko zgodi, ko ne boli več. Pozna to. Mogoče se bo letos, ko bo konec teh kratkih blagih dni, uresničilo? (2004: 196)

V zadnji zgodbi te zbirke spremljamo neimenovanega brezdomca, ki »prebiva« v Ljubljani, in njegova razmišljanja o letnih časih, minevanju let, odnosu do drugih ljudi in kako drugi vidijo njega. Jesen se ravno preveša v zimo, zato protagonista skrbi, kako mrzlo bo letos in če bo letos morda zadnje leto njegovega življenja, saj je pozimi vedno možnost, da človek zunaj na mrazu, sploh ponoči, zmrzne. Spominja se let, ko je še imel službo, ženo, stanovanje, spominja se zakonske krize in svetovalke, ki se je spomne še iz tistih let, zdaj pa bi v zavetišču radi, da jo obiskuje zaradi svojega brezdomstva; spominja se stanovalcev tiste stavbe, v kateri je tudi sam prebival. Na koncu opisuje lep, hladen jesenski dan ter kako ga skupina treh ljudi, dveh žensk in enega moškega, zavrne v njegovi prošnji po stotaku, ker je žejen. Kot izkušen berač že vnaprej ve, da pri njih ne bo sočutja ali pomoči, saj pozna ta tip premožnih ljudi, vendar vseeno vedno poizkusi.

Motivi so motiv brezdomstva, motiv socialne pomoči, motiv stiske, motiv mraza, motiv brezbrčnosti drugih.

Tematika tujstva v mestu, brezdomci kot drugorazredni občani, tematika tujstva v zakonu med partnerjema, bivanjska tematika (razmišljanje o smrti in življenju nasploh ter o mrzli zimi, ki je za brezdomce lahko usodna).

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je moški srednjih let brez imena, stranske osebe so ostali brezdomci in prebivalci Ljubljane ter premožen trio dveh žensk in moškega, ki protagonistu odrečejo pomoč. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana,

za Ljublanico, ljubljanska železniška postaja, ljubljansko barje, Vižmarje, Rožnik, Tivoli, Karitas, Rdeči križ.

Pojavljajo se izmenjujoče se krajše in daljše povedi: »Pomisli še na to, da je ženski pogled nekaj posebnega, nekaj ubijajočega. Trenuten je. Ženski ni treba dvakrat pogledati, ni se ji treba ozirati, da bi preverila, kar je videla, svoj pogled« (2004: 207). Slikoviti opisi so tudi tukaj prisotni, najprej hišo primerja s satovjem, nato pa še mesto s pristaniščem: »Zaradi velikosti hiše se ne poznajo, ne poznajo se, ker to prvenstveno ni stanovanjska hiša. Ljudje v njej stanujejo v velikem številu pisarn, ki umrejo popoldne in so mrtve do jutra. In so mrtve med dopusti in ob nedeljah. Lahko bi bilapodoba skorajda povsem opustošenega satovja, kjer je le v nekaterih celicah še življenje« (2004: 200) in »Lahko pa je mesto pristanišče, vse njive in travniki in ravnina pa velikansko morje, sicer kopnega, pa vendar« (2004: 204); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Ni še čas« (2004: 181), »Ves čas« (2004: 181), »Čudno« (2004: 182), »Brez vsega. In potem« (2004: 185), »Govorice o njej« (2004: 187) ipd.

5 AKACIJEV DREVORED

Kratkoprozna zbirka vsebuje 15 zgodb. Njihova dolžina se giblje med približno 2300 besedami (najkrajša: *Zvonovi svetega Petra*) in med približno 6000 besedami (najdaljša: *Ognjemet plesa in ljubezni*).

Zgodb, v katerih je protagonist moškega spola, je 10 (*Akacijev drevored*, *Game Boy*, *Delo na višini*, *Nad morjem sivi oblaki*, *Prevozi na črno*, *Jabolčni zavitek v jeseni*, *Prvi dan natakarskega vajenca*, *Mesto in gozd*, *Odmev reči*, *Igra na odprtem*). Zgodbe, v katerih je protagonist ženskega spola, so tri (*Vzpostaviti ravnovesje*, *Razgovor z Aristonom*, *Zvonovi svetega Petra*). Zgodbi, kjer je protagonistov več oziroma ni enega izrazitega, sta dve (*Ognjemet plesa in ljubezni*, *V poletje vrinjena zgodba*).

Kar se tiče dolžine naslovov zgodb, se pojavljajo dvobesedni, in sicer štirikrat (*Akacijev drevored*, *Vzpostaviti ravnovesje*, *Game boy*, *Odmev reči*) in večbesedni enajstkrat (*Delo na višini*, *Nad morjem sivi oblaki*, *Razgovor z Aristonom*, *Prevozi na črno*, *Jabolčni zavitek v jeseni*, *Prvi dan natakarskega vajenca*, *Igra na odprtem*, *Zvonovi svetega Petra*, *V poletje vrinjena zgodba*, *Ognjemet plesa in ljubezni*, *Mesto in gozd*).

Motivov in tem je tudi v tej zbirki veliko, se pa tudi tukaj se potrdi hipoteza o prevladujoči bivanjski tematiki, junaki razmišljajo o svojem obstoju, bivanju, minevanju, ravno tako pa so znova pomembni medosebni odnosi, ki so tudi v tej zbirki vse prej kot idealni. *Akacijev drevored* tako ponuja celo vrsto nefunkcionalnih, praznih, odtujenih razmerij, najsi so to strgane družinske vezi, ki ustvarjajo medgeneracijski prepad (*Delo na višini*, *Jabolčni zavitek v jeseni*, *Akacijev drevored*), ali pa smo priča zdolgočasnim, vsega naveličanim zakoncem (*Vzpostaviti ravnovesje*, *Zvonovi svetega Petra*, *V poletje vrinjena zgodba*), ki svojo brezbržnost kažejo skozi druga razmerja – z drugimi moškimi, ženskami, ali celo alkoholom. Protagonisti so tudi tu večinoma starejši gospodje v srednjih ali zrelih letih, se pa z razliko od zbirke *Pega v očesu*, kjer vlada popolno pomanjkanje ženskih glavnih oseb, ponovno začnejo pripovedovati življenjski dogodki skozi ženske oči.

Tudi v tej zbirki je večina glavnih in stranskih oseb brez lastnih imen, vendar ponovno to nikakor ni ovira pri branju. Določajo jih njihove druge, predvsem značajske, lastnosti in značilnosti ter odločitve, ki jih sprejemajo na svoji življenjski poti.

Potrdi se tudi hipoteza o vsevednem pripovedovalcu, pripovedovalec je tudi v tej zbirki večino časa vsevedni, prvoosebni se pojavi samo v zgodbah *Delo na višini* in *Prevozi na črno*.

Zunajliterarna snov je pri Dušanu Mercu z eno besedo mesto, mesto, mesto, tako se v vseh treh zbirkah potrdi hipoteza o Ljubljani kot dogajalnem kraju. Skoraj vsako dogajanje razen redkih primerov, predvsem *Mesto in gozd*, je vpeto med betonske pločnike in stavbe; večinoma je dogajalni kraj Ljubljana, njene ulice tudi konkretno brez sramu poimenuje za kraj dogajanja, videti je, da prestolnico dobro pozna, kar se mi je potrdilo, ko sem našla njegov naslednji citat: »Sem otrok Ljubljane, mesto je moje okolje« (Lutar Ivanc 2006: 272). Zdi se, da je možno zgodbe ljudi iz tega mesta preslikati v praktično katerokoli mestno urbano okolje, z ljudmi, ki so zaradi takšnih ali drugačnih razlogov odtujeni drugim in samim sebi, se je možno poistovetiti ne glede na to, da sem sama mlada ženska, protagonist pa je moški srednjih let. Včasih se zdi zanimivo tudi to, da so nastopajoče osebe nepoimenovane, mesto, kjer se njihovo življenje odvija, pa je tako zelo konkretno. Dogajalni čas je tudi v tej zbirki sedanjost, kar potrdi mojo hipotezo.

Pripovedni slog Dušana Merca se od *Golega mesta* do *Akacijeva drevoreda* ni spremenil, vztraja s svojo slikovitostjo in bogatimi opisi in metaforami ter razgibanimi povedmi.

5.3. MOTIVNO-TEMATSKA IN JEZIKOVNO-SLOGOVNA ANALIZA

5.3.1. AKACIJEV DREVORED

Vrnil se je in šel naravnost po stopnicah v sobo. Ni hotel vedeti, ne kje je ne kaj počenja. V postelji ni bilo enostavno. Spomnil se je njenega telesa, vratu, prsi, vonja, njenega glasu. Zaznaval je njeno premikanje po hiši. Bila je še spodaj. Televizorja ni slišal, pač pa neko otožno, mirno glasbo. Zasedoval je njene zvoke. (Merc 2006: 16)

V uvodu spoznamo protagonista Mateja, ki se je preselil v Ljubljano zaradi študija iz neke manjše vasi. Nastanili so ga kar pri daljnih sorodnikih, pri Veri in Jožetu, njenemu možu, ki je bil zaradi prevoznitva veliko zdoma. Jedrni del niza bolj Matejeve občutke kot pa dogodke tistega prvega dne – Vera se mu zdi tuja, v njeni bližini se ne počuti sproščene, malo ga njena bližina utesnjuje, skozi njegovo doživljanje se bralcu zdi, da ima precej starejša Vera še neke druge, prikrite načrte z njim, in zvečer tega dne se to izkaže za resnično. Mateju se fizično nastavlja, njegovega občutka neprijetnosti pa začuda ni nikjer več, zdaj ko se mu ponuja neka ženska. Vrh je v zgodnjem jutru, ko on smukne k njej v posteljo in z njo prevara svoje dekle Lino, ki je še ni v Ljubljani. Obžalovanja Matej ne občuti.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv odhoda, motiv študija, motiv mesta, motiv akacijevega drevoreda, motiv sorodnikov, motiv nastanitve pod prisilo, motiv utesnenosti in tišine med dvema človekoma, motiv zapeljevanja, motiv slovesa, motiv spolnosti s starejšo žensko.

Tematika tujstva, nedefinirani, problematični odnosi med ljudmi.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je Matej, mlad fant tik pred začetkom študija, med ostale like spadajo njegova precej starejša sorodnika Vera in Jože (Matejeva nadnajemnika), Matejevo dekle Lina in njegovi starši. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Ljubljana, Španija, Portugalska ter omembe dirk Formule ena.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Potem je pokazala sliko z nekim moškim, moj prvi, je rekla. Prvi? Razumel je, kako prvi. Bližje ko so bile slike sedanjemu času, bolj je postajala normalna v govorjenju, manj se je hihitala« (2006: 14). Slikoviti opisi, sploh ulice: »Tukaj niso bile akacije, bila so drugačna drevesa, z zelenim in rumenkastim kakor koža tankim lubjem. Hišice so bile enake in ulica se je prav tako zaključevala s potokom.« (2006: 10);

pojavi se brezvezje: »Spomnil se je njenega telesa, vratu, prsi, vonja, njenega glasu« (2006: 16); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Mi vsi« (2006: 36), »Tisto, mati in on? Mogoče« (2006: 5), »Pa ne samo to« (2006:6), »Ne sestrični in ne mami, pa možema verjetno tudi ne« (2006: 6), »Pri gospe Veri« (2006: 6), »Ali večni šofer« (2006: 8) ipd.

5.3.2. DELO NA VIŠINI

Ko sem bil tretjič tam, sem poskrbel, da so se nekaj časa nad njenim oknom videle samo moje noge, veliko močneje sem udarjal po sekaču, da sem se nekako najavil. Potem sem z zgornjega roba pogledal noter v dnevno sobo, ne v spalnico. Vse je bilo tam. Na tleh, na preprogi sta bila moški in ženska. (2006: 31)

Neimenovani protagonist se v uvodu razide z dekletom in ni videti, da bi ga to kaj dosti prizadelo. Kar ga prizadane, je to, da je bila punca študentka psihologije in da je vedela o njem vse podrobnosti, sploh o nefunkcionalnih družinskih odnosih, strahotnih prepirih očeta in mame, o ločitvi in prepuščenosti samemu sebi, ko sta oba starša odšla. Po očetu je imel tudi navado veliko preklinjati, in preden je punca odšla, je kruto analizirala vpliv staršev nanj. V jedru spoznamo, s čim se mlad moški – protagonist – ukvarja, dela kot fizični delavec po različnih stavbah za vzdrževalna dela, njegova skupina delavcev in prijateljev je še posebej specializirana za fasade na visokih hišah in poslopijih. Nekega dne pa skozi okno v devetem nadstropju vidi žensko, ki se rada razkazuje v perilu, pozneje pa tudi ostali delavci potrdijo, da so jo tudi že videli. Protagonistu se zdi, da se nastavlja njemu še posebej in da želi, da jo obišče – naslednji dan jo zaloti med spolnim aktom z drugim moškim, ona pa mu pomigne, če se jima pridruži. Protagonist se v zaključku zgodbe zgrozi, saj mu do seksa v troje ni, največji šok pa doživi, ko v ženski prepozna svojo že leta odtujeno mamo.

Motivi so motiv razhoda partnerjev, motiv sprtih staršev, motiv ponavljanja napaka staršev, motiv mesta, motiv fizičnega dela, motiv ekshibicionizma in vojerizma, motiv seksa v troje, motiv povabila, motiv šoka.

Tematika tujstva, do potankosti razbite družinske vezi med staršema, med staršema in otrokom, med moškim in žensko.

Pripovedovalec je prvoosebni; protagonist zgodbe je neimenovan mlad moški, med ostale like spadajo njegovo bivše dekline, prijatelji z dela ter odtujena starša. Pod zunajliterarno snov spadajo geografski pojmi Ljubljana, Ljublanica, Kanada, Bežigrad, Kitajska, Kras.

V zgodbi je veliko slikovitih opisov: »Vrtali smo v beton do armature kakor v staro zobovje, obtolkli smo cel skelet stolpnice, kakor bi z njega strgali karies. Vrtali smo v živo, do zdravega [...]« (2006: 23), tako sebe kot neznanu žensko primerja s pajkom: »Bila je tam, čakala je, kdaj se bo pajek po svoji vrvi spustil do nje. Oblečena je bila v črno perilo in v visoke usnjene škornje. Vedel sem, da gre zares. Čakala je kakor velika pajkova samica, da se združi in potem požre svojega oplojevalca« (2006: 30); povedi z veliko podrednimi vezniki: »Zlagal sem se, ker sem bil prepričan, da se z žensko jemljeva že osebno, da veva, da ona ve, da jo prihaja opazovat vedno isti, in da on ve, da je razkazovanje namenjeno točno njemu.« (2006: 30); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Včasih so bili notri ljudje, ki so jedli, pili, brali, ležali in gledali televizijo [...]« (2006: 24); v zgodbi so prisotni tudi vulgarizmi: »Kurbe« (2006: 19), »pizda« (2006: 20), »jebenti mater« (2006: 21), »joške« (2006: 31); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Zaradi ničesar. Za nič« (2006: 19), »Kepa v grlu, cmok« (2006: 19), »Do podrobnosti« (2006: 20), »Zakaj pa ne« (2006: 22), »Čisto noter, vase« (2006: 27) ipd.

5.3.3. NAD MORJEM SIVI OBLAKI

Kamor se obrneš, plašč na plašč, škornji na škornje, posoda na posodo, preproga na preprogo, slika na sliko. Kmalu bo na vrsti nakit tudi za Špelco. Pomembna je samo nova scena, samo skrb, kje bomo pa smučali, kam se gre na potovanje, kaj se novega kupi. Revščina bogatih, bi rekla Polona, bodoča socialna delavka. (2006: 41)

Tudi tokrat nam ime glavnega lika ni poznano. Sta pa znana oba njegova ljubezenska interesa – dekline Špela in ljubica Polona, večino dogajanje pa bolj ali manj ves čas opisuje in primerja protagonistovo doživljanje sveta in sebe, ko je z eno ali drugo. S Špelo je že nekaj časa, njena družina je premožna, navzven vse deluje, tipična (slovenska) patriarhalna družina, kjer so vsi razen očeta izredno vljudni, nikoli vulgarni, vedno v strinjanju in vedno podrejeni glasnemu, nasilnemu, pijanskemu in uspešnemu očetu. V Špelini materi protagonist čedalje bolj vidi Špelo, njeno hladno preračunljivost in prazno vljudnost, tudi njuno spolno življenje opisuje kot takšno – dotik za rezultat, za reprodukcijo, za otroka, ne pa dotik zaradi čustev in užitka,

kar čuti s Polono. Polona ni iz premožne družine, po študiju je ne čakata takoj svoje stanovanje in služba, ničesar nima, živi v prepolnem in preveč javnem študentskem domu, vendar protagonista to ne moti, čuti se živega, poživiljenega, razmerje s Polono deluje nanj pozitivno, želi si biti z njo, medtem ko druženje s Špelo in njeno družino dojema kot neprijetno nujno zlo. Na koncu se želi odločiti za Polono, vendar ga Polona zapusti, konkretnega razloga pa ne izve ne on ne bralec – pač si ne želi biti več z njim. Glavni lik se vrne k Špeli.

Motivi so motiv morja, motiv snubitve, motiv alkoholizma, motiv premožnosti, motiv skromnosti, motiv nezvestobe, motiv razhoda, motiv sprijaznjenja z usodo.

Tematika tujstva v medosebnih odnosih.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je brez imena, mlad študent, med ostale like spadajo njegova zaročenka Špela, ljubica Polona, Špelini premožni starši. Zunajliterarne snovi ni, čeprav bralec lahko med vrsticami prebere, da vsi študirajo v Ljubljani, da imajo Špelini vikend na slovenski obali in da hodi njena družina smučati v tujino.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Prejšnji teden je še čakal na ponedeljek. Kakor da ne bi bilo odvisno od njega in ne od nje, Špele, pač pa od one druge, Polone, ki se je pojavila, ki je nastopila. To je vse. Ni mogel reči, veš, ni mi za morje, ni mi, da bi [...]« (2006: 36), veliko slikovitih opisov, posebej izstopa opis morja: »Vedel je, da je tam in da se lesketa, sivo mrtvo in mirno lesketa, nekoliko bolj zlohотно, takoj je opazil, ker so oblaki res še nižje in še malo bolj gosti so. Njegova barva je učinkovala, kakor da je mastno in gosto. Bila je kovinsko siva, kakor oksidirano živo srebro, težko, za pogled nepredirljivo« (2006: 33). Povedi z veliko podrednimi vezniki: »Ponavadi se je v kuhinji dogajalo bistveno, ko se je skupnost čutila ogroženo, ko je uprava doma kateri od prebivalk grozila z odpustom, ko se je kateri od prebivalk zgodila nesreča, da je zanosila, da jo je zapustil fant« (2006: 37); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Red, odgovornost, zaporedja, odnosi« (2006: 36); veliko je tudi povedi brez glagolov: »V resnici malenkosti. Sanjska hišica« (2006: 33), »Ampak ni pomoči« (2006: 34), »Osornost, posmeh ali pa pikrost« (2006: 35), »Za vse« (2006: 35).

5.3.4. RAZGOVOR Z ARISTONOM

Nenadoma je konj dvignil nozdrvi, ki so se napele v kratek rilec, da so se pokazali mogočni dolgi zobje, to je še videla, slišala je pisk, glavo je sunkovito

dvignil visoko, da je postal njegov vrat dolg, odrinil jo je z bokom, se postavil na prednje noge in jo najprej z obema zadnjima nogama silovito brcnil v prsi.

(2006: 58)

Pojavi se ženska protagonistka; je premožna, prebiva v Ljubljani, vsak četrtek se še z dvema prijateljicama dobi v kavarni Slon, kjer se pogovarjajo o življenjskih problemih, največ pa o skupnih poznanstvih in lastnih partnerstvih. Izvemo tudi, da se ji zdi ti četrtki prazni, ženski jo dolgočasita, ne želi si več njune družbe, tudi mož, čeprav mu je še vedno zvesta in je zadovoljna z njim, ji preseda, ne zdi se ji vredno preživljati prostega časa z nikomer razen s svojim novim konjem Aristonom. O Aristonu izvemo, da je sedem let star bivši kasač, da je skopljen in težaven. Protagonistka si zanj vzame veliko časa in zdi se, da je konj umirjen, zadovoljen, jo sprejme kot lastnico, potem pa se protagonistka zave, da je Ariston kastriran, zato ga med česanjem vsakič, ko ga pride oskrbovat (trikrat na teden), z roko pogladi tudi med mogočnimi zadnjimi nogami. Ariston jo vsakič pogleda, da vedeti, da se tega zaveda, nikoli pa ne reagira – dokler enkrat protagonistka tega spet ne stori, Ariston pa se razjezi, vzpne na zadnje noge in jo pobije na tla. Ne izvemo, ali je ženska preživela.

Motivi so motiv rutinskih zmenkov ob četrtkih, motiv izmenjavanja informacij, motiv primerjanja mož, motiv konja, motiv oskrbe konja, motiv kastracije, motiv živalskega nagona.

Tematika tujstva, odtujenosti medosebnih odnosov, iskanje zatočišča v živali zaradi nepovezanosti z drugimi ljudmi.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je ženska brez imena srednjih let, med ostale like spadajo njen mož, prijateljici, s katerima se vsak teden dobi na kavi ter konj Ariston. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Kavarna Slon, Ljubljana, Gorenjska, Oslo.

V zgodbi je veliko slikovitih opisov: »In vedno velika radost in tudi slast, da se srečajo, ker se bo govorilo in govorilo, ker se bo plavalo v mehki in udobni, sladki peni pogovora, opravljanja, vživljanja v družbeno dogajanje, od umetnikov, politikov do znancev in prijateljev« (2006: 52), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Ni se hotela prepirati z njim, čeprav je vedela, da se spozna in da ima lahko tudi prav, in tudi drugih ni hotela prepričevati, da nimajo prav, da ona čuti, da je konj plemenit in dober in da ji bo zvesto služil in da bo ona res pozorno, celo požrtvovalno skrbela zanj« (2006: 53); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Hrana, toplota, čistoča, veterinarski pregledi in oskrba« (2006: 53).

5.3.5. PREVOZI NA ČRNO

Tako sem vedel, da sta onadva. Njega sem prepoznal od daleč, kako je dvignil roko. Senca pred diskoteko je padla ravno tako, da me nista mogla videti naravnost v obraz. Sedla sta zadaj. Zavonjal sem njen parfum. (2006: 69)

Andrej, bivši policist, dela kot taksist na črno. V spomin se mu vtisnejo predvsem določeni dnevi v tednu, ko prevažata dve precej memorabilni stranki – prva je lepa ženska Andreja, ki jo venomer vozi v Domžale, druga pa je uspešen poslovnež, ki ga vozi v Moste. Nekega dne pa ga ženska povabi s seboj v stanovanje, in to postane njuna rutina dvakrat na teden – različni akti intimnosti in nobenih informacij o zasebnih življenjih z nobene strani. Andrej posumi, da sta Andreja in njegova druga redna stranka nerazložljivo povezana, vendar razen tega, da ju je enkrat skupaj videl nakupovati v Ljubljani, nima drugih dokazov. Zgodi se nekega večera, da pred diskoteko v njegov taksij vstopi najprej neznana lepa ženska, ki jo mora odpeljati v Moste na naslov skrivnostne moške stranke, ko pa se pred diskoteko vrne, vstopita še Andreja in prej omenjeni moški. Prepirata se in iz prepira Andrej izve, da sta partnerja, ki si pustita spolno svobodo v zakonu, in da se je moški odločil, da je ženska, ki jo je prej Andrej odpeljal v Moste, njuna nocojšnja gostja doma v postelji. Andreja je proti, vztraja, da si je ne želi, vendar je moški nepopustljiv. Andrej predvideva, da Andreja ve, da je v njegovem taksiju, vendar nobeden od njiju ne pokaže, da sta se prepoznala – za moškega je Andrej prepričan, da ga ni. Zgodba se konča tako, da Andreja odide s partnerjem v stanovanje in se mu ne upira več, Andrej pa v prihodnjih dneh zaman čaka, da bi njegove taksijne usluge potrebovala tako ona kot on.

Motivi, ki se pojavljajo, so motiv zaslužka na črno, motiv izgube službe, motiv redne stranke, motiv neobvezujoče spolnosti, motiv zakonskega prepira, motiv odprtega zakona, motiv ekshibicionistov.

Tematika tujstva, odtujenost medosebnih odnosov, ki pripelje do zakonske nezvestobe, promiskuitete, priložnostne spolnosti, bivanjska tematika.

Pripovedovalec je prvoosebni; protagonist zgodbe je bivši policist, zdaj pa taksist na črno Andrej, med ostale like spadajo njegove stranke, predvsem redna ženska stranka Andreja in redna moška stranka brez imena. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Stari trg, Ljubljana, Domžale, Masarykova ulica, Dunajska cesta, Vič, Moste.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Zelo mi je dišala, zelo mi je postajala blizu, zelo sem si želel, da bi se kar koli zgodilo in bi z njo navezal bežen stik, tako kot je šlo z mnogimi strankami. Pa ni govorila. Vedel sem, da ima globok, lep, zamolkel glas. Mogoče je veliko kadila« (2006: 61), v tej je bilo prisotno tudi brezvezje, pojavlja se veliko slikovitih opisov: »Ljudje, ki so sedali ob mene, pa tudi zadaj, so s seboj prinašali mraz in vlago. Bili so mrzli in vlažni, bili so kakor riba, vzeta iz hladilnika, zavita v papir« (2006: 37), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Vedel sem, da se bo nekega dne zgodilo, da me ne bo poklicala, da ne bom več njen šofer in da ne bom imel možnosti priti do nje, da ne bom imel pravice priti v stanovanje, da ne bo več vsega tega« (2006: 66); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Na črno« (2006: 59), »Še iz prejšnjih časov« (2006: 60), »Samo za vsak primer«, »Mogoče«, »Prav nič posebnega«, »Mogoče kakšen manjši komentar« (2006: 36) itd.

5.3.6. JABOLČNI ZAVITEK V JESENI

Drugič ta dan se ga je dotaknila. Najprej je dala roko na njegovo ramo, potem pa se z obema rokama oklenila njegove glave, ga pobožala od zadaj po licu in po vratu, dotaknila se je njegove kože. Zdelo se mu je, da je šla z božanjem še dalj, spodaj, za srajco. Začutil je, da mu godi, da bi se lahko zgodilo. (2006: 87)

Protagonist Mitja je okoli štirideset let star moški brez posebne izobrazbe (faliran študent medicine, zdaj nekaj z elektriko). Je brez očeta, ravnokar pa je odšel tudi materin ljubimec, podnajemnik pri njima, gospod Damijan, katerega je imel Mitja rad kot brata. V jedru spoznavamo predvsem Mitjin odnos do žensk; v vsem času je tako imel pravzaprav le dve ženski, s katerima je bil intimen, najprej s Sonjo, ki je bila tako kot on študentka medicine, ki ga je privlačila in on je privlačil njo, vendar je njegova mama ni sprejela. Širila je govorice o Sonji in zmagoslavno čakala, da se Mitja vrne k njej po tem, ko ga je Sonja zapustila. Za njo je imel intimno izkušnjo še s kolegico Andrejo, vendar jo je materi zatajil, saj mu je bilo nerodno, nje pa ni želel vznemirjati. Tudi nasploh je bila mati izredno navezana in posesivna do sina, sam pa ni bil sposoben intimnega stika z žensko brez občutka sramu in misli na mamo. Konec zgodbe se nadaljuje pravzaprav iz uvoda, minute po tem, ko je Damijan odšel. Mati je spekla jabolčni zavitek in mu ga servirala, kot že obredno vsako leto poprej, tokrat pa se ga je začela tudi dotikati. Dotik je bil videti intimen, nespodoben, Mitja pa je po tem, ko je ugotovil, da je njegovo telo pripravljeno na akt z materjo, pograbil kuhinjski nož, in jo zabodel.

Motivi so motiv čakanja na ljubo osebo, motiv spora s sosedi, motiv razdrte družine, motiv prenevezanosti matere, motiv nezdravega odnosa med materjo in sinom, motiv jabolčnega zavitka, motiv kuhinjskega noža, motiv dotika, motiv umora.

Tematika tujstva, nefunkcionalni družinski odnosi, brisanje mej mati-partnerica, tematika bivanja, sin ubije lastno mati zaradi nezdrave vzgoje in odnosa med njima.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je Mitja, moški srednjih let, ki še vedno živi doma pri mami, ostali liki so njegova mati, njun sostanovalec oziroma podnajemnik gospod Danijel, ki je malo starejši od Mitje, Mitjino bivše dekle Sonja in prijateljica Andreja. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Celje, Pragersko, Francija, Novo mesto.

Pojavlja se veliko slikovitih opisov: »Za jabolčni zavitek njegove matere pa je bil prepričan, da je najboljši na svetu. Vonj po cimetu in jabolkih in scvrtem, kandiranem sladkorju, ki je iztekkel na pladenj in ki tako hrustlja, in vonj po testu, zlit v en sam mehek, topel, enoten vonj, ga je zmeraj omamljal« (2006: 85), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Vsako leto ob vsakem obredu ga je vljudno opozorila, da je zavitek še vroč in da lahko počaka in da ga ima še in da bo seveda še prinesla, da pa mora počakati, ker vroča hrana ni dobra in da kvari želodec« (2006: 86); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Groza, strah, sram in gnus« (2006: 84); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Ne glede na vse« (2006: 76), »Vsaj napol v redu« (2006: 80), »Podobne njima« (2006: 81), »Samo dvakrat« (2006: 85).

5.3.7. VZPOSTAVITI RAVNOVESJE

Pred leti je imela zvezo, ki je obetala, da jo bo vsega rešila, ki ji bo dala moč, da gre od njega in začne na novo. Potem pa se je izkazalo, kar bi se lahko vedelo že vnaprej – noben moški si ne bo nakopal še tako lepe in dobre ženske z dvema še nešoloobveznima otrokoma. Tako za zraven, za sproti, za veselje, za užitek, za avanturo že, za celostno skupno življenje pa ne. (2006: 89)

Protagonistka, poročena ženska neznane izobrazbe in mati, se v snežnem naletu vrača domov po še eni končani avanturi. Izvemo, da je poročena z umetnikom, da je denarja več kot dovolj, da sta bila včasih srečna, bila je njegova muza, vendar da je v postelji vedno škripalo zaradi njega. Izvemo, da mu do spolnosti ni, oziroma da je je zmožen samo, če gleda druge gole ljudi na primer na plaži ali pa pornografijo na televiziji, če drugega ni, in da njo to odvrča in se ji gabi, zato ima stalno druge zveze z moškimi, ki so jo sposobni zadovoljiti. Po prvi neuspeli

izvenzakonski zvezi, za katero je upala, da bo postala njena primarna, se ženska odloči, da bo imela moške zaradi spolnosti, drugače pa jih ne potrebuje, saj si tudi oni ne želijo nje zaradi česa drugega. Izvemo tudi, da z možem že dolgo nista bila intimna, saj je enkrat med aktom ugasnila pornografijo na televiziji, mož pa je bil nezmožen nadaljevati. Ko se tega zimskega večera vrne domov, najde moža opitega in spečega pred televizorjem, na katerem se vrtijo filmi za odrasle.

Motivi so motiv nesrečnega zakona, motiv zakonske nezvestobe, motiv želje po drugih zvezah, motiv umetnika, motiv pornografije.

Tematika tujstva, odtujenost zakoncev, varanje.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je ženska brez imena srednjih let, med ostale like spadajo njen mož in bivši ljubimci. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljana in Kranj.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Njegovi prsti so bili dolgi in rjavi, vsak zase je bil spolni ud. Penis. Šest, sedem, osem, deset penisov. Nagrbančena koža, ki je obetala raztegnitev, je bila kakor slonov rilec, pri nohtih so bili prsti razširjeni, podobni so bili želvi glavi, členkov se skoraj ni videlo« (2006: 94), veliko slikovitih opisov, primerjava z laboratorijsko živaljo je še posebej posrečena: »Zdrnil je iz nje, kakor da ne obstaja, ona pa je obležala z razkrečenimi nogami, kakor žaba na vivisekciji« (2006: 92); povedi z veliko podrednimi vezniki: »In šele ko je poiskala daljinec, da bi ugasnila to neumnost, je opazila njega, znamenitega slikarja, kako spi v kotu velike sedežne garniture, da je zgoraj oblečen, da pa ima hlače s spodnjicami spuščene do podkolen, in kako mi je roka omahnila čisto zraven mednožja« (2006: 97); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Kako butasta fraza, kako butasta« (2006: 90), »Znova« (2006: 90), »Samo zato« (2006: 92), »Tudi s televizijo ne« (2006: 93) itd.

5.3.8. PRVI DAN NATAKARSKEGA VAJENCA

Vajeniški šef se mu je samo zarežal in mu nakazal, da naj izgine. Potem mu je namignil, naj nikar ne govori zadev okoli in da bo Mariji Ani rekel, naj ga še njemu. Kaj, je vprašal. Kaj kaj, saj veš, kaj, boš že videl. Ali sta fant in dekle, je vprašal. Ne bodi bedast, je bil edini odgovor. (2006: 103)

Protagonist med poletnimi počitnicami na Bledu po končani gimnaziji pomaga v hotelu. Zgodba vsebuje le prvi dan njegove počitniške službe; zjutraj spozna ostale vajence in tudi že bolj vpeljane pomagače in natararje, vseh pa mu je tudi Marija Ana, ki je prav tako nova kot on. Z nekim bolj izkušenim natararjem skupaj dostavljata zajtrke v okviru sobne postrežbe, protagonistu pa se v spomin vtisne predvsem par, pri katerem je razlika v letih ogromna (star moški in mlada ženska), ter trio dveh Nemk in enega moškega, slednji predvsem zaradi svojega ekshibicionizma, saj sta ženski brez sramu razgaljeni pred hotelskim osebjem. Pozneje pomaga tudi pri kosilu in večerji, zvečer pa ga Marija Ana odpelje pa streho, da bosta sama, zgodba pa se konča z opisom, da mu zdrsne med noge (sredi dneva jo je ujel na kolenih pred najbolj izkušenim vajencem, ki mu pozneje reče, da bo naročil Mariji Ani, naj poskrbi tudi zanj).

Motivi so motiv počitniškega dela, motiv dela v hotelu, motiv hierarhije sodelavcev, motiv nenavadnih gostov, motiv mladostne intime in promiskuitete.

Tematika tujstva, plehkost odnosov med ljudmi.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je mlad moški po dokončani gimnaziji, ostali liki so njegovi sodelavci v hotelu, edina z imenom je Marija Ana. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Bled in okolica.

Pojavljajo se slikoviti opisi: »V lunini osvetljavi se je na drugo stran videlo pašnike in travnike in gozd, potem verigo planin, ki so bile nekam sivkasto mogočne, in ljudi se je slišalo tam daleč doli. Bila je lepa, poletna noč« (2006: 106), povedi z veliko podrednimi vezniki: »V dvigalu mu je vajenec povedal, da je sobna strežba najboljša, da sicer traja najdlje, strežejo jo do enajstih, da pa je največ napitnine« (2006: 37); na drugi strani pa tudi brezvezje: »V pralnici je dobil posebne, črne hlače, čevlje, črne, nogavice, črne, belo srajco, poletni suknjič, bel, in črnega metuljčka v posebni škatlici in značko hotela« (2006: 100); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Pravi pavi« (2006: 100), »Za dve osebi« (2006: 101), »In res« (2006: 101), »Zelo dobro« (2006: 104) itd.

5.3.9. GAME BOY

Res pa je, da se čas ni spreminjal, odkar je imel psa. Menjavali so se letni časi, tekli so tedni, obračali so se kako r po števcu, z enakomernim, nezaznavnim premikanjem, ki pa je dalo leta. Otroci so se zelo spremenili, z njimi je bilo

drugače, med njima z ženo in psom in letnimi časi pa je bilo nekako stabilno, nespremenljivo. (2006: 108)

Protagonistovo vsako popoldne je enako, sprehaja družinskega psa, razmišlja o ostalih ljudeh, ki sprehajajo svoje pse, razmišlja o tem, kako ljudje dojemamo pse in kako psi dojemajo nas. Potem pa nekega dne v parku poleg svoje stolpnice opazi neznano žensko s psom in pozneje ugotovi, da prebiva v njegovem bloku. Ugotovi, da se ne pogovarja z drugimi ljudmi, da je verjetno tujka, da je njenemu psu ime Game Boy in da se mu zdi neznansko privlačna. Naslednjič ko jo sreča, je v družbi visokega, resnega moškega, ki se zdi protagonistu močan in nasilen. Še naslednjič jo sreča v dvigalu z očitnimi modricami po obrazu. Vrh zgodbe je, ko protagonist odide do njenega stanovanja in potrka, ženska pa mu odpre v spodnjem perilu in ga zapelje. Protagonist preostanek dneva tava okoli, razmišlja, kaj ga bo pred ženo izdalo, tudi zaspati ne more – potem pa ga ob štirih zjutraj žena zbudi in mu pokaže na dogajanje pred blokom: tri policijske marice, v katere trpajo moške in pomanjkljivo oblečene ženske, tudi neznano lepotico s psom.

Motivi so motiv letnih časov, motiv hišnih ljubljencev, motiv obveznosti in sprehajanja psov, motiv elegantne neznanke, motiv partnerskega nasilja, motiv zakonske nezvestobe, motiv policijske racije.

Tematika bivanja, minljivosti, tematika odtujenosti med ljudi.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je neimenovani moški srednjih let, med ostale like spadajo njegova žena, otroci, pes, neznanka v parku s svojim psom Game Boyem in njen partner. Zunajliterarne snovi v tej zgodbi ni.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Potem se je v trenutku spomnil in se potipal po notranjem žepu plašča. Denarnica je bila notri, seveda. Hlastno jo je odprl. In tudi ves denar, saj ni bilo veliko, je bil tam, in kreditna kartica. Vse. Ni mogel ugotoviti, ali se je kdo tega dotikal, očitno pa je bilo, da ni nič manjkalo« (2006: 116), veliko slikovitih opisov, opis poškodbe na koži: »Svetloba je pokazala, da je bila grdo udarjena, saj se je modri in vijoličasti, na robovih že voskasto rumen madež vlekel skorajda do spodnje čeljusti« (2006: 112); hkrati nevtrarno poimenovanje »pes« in potem v isti povedi zaznamovan izraz »cucek«: »[G]ovorili o čustvih in o navadah, o značaju, o radostih in žalosti, o navadah svojih cuckov, on pa je vedel, da ni tako, da je pes pač pes in da je, kakršen je« (2006: 108). Povedi z veliko podrednimi vezniki: »Ni se hotel zlagati, da se mu zdi, da je treba psa še enkrat peljati dol, da

opravi potrebo, ni pa hotel povedati, da bi rad srečal tisto nesrečno in lepo neznanko« (2006: 113); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Mogoče Game Boy« (2006: 114), »Njen mož ali kaj« (2006: 114), »Čudno« (2006: 116), »Del za delom« (2006: 116).

5.3.10. IGRA NA ODPRTEM

Vendar iz upanja ni bilo nič. In zato se je začelo med njima zapletati. Zelo, sprva je bilo nevidno, nejasno, nedoumljivo, pa je postajalo vedno ostrejše, bolj zaznavno. Njo so vse te preiskave, vsa zdravljenja, menda direktno na maternico, spremenila. On se je sprijaznil. (2006: 123)

Protagonist v uvodu razmišlja o kulturi bifejev, o postavljanju na pijačah, o pogovoru na teh družajih ter o strateških položajih poleti in pozimi (poleti so gostje na razstavi, pozimi pa so notri in je razstava ljudi tam zunaj). Izvemo, da je že dobro leto sam, da sta se z ženo razšla po tem, ko sta se dolgo časa trudila imeti otroka, vendar zaradi njene neplodnosti ni šlo. Najprej je začela trpeti spolnost, saj cilj ni bil več užitek temveč samo še mehansko opravilo, da je rezultat oplojeno jajčece, nato pa je začel trpeti tudi njun vsakdanji odnos. Vrh zgodbe je, ko protagonist s svojimi kolegi postava na pijači v bifeju in je priča mimohodu svoje bivše, visoko noseče žene. Novica ga vidno pretrese, začne urejati in čistiti svoje stanovanje, kakor da pričakuje, da se bo žena z otrokom vrnila k njemu. Poleti jo znova vidi, kako gre mimo bifeja z odejico v naročju. Pokliče jo in ji sledi, ve, da ga je žena slišala, vendar se ona ne ustavi; v izdihljajih zgodbe žena v smetnjak odvrže odejico z otrokom, in ko on priteče do smetnjaka, da bi otroka rešil, ugotovi, da je šlo le za lutko.

Motivi so motiv mesta, motiv pomanjkanja komunikacije, motiv neplodnosti, motiv ločitve, motiv otroka.

Tematika odtujenosti med ljudmi nasploh in med partnerji.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je neimenovan moški srednjih let, med ostale like spadajo njegova (bivša) žena ter njegovi pivski kolegi iz bifeja. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Francija, Ljubljana, Trg francoske revolucije, Drama, Fužine.

Prisotnih je veliko slikovitih opisov, opis ljudi med gibanjem po mestu: »Vedno bolj mu je bilo jasno, da se kljub temu, da je videti v njihovem gibanju kaos, v resnici določata veliki načrt in um, da so determinirani v svojem gibanju. Božji načrt v vsakem posamezniku, viden skozi bifejsko okno« (2006: 121), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Včasih se mu je

zdelo, da so troti, ki se napajajo pri matici z užitkom, kdo jo bo oplodil, včasih, da so mesarji, ki hočejo vsak svoj del njenega telesa, in da je on pri vsem s svojim telesom z njo samo duh, ki jo bo oplodil, ko bodo končali oni, da bo on samo potrdil njihovo delo« (2006: 122); na drugi strani pa tudi brezvezje: »[I]zkazalo za jalovo, za nemoč, za obup« (2006: 122); pojavljajo se prevzete besede: bife, bistro (2006: 119), naturščiki (2006: 120), špumante (124); veliko je povedi brez glagolov: »Brezploden« (2006: 123), »Telo za telo. Menjava« (2006: 124), »Čudno, ta obelisk« (2006: 125), »Visoko noseča« (2006: 125).

5.3.11. ODMEV REČI

In tudi: popackati je treba to hišo, to novogradnjo, to bahavost, to čistočo, uničiti jo je treba, na koncu je treba za končno opozorilo pokimati Jožetu, izginiti je treba s tega njihovega sveta, vedeti morajo, kako je vse to ničevno, kaj so mu naredili z vsem tem govorjenjem, s tem vztrajanjem v takšnem domu, na takšni zabavi, vedeti morajo, da je njihov svet prazen. (2006: 141)

Spoznamo okoli šest različnih parov, ki so se dobili pri enem izmed parov doma, izvemo tudi, da je to nekaj, kar redno počnejo; izvemo, kateri od moških se ima za najbolj pametnega, smešnega, za glavnega v krdelu (in da drugi to prenašajo, ker je moški po poklicu pač policaj), katero žensko privlači kdo drug, izvemo, da je protagonistov žena v družbi prijetna in glasna, doma pa sumničava in da ima samomorilska nagnjenja. Proti koncu zgodbe gre protagonist v kopalnico gostiteljev, kjer se sleče in razmišlja, kako bi na nek način oskrunil to prepopolno sobo z vsemi kremami in dodatki, na koncu pa moški sname ogledalo, ga postavi na tla, da se vidi od spodaj, nato pa sname električno cev in si jo ovije okoli vratu.

Motivi so motiv dolgoletne izoblikovane družbe, motiv hierarhije prijateljev znotraj družbe, motiv razklanega zakona, motiv samomora.

Tematika je bivanjska, pojavlja se tudi odtujenost med partnerjema in med soljudmi nasploh.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je neimenovani protagonist srednjih let, ostali liki so njegova žena ter veliko drugih parov, ki se gibljejo znotraj njihove družbe, med drugim policist Jože, njegova žena Alenka, Vera, zdravnik Štefan z ženo Janjo ipd. Pod zunajliterarno snov spada (geografski) pojem Ivančna Gorica.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi s slikovitimi opisi: »Greš nekam, tam je vse pripravljeno, prineseš neko solato ali kuhane makarone v kakšni packasti omaki, vse se

pogovarja navzkriž, vsi govorijo o hrani. Njemu pa se ta tuja hrana upira. Grozno. Pomisli, kako so to pripravljali, kako so se pogovarjali med seboj, da bo to dovolj dobro, da se pač ne spleča [...]« (2006: 136), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Če ne že v avtomobilu, če ne že takoj, ko prideta domov, če ne že v spalnici skozi celo noč, pa čez nekaj dni« (2006: 137); na drugi strani pa tudi brezvezje: »[K]i se dogajajo na gradbiščih, razni jaški, padajoči tovari, ukleščanja, zadušitve, utopitve, ker so [...]« (2006: 131); veliko je povedi brez glagolov: »Pijani policaj Jože« (2006: 129), »Tudi lastna« (2006: 132), »Pa kaj. Rižoto. Z gobami« (2006: 133), »Grozno« (2006: 136) itd.

5.3.12. ZVONOVI SVETEGA PETRA

To, kar se je zgodilo, ni povezano z moževo boleznijo. In ne s smrtjo, ki se naglo bliža. To ni povezano z njima, z njunim zakonom, to je samo del nje. Oba moška sta samo sopotnika. (2006: 143)

Spoznamo žensko srednjih let, ki pospravlja stanovanje, in preverja, če so kje vidni dogodki prejšnje noči. Izvemo, da je prevarala moža, moža, ki je hospitaliziran, saj je že nekaj časa hudo bolan in da malodane vsi samo še čakajo, da pride do smrti. Ženska se skoka čez plot ne sramuje in ga ne obžaluje, saj se ji zdi, da ji pripada kot nekaj, kar ji njen mož nikoli ni znal dati. V jedru razmišlja o odtujenemu možu, o tem, kako bo kmalu umrl, da je bilo brez pomena, da je pospravila stanovanje, saj se on nikoli več ne bo vrnil vanj, o tem, da so njegovi starši še živi in ga bodo očitno tudi preživel. Odloči se, da ne bo nosila črnine, da si bo poiskala druge moške, da ne bo žalovanja, njegove smrti se ne boji. Ko se v zaključku zgodbe vrača domov skozi park, ko je bila pri njemu na obisku, sreča v parku žensko, ki je bila žena moškega, ki je ležal ob njenem možu. Tokrat je oblečena v črno, in pravzaprav pravo nasprotje protagonistke – vidno ji je hudo zaradi moževe smrti, tudi reče, da bi sama umrla, če bi lahko zamenjala z njim.

Motivi so motiv smrtne bolezni, motiv partnerske nezvestobe, motiv čakanja na smrt.

Tematika je bivanjska, pojavlja se tudi tematika tujstva, odtujenost med partnerji.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist zgodbe je ženska brez imena srednjih let, v petdesetih, med ostale like spadajo njen na smrt bolan mož v poznih petdesetih, hči Vesna, ženska, ki jo protagonistka pozna iz bolnice. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Titov Veles, Klinični center.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Pregledovala je, kakor da bi storila zločin, če se kje kaj vidi. Nikjer nič. Celo povohala je, če je ostalo kaj od noči. Nič. Jutri ali pojutrišnjem ali kateri koli dan ga lahko dobi nazaj, in takrat bi bilo prepozno« (2006: 143), veliko slikovitih opisov: »Lahko bi bil popoln poraz, lahko bi se med njiju v trenutku ulegel njen mož, kakor mrlič bi ležal med njima in ostal bi samo poskus, ostalo bi bilo nedokončano, ukradeno« (2006: 145). Povedi z veliko podrednimi vezniki: »Predstavljala si je, da so njegova stegna še tanjša, kakor so bila zadnjič, da je njegov prsni koš še bolj izstopajoč, da je trebuh upadel, da je postal votlina, da izginevajo vsi njegovi organi« (2006: 148); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Bile so steklene, jasne, prozorne, vodene, brez vsebine, čustev, izraza« (2006: 147); veliko je tudi povedi brez glagolov: »Nikjer nič« (2006: 143), »Povprečno življenje moškega« (2006: 143), »Nikogar« (2006: 144), »Pred Bogom in ljudmi« (2006: 145) itd.

5.3.13. V POLETJE VRINJENA ZGODBA

Ona pride, tiho leže zraven njega, včasih da on roko čez njeno telo. Pravzaprav je to vse, kar potrebuje in lahko dobi od njega. In zato mu pripada. Vsi hočejo njeno telo, hoteli bi njeno dušo, njena čustva, on pa nič. Samo včasih da roko čez njeno telo. (2006: 153)

Par, ki se po opisu sodeč približuje srednjim letom, zagotovo pa nista več v dvajsetih, skromno biva nekje na slovenski obali. Ona ni izdelala niti prvega letnika gimnazije, narejeno ima večerno šolo, zdaj pa je že vrsto let barska plesalka ob drogu. Svoje delo jemlje resno, v njem uživa, v njem ne vidi ničesar ponižujočega ali slabega. Delo ji zaradi njenega vročekrvnega duha ustreza in jo hrani. On je faliran študent umetnosti, vedno je želel slikati, vendar je pozneje ugotovil, da on samo posnema in kopira naravo, da ne ustvarja svoje umetnosti, da nima dovolj talenta za to; študij je pustil, zdaj slika morske motive in slike prodaja turistom, vmes pa je bil nekaj mesec zaprt tudi zaradi posedovanja trave. Par je skupaj že vrsto leto, zaradi slabega dohodka predvsem jeseni in spomladi živita na robu in zelo skromno, tudi dolgo že več ne obstajata partnerja v intimnem pomenu besede. Skupaj sta zaradi varnosti in domačnosti, želje po drug drugem pa nimata več. Vrh zgodbe je nekega poletnega dne, ko k njegovi stojnici slik pristopi ženska, ki trdi, da ene od slik ni naslikal on, temveč pripada njej, saj je na njej njena prababica iz Rusije. Med kregom ju obda množica ljudi, bralca zmede pripovedovanje obeh, saj je najprej razvidno, da ima prav ona, da je slika res od njene sorodnice, pozneje pa ima on razodetje, da je na sliki pravzaprav njegova

partnerica. Ko jo gre iskat, da dokaže svoj prav, je ona v postelji z drugim moškim, z njim pa noče nikamor, zato jo on v navalu jeze na postelji davi.

Motivi so motiv nedokončane izobrazbe, motiv zapora, motiv sobivanja iz medsebojne koristi, motiv pomanjkanja denarja, motiv slike, motiv spora, motiv prevare, motiv nasilja.

Tematika tujstva, odtujenost med ljudmi: »[S]ta ležala moški in ženska. Dolgo že nista pokazala interesa drug za drugega« (2006: 151).

Pripovedovalec je vsevedni; vprašanje protagonista: ena tistih zgodb, kjer je predstavljen par, tako on kot ona sta orisana enako dobro in oba pomembna za dogajanje v zgodbi. Med ostale like spadajo turisti, neznana ženska, ki s protagonistom začne prepir o sliki. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Rusija, Mala Azija, Kazan, generala Judenič in Vrangl, Nemci, Pariz, Trbovlje, kraji v Sloveniji niso poimenovani, vendar je očitno, da govori o slovenskem primorju.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Povabila jo je domov, ji ponujala prstane, ki jih je očitno imela skrite pred svojo zlobno taščo in verjetno tudi pred novim možem. To nič ne pove o sliki. Čisto nič. Mogoče samo to, kako nevarno je bilo biti oseba« (2006: 161), veliko slikovitih opisov, na primer opis poletja: »Na silo bosta nekaj pojedla in potem počakala, da vročina izgubi moč opeči človeka, mu izsušiti možgane, prežgati dušo« (2006: 152), povedi z veliko podrednimi vezniki: »Doli ob obali čaka na stojalu slika, da jo prepoznajo, da jo tudi on prepozna, da dobi potrditev, da je to isto telo, isti obraz, ista ženska, da vidijo, kar vidi on« (2006: 167); na drugi strani pa tudi brezvezje: »Os ženske je nekajkrat premaknjena, glava gleda v napačno smer, oči tudi, ramenski obroč je narobe postavljen, roke, od ramen navzdol, napačno ...« (2006: 162).

5.3.14. OGNJEMET PLESA IN LJUBEZNI

Zanj je veljalo, da je bogat. Po videzu pa nekoliko preveč okrogel za svoja leta, na začetku zrelih moških let. In vedelo se je, da se moški po poroki še malo zredijo, tako da je bil res nekoliko preobilen, premočan. Posebej proti njej, ki je bila sloka kakor srna, kakor gazela, tanka, s primerno večjim oprsjem, in mnogi so se videli v njegovi radosti, da bo lahko to negoval in ljubkoval vsak dan.
(2006: 176)

Zgodba, ki po svoji vsebini precej izstopa. Ostale zgodbe so zgodbe vsakdanjih ljudi, preprostih ali tistih premožnejših, ampak v njihovem ozadju je vedno enaka rdeča nit, in sicer, da bi se ta zgodba, to življenje, lahko zgodilo komurkoli. Pri tej dotični zgodbi se mi je med branjem ves čas zdelo, da berem družbeno kritiko in ogledalo slovenski politiki ter našim političnim »veljakom«. Nevesta je bila opisana kot zelo znana slovenska političarka, ženin pa kot njen bogat, odvetniški partner. Večino zgodbe sestavlja opis poroke, namenoma narejen precej suhoparno in duhamorno, kot je le izredno razkošna poroka lahko; to ni bilo naključje, saj je Merčev slog izredno duhovit in pisan, tukaj pa je verjetno namenoma želel, da se vidi odnos do razkošja in praznih odnosov ljudi na visokih ali vidnih položajih. Zanimivo dogajanje sledi v zaključku zgodbe, ko predlagajo tekmovanje v plesu, klasičnim parom pa potem sledi tekmovanje ženskih parov proti moškim. Čisto na koncu med vsesplošnim plesom in ognjemetom sledi vsesplošno slačenje (morda slačenje kot simbolno razgaljanje skrivnosti politikov?), ženin pa se je poljubljjal z moškim plesnim partnerjem.

Motivi so motiv poroke, motiv organizacije poroke, motiv podobnosti likov pravim slovenskim ljudem, motiv globine odnosa med ženinom in nevesto, motiv okoriščenja s poroko zaradi plezanja po politični lestvi.

Tematika je finančno razkošje in politična moč, razkošna poroka slovenskih politikov v vzponu, pojavlja se tudi tematika tujstva skozi prazne, samo na videz pristne odnose med ljudmi.

Pripovedovalec je vsevedni; vprašanje protagonista: ena tistih zgodb, kjer je predstavljen par (nevesta Zvezdana Povh in ženin Srečko Sovan), tako on kot ona sta orisana enako dobro in oba pomembna za dogajanje v zgodbi. Med ostale like spadajo vsi svatje in njuni družini, neimenovana očeta ter mati neveste Genovefa Povh in mati ženina Cecilija Sovan, imenovane so tudi bližnje prijateljice neveste, to so Andrejka, Sonja, Jasna, Štefan itd. Pod zunajliterarno snov spadajo (geografski) pojmi Ljubljanski grad, Ljubljana, Vila Podrožnik, Zaplana, Latinska Amerika, Mehika.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Povrhu niti ni bil moški, ki bi jo do konca očaral, ki bi jo zasvojil. Te moči ni imel. In sedaj se je spraševala, če mu je mogoče vse to uspelo pri nevesti« (2006: 184), veliko slikovitih opisov, na primer dolg opis ognjemeta: »Razporejali so se v kolobarje, gobe, grozde, v cvetove teloha in trobentic, nekatere so bile gladiole, druge hortenzije, nekatere so pokale, druge žvižgale, nekatere so šele v razcvetu visoko gori na nebu pokazale svojo nežnost, postale srebrne kakor nežne vodne kaplje, kakor kristali snega v

kovinski beli barvi, druge so bile purpurno rdeče ali zlato rumene in nežno zelene« (2006: 192); pojavi se tako mnogovezje kot brezvezje: »[I]n smisel za avtomobile in jadrnja in potovanja, obleke, vino, hrano [...]« (2006: 181); nekaj je tudi povedi brez glagolov: »Samo oni, brez onih drugih, poslednjič« (2006: 174), »Navdušeno« (2006: 179), »Ali flamenku« (2006: 180), »Njena družica« (2006: 184), »Enega samega« (2006: 190).

5.3.15. MESTO IN GOZD

Ko sta odšla, je zeval prazen prostor. Slišal ju je, ko sta odhajala. Moral je počakati. Moral se je tudi sam zbrati. Vrnil se je po isti poti. Ni hotel za njima, naj gresta po svoje, naj bosta svobodna. Po tem je trikrat prišel zastonj, nista se pojavila. (2006: 204)

Neimenovani protagonist zgodbe živi na robu gozda, poleg Golovca, v stiku z naravo. Med enim od svojih sprehodov naleti na »gnezdo« mahovja in vej, ki si jih je moral pripraviti kak par, ki se je prej tam ljubil, in od takrat naprej je protagonist v gozdu samo še za to, da opreza za drugimi pari. Aktivno jih išče, se skriva na strateško dobrih lokacijah, ob gledanju drugih parov se tudi sam vzburi. Nato pa se v njegov blok vseli nov par, ki ravno tako hodi ljubimkat v gozd; protagonistu se njuno početje dopade, gleda ju in še sam doživi vrhunec zraven, ni pa vedel, da se par zaveda, da ju gleda. Po tem, ko so bili že drugič »skupaj« v gozdu, se srečajo v dvigalu, kjer ga onadva povabita v troje naslednjič, ko se srečajo v gozdu. On je zaprepaden in šokiran, vendar vseeno ne zavrne povabila. Protagonist po vrnitvi v stanovanje zaloti ženo in svojega prijatelja, nato pa jima reče, naj nadaljujeta.

Motivi so motiv gozda, motiv spolnosti v naravi, motiv vojerizma, motiv promiskuitete, motiv povabila, motiv zakonske nezvestobe.

Tematika tujstva, odnosi med ljudmi, odtujenost zakoncev.

Pripovedovalec je vsevedni; protagonist je neimenovan moški srednjih let, ostali liki so njegova žena, prijatelj, nova stanovalca v bloku, ki ju protagonist med spolnostjo opazuje ter drugi številni pari, ki jih protagonist prav tako opazuje. Pod zunajliterarno snov spadata (geografska) pojma Golovec, Ljubljana.

Izmenjujejo se krajše in daljše povedi: »Zlit z okoljem, bil je deblo ob deblu, je stražil gnezdece, ki ga je našel to pomlad. Vendar zaman. Nihče se ni pojavil. Dvakrat se mu je zazdelo, da se gnezdecu približuje par, pa sta se potem oddaljila Ali sta ga opazila?« (2006:

200)

Veliko slikovitih opisov: »In zgodilo se je na dve ali tri leta, da je mraz celo reber, vse, kar je obstajalo na njej, okoval v led, v tanko plast ledu, sleherno deblo, sleherno vejico, dobesedno vsak listek na tleh, tistih nekaj klopi, vsak štor, vsak kamenček na makadamski cesti, cel svet na Golovcu je bil prekrit s svetlečo glazuro, da je bil videti kakor bela prozorna torta ali pečena v aspiku, kakor steklopihaški izdelek narave [...]« (2006: 195); povedi z veliko podrednimi vezniki: »Na trenutke je bilo tako, da je bil njen obraz povsem blizu njegovemu, da je čez režo med deskami začutil njen dah, da je videl njeno oko, kako uživa« (2006: 203); pojavlja se tudi brezvezje: »Po mestu, asfaltu, avtomobilskih gumah, kuriščih, po železnici in gozdu, po vlažni zemlji, gnitju malih teles neopaznih gozdnih živalic, listja in debel mu diši hkrati.« (2006: 193).

6 PREVODI V TUJE JEZIKE

Našla sem dva prevoda, in sicer v angleščino in nemščino:

Dušan Merc: Tenisači [Tennis players]. Iz slovenščine prevedla Laura Cuder Turk. *Sodobnost international: journal for literature and the arts* december 2006. Issue 1. 126–143.

Dušan Merc: *Galilejev lestenec* [Die Hexe und der Apotheker: Roman]. Iz slovenščine prevedla Marina Horak. München, 2002.

Naletela sem tudi na zbirko kratke proze v poljskem jeziku, ki vsebuje prevode del slovenskih avtorjev (poleg Dušana Merca so naštetih še Igor Zabel, Alojz Ihan, Boštjan Seliškar, Aleš Čar, Maja Novak, Andrej Blatnik, Franc Lainšček, Andrej Morovič in Lela B. Njatin):

Jasminy Šuler-Galos: *Proza słoweńska: dzieła pozbierane pod koniec wieku/wybór i przekład studenci słowenistyki Uniwersytetu Warszawskiego*. Warszawa: Bractwo św. Marcina, 2000.

7 NATEČAJI IN NAGRADE

Na večjih spletnih straneh sem zasledila podatek, da je leta 1993 Dušan Merc zmagal v natečaju Dela za najboljšo vinjeto, vendar nobena stran ne navaja vira, sama pa ga tudi nisem uspela najti.

Ostale (preverljive) nagrade oziroma nominacije so naslednje:

Literarni natečaj fabula

Leta 2006¹ je bil z zbirko kratkih zgodb *Pega v očesu* nominiran za literarno nagrado po imenu Fabula, ki je nagrada podjetja Dnevnik za najboljšo kratko zgodbo; na koncu je slavil N. Gazvoda.

¹ *Nagrada fabula Nejcu Gazvodi*. RTV Slovenija. Zadnji popravek 18. februar 2006.
<http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/nagrada-fabula-nejcu-gazvodi/142578>

Literarni natečaj kresnik

Kresnik je nagrada časnika *Delo* za najboljši slovenski roman preteklega leta. Dušan Merc ni zmagal (še) nikoli, je pa bilo kar osem od njegovih dosedanjih trinajstih romanov nominiranih:

leta 1997² za roman *Galilejev lesteneč*

leta 1998 za roman *Sarkofag*

leta 2000 za roman *Slepi potnik*

leta 2003 za roman *Čista ženska*

leta 2004 za roman *Jakobova molitev*

leta 2005 za roman *Potopljeni zvon*

leta 2007 za roman *Šesta knjiga sanj*

leta 2012³ za roman *Pedagoški triptih*

² Iz naslednjega vira sem dobila imena nominirancev in nagrajencev med leti 1991 in 2009: *Delova nagrada kresnik*. Delo. Zadnji popravek 18. maj 2011. <http://www.delo.si/assets/ads/v2.delo.si/kresnik.pdf>

³ Žirija predstavila deseterico, ki je v boju za nagrado kresnik. RTV Slovenija. Zadnji popravek 24. april 2012. http://www.rtvlo.si/pda/?&c_mod=pda&op=view&id=281732

8 ZAKLJUČEK

V jedru diplomskega dela sem najprej na kratko predstavila življenje in delo obravnavanega avtorja Dušana Merca, nato pa sem se lotila glavnega zastavljenega cilja, kar je bila analiza treh zbirk iz njegovega obsežnega opusa kratke proze, ki obsega kar 50 zgodb.

Pred začetkom branja sem postavila naslednje hipoteze: predpostavljala sem, da prevladuje bivanjska tematika, da so nastopajoči liki povprečne izobrazbe in življenjskega stanu, da se večina zgodb odvija v Ljubljani v sedanosti in da je tip pripovedovalca vsevedni.

Metode, ki sem jih uporabila pri dokazovanju svojih hipotez, so bile motivno-tematska analiza za hipoteze o dogajalnem kraju in času, glavnih likih in bivanjski tematiki, prevladujoči vsevedni tip pripovedovalca pa sem dokazala skozi jezikovno-slogovno analizo. Z metodo štetja besed sem dokazala tudi, da Merčeva kratka proza obsegovno precej variira, največji razpon iz vseh treh zbirk pa je med najkrajšo zgodbo *Sanjski izlet*, ki šteje približno 1100 besed, in najdaljšo zgodbo *Marjetica in arkebuza*, ki šteje približno 7400 besed.

Po opravljeni analizi sem tako za posamezno zbirko kot tudi za vse tri hkrati ugotovila, da je predmet njegovega literarnega zanimanja predvsem tematika tujstva, takoj za petami pa mu sledi tudi tematika bivanja. Njegovi literarni junaki so udeleženci v neurejenih, nefunkcionalnih, odklonskih razmerjih, najsi so to partnerska razmerja (*Tenisači*, *Biljeterkine brisače*, *Zlata ribica*, *Pes*, *Vzpostaviti ravnovesje*), družinska razmerja, ki ustvarjajo medgeneracijske prepade (*Na Anino*, *Črno-bela televizija*, *Slika s krili metuljev*, *Delo na višini*, *Jabolčni zavitek v jeseni*), razmerje njih samih do sveta, ki jih obkroža (*Pogreb*, *Deodat*, *Polveter*, *Neko bedenje*, *Blaženi časi*, *Odmev reči*). Na vsakem koraku se srečujemo z odtujenostjo glavnega (in stranskih) lika, kar ga včasih pahne v alkohol, včasih med druge, prav tako prazne in same in odtujene ljudi, največkrat v njihove postelje, še večkrat pa iz njih.

Močno prisotna je bivanjska tematika, literarne osebe se v svojih glavah veliko posvečajo lastnemu obstoju (*Pogreb*, *Deodat*, *Prijateljstva*, *Pes*, *Imeti v rokah*, *Igrana odprtem*), (ne)smiselnosti svojega početja, zavedajo se svoje časovne omejenosti na tem svetu, premišlujejo o preteklih dogodkih in kaj jih bo doletelo v prihodnje.

Teme, ki izstopajo in so ravno tako prisotne v vseh treh zbirkah, so zakonska (ne)zvestoba v skoraj vseh zgodbah, odnos med materami in sinovi (*Črno-bela televizija*, *Ples maturanov*, *slika s krili metuljev*, *Marjetica in arkebuza*, *Akacijev drevored*, *Delo na višini*, *Jabolčni*

zavitek v jeseni), odnos človeka do živali (*Prijateljstva, Zlata ribica, Pes, Razgovor z Aristonom, Game Boy*), brezbržnost do lastne smrti (*Pogreb, Črno-bela televizija, Odmev reči*) in ošabna privilegiranost premožnejših ljudi, ko z denarjem eksponentno narašča tudi trdosrčnost (*Bog se je ustavil za Savo, Blaženi časi*).

Vprašanje zakonske zvestobe se pojavi malodane v vsaki zgodbi, pari so večinoma v srednjih ali poznih srednjih letih, naveličani drug drugega po desetletjih otrok in rutine in računov in sivega vsakdana, edina poživitev se pojavi v obliki bolj ali manj (ne)razumskih, (ne)brzdanih in drznih skokih čez plot.

V kar nekaj zgodbah se pojavi uničujoča pozornost matere do svojega sina, opisana skozi čustveno pristen proces skrbi, pazljivosti in preokupacije ženske, ki želi biti svojemu sinu vse, kar pa pri Mercu (in v realnosti) skoraj vedno pelje v tragičen konec.

Pri odnosu človeka do psa ali konja ali celo miši in zlatih ribic se pokaže bistvo naše narave, kam stremimo, česa si želimo, junaki v teh zgodbah so se ali odtujili drugim ljudem in uteho iščejo le še v družbi štirinožcev ali pa se skozi njihovo skrb za živali zrcali naša potreba po tem, da nismo sami, da za nekoga skrbimo, in ker mu damo naše "vse", imamo pravico to tudi odvzeti.

V zgodbah z bivanjsko tematiko je vsem likom skupno to, da se smrti ne bojijo, fatalistično zrejo nanjo in čakajo, nekateri svojim bližnjim celo grozijo z lastno smrtjo in si je želijo, večkrat je v zgodbah prisoten samomor ali umor, kar je tudi glaven zločin hkrati tematike bivanja in tematike tujstva – biti sam sebi tako tuj, da si odvzameš lastno življenje, ali pa popolnoma razvrednotiti drugo osebo in njihovo življenje končati na lastno pest.

V nekaj zgodbah pa se oddaljenost med dvema človekoma pokaže v razliki debeline njunih denarnic. Koliko so premožni sploh sposobni empatije do tistih nesrečnežev, ki jih prosijo za drobiž? Primera lačne prijazne Romkinje in navihanega ljubljanskega brezdomca sta zgovorno pričala o tem, kaj si dobro situirani ljudje mislijo o takih, ki za kaj prosijo, in kako lahko je pravzaprav reči ne.

Merčev slog pisanja je slikovit, humoren, razgiban, s tempom, pri katerem, pa čeprav gre za po dolžini krajše zgodbe, bralec ne more z mislimi odtavati kam drugam. Za to skrbi z zanimivimi, nepričakovanimi metaforami, na primer v zgodbi *Vzpostaviti ravnovesje* iz zbirke *Akacijev drevored*: »Zdrsnil je iz nje, kakor da ne obstaja, ona pa je obležala z razkrečnimi nogami, kakor žaba na vivisekciji« (Merc 2006: 92), z nenehnim menjavanjem kratkih in

dolgih povedi in večplastnimi glavnimi liki, ki te s svojimi dejanji presenetijo v tistem trenutku, ko že misliš, da protagonista poznaš do obisti (na primer tragičen konec v zgodbah *Pes*, *Doedat*, *Imeti v rokah*, *Razgovor z Aristonom*).

9 VIRI IN LITERATURA

a) Viri

- Dušan Merc: *Golo mesto: Kratke zgodbe*. Ljubljana: Študentska založba, 2003.
- Dušan Merc: *Pega v očesu: Kratke zgodbe*. Maribor: Litera, 2004.
- Dušan Merc: *Akacijev drevored*. Ljubljana: LUD Literatura, 2006.

b) Literatura

- Aleksandra Lutar Ivanc: *Album slovenskih književnikov*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 2006
- Janko Kos: *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS, 2001
- Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1996
- Tomo Virk: Problem vrstnega razlikovanja v kratki prozi. *Slavistična revija* 52/3 (2004). 279–293.
- Aleksander Kustec: Kratka zgodba v literarni teoriji. *Slavistična revija* 47/1 (1999). 89–108.
- Alenka Žbogar: Kratka proza na prelomu tisočletja. *Jezik in slovstvo* 50/3-4 (2005). 17–26.
- Blanka Bošnjak: *Premiki v sodobni slovenski kratki prozi*. Maribor: Slavistično društvo, 2005.
- Miran Hladnik: *Praktični spisovnik ali Šola strokovnega ubesedovanja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta 2002

c) Elektronski viri in literatura

- Delova nagrada kresnik. Delo. Zadnji 18. maj 2011.
<http://www.delo.si/assets/ads/v2.delo.si/kresnik.pdf>
- Žirija predstavila deseterico, ki je v boju za nagrado kresnik. RTV Slovenija. Zadnji 24. april 2012. http://www.rtv slo.si/pda/?&c_mod=pda&op=view&id=281732

- Nagrada fabula Nejcju Gazvodi. RTV Slovenija. Zadnji 18. februar 2006. <http://www.rtvlo.si/kultura/knjige/nagrada-fabula-nejcu-gazvodi/142578>
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Zadnji 14. november 2014. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 11. 2. 2015

Staša Božič